

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΟΥΡΓΙΩΤΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΠΗΠΕΡΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (Α.Μ. 3848).

ΡΕΘΥΜΝΟ, 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ:.....	6
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ.....	7
-Τι είναι ένας εκπαιδευτικός οδηγός;.....	7
1 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Choosing the right school A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs."	8
2 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."	22
3 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability."	33
4 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs."	40
5 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs."	48
6 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."	58
7 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."	65
8 ^{ος} εκπαιδευτικός οδηγός: "Countdown to Kindergarten FOR THE child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."	82
Δεύτερο κεφάλαιο: ερμηνευτική σύγκριση εκπαιδευτικών οδηγιών.....	99
-Σε ποιους απευθύνονται:.....	100
-Ποιος είναι ο σκοπός τους:.....	103
-Ποιοι είναι οι συγγραφείς των εκπαιδευτικών οδηγιών;	105
-Ποιους φορείς εκπροσωπούν;.....	106
-Ποιο είναι το περιεχόμενό τους;	113
-Ποιά μοντέλα σχεδιασμού ακολουθούν;.....	131
-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει; ...	133
-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;.....	135
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:	136
ΕΠΙΛΟΓΟΣ:	138
Βιβλιογραφία.....	139

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

"Οι αρνητικές συναισθηματικές καταστάσεις που βιώνουν τα παιδιά την πρώτη σχολική περίοδο αποτελούν για μας τους ενήλικες ένα μήνυμα που πρέπει να μας απασχολεί και να αποτελέσει αφορμή και συζήτηση" (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014,σελ.137). Ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί έντονα το τελευταίο διάστημα, την εκπαιδευτική κοινότητα, είναι η συνέχεια και η μετάβαση των παιδιών από την μια σχολική βαθμίδα στην άλλη, με ιδιαίτερη βαρύτητα την μετάβαση από την προσχολική στην σχολική (Ζωγράφου- Τσαντάκη, Βοζίκη- Ζάχαρη, 2014).

Η μετάβαση αυτή, χαρακτηρίζεται ως παιδαγωγική και ερμηνεύει τον χρόνο εισόδου ενός ατόμου σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα συμπεριλαμβανομένου τις ψυχολογικές συνέπειες που έπονται αλλά και τις διαδικασίες εισόδου του σε αυτό (Ματσαγγούρας, 2014). Διακρίνονται σε φυσικές (σε συγκεκριμένα κομβικά σημεία στην ανάπτυξη του ανθρώπου) και σε κοινωνικές (έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και είναι κοινωνικά θεσμοθετημένες). Η σχολική μετάβαση θεωρείται κοινωνική μετάβαση και είναι αρκετά αγχογόνα καθώς αλλάζουν οι ρόλοι, οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες του ατόμου (Ματσαγγούρας, 2004).

Αναλυτικότερα, ο μαθητής κατά την διάρκεια της αγωγής του μεταβαίνει συνεχώς από το ένα επίπεδο στο άλλο και είναι υποχρεωμένος να βιώνει την εμπειρία της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος (Κακαβούλη, 1994). Η προσαρμογή του παιδιού σε ένα περιβάλλον, έχει μεγάλη σημασία (Κόφφα, Μετοχιανάκη, 1997). Σε μια τέτοια μετάβαση ενεργοποιείται ο μηχανισμός της προσαρμογής αλλά και η ικανότητα του να ισορροπήσει την ένταση μεταξύ του εαυτού και του περιβάλλοντος (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014). Απαιτούνται συνεχώς νέες προσαρμοστικές ανάγκες, οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν κρίσιμες ψυχολογικές διακυμάνσεις στις σχέσεις μεταξύ του μαθητή και του σχολείου (Κακαβούλη, 1994), καθώς συνοδεύονται από διαφορετικές προσδοκίες, απαιτήσεις αλλά και προκλήσεις (Βруниώτη, Ματσαγγούρας,2005). Ιδιαίτερω το μικρό παιδί από τον παιγνιώδη χαρακτήρα του νηπιαγωγείου, είναι υποχρεωμένο να περάσει σε μια αυστηρά προγραμματισμένη διδασκαλία του δημοτικού σχολείου (Μπαγάκης, Διδαχού, Βαλμάς, Λουμάκου, Πομώνης, 2006) όπου δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις πολυεπίπεδες αλλαγές που απαιτεί η διαδικασία της μετάβασης (Βруниώτη, Ματσαγγούρας,2005).

Η προσαρμογή ενός παιδιού σε μια αλλαγή εξαρτάται άμεσα και επηρεάζεται από την κατανόηση και συμπεριφορά των γονέων, των εκπαιδευτικών και των ενηλίκων του περιβάλλοντος. Τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι γονείς οφείλουν να δημιουργούν την κατάλληλη εκπαιδευτική ατμόσφαιρα, ώστε το παιδί να έχει την δυνατότητα να αναπτυχθεί και να παιδαγωγηθεί φυσιολογικά (Κόφφα, Μετοχιανάκη, 1997), και να αντιμετωπίζουν μαζί τις δυσκολίες και τις καθημερινές προκλήσεις της προσωπικής ανάπτυξης του παιδιού (Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσυφίδης, 2008).

Οι πιο σύνθητες τροποποιήσεις που αντιμετωπίζουν αφορούν την αύξηση του πληθυσμού των συμμαθητών τους μέσα στην τάξη, αλλά και της διάρκειας του σχολικού μαθήματος. Ακόμη, υπάρχουν αλλαγές στην εμπλοκή των γονέων, την αύξηση προσδοκιών στην ατομική εργασία, το περιεχόμενο του προγράμματος και τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και στην αλλαγή υποστήριξης των δασκάλων από την ατομική βοήθεια στην ψυχολογική υποστήριξη (Κόπτης, Νάκου, 2009). Έχουν χρησιμοποιηθεί διάφοροι ορισμοί για τον όρο της μετάβασης, σχεδόν όλοι συμφωνούν και την προσεγγίζουν σε σχέση με δυο κομβικά σημεία, τις ικανότητες, δεξιότητες του ανθρώπου (προσωπικότητα) και τους κανόνες λειτουργίας που πρέπει να προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσυφίδης, 2008). Ο βαθμός στον οποίο μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις, γονείς και παιδιά, επηρεάζεται από το δίκτυο προετοιμασίας και επικοινωνίας που έχει αναπτυχθεί προληπτικά, την προετοιμασία που έχει πραγματοποιήσει το σχολείο για την υποδοχή των νέων μαθητών αλλά κυρίως, από την συμβολή που έχει η οικογένεια τόσο στην ψυχολογική ωριμότητα όσο και στην μαθησιακή ετοιμότητα (Βруνιώτη, Ματσαγγούρας, 2005). Έτσι σε καμία περίπτωση, η διαδικασία αυτή δεν πρέπει να θεωρηθεί ένα στιγμιαίο γεγονός αλλά μια διαδικασία που έχει διάρκεια μεγάλου χρονικού διαστήματος για να ολοκληρωθεί σωστά και να υπάρξει επιτυχία (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσυφίδης, 2008).

Η αδυναμία προσαρμογής στις νέες απαιτήσεις και αλλαγές μπορεί να αποφέρει μεγάλες επιπτώσεις στην μετέπειτα εξέλιξη του παιδιού ως προς την κοινωνικοποίησή του, την ακαδημαϊκή του πρόοδο, αλλά και στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του (Κόπτης, Νάκου, 2009). Ωστόσο, τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν είναι ικανά να διαχειριστούν ικανοποιητικά και να

αξιοποιήσουν δημιουργικά τις απαιτήσεις και προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν κατά την μετάβασή τους (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσ αφίδης, 2008). Έτσι αντιμετωπίζουν δυσκολίες και έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις σχολικές επιδόσεις και στα κίνητρα τους (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσ αφίδης, 2008). Αναγκαιότητα χρήζεται η παροχή βοήθειας μέσω των προγραμμάτων παρέμβασης για την αποτελεσματικότητα μιας ομαλής μετάβασης από τον χώρο του νηπιαγωγείου στο δημοτικό (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσ αφίδης, 2008). Παράγοντας κλειδί για την μετάβαση και αυτών των παιδιών παρουσιάζεται η συνέχεια στην εκπαίδευση και η συνεχή επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευτικών των δυο βαθμίδων, καθώς και η εμπλοκή των γονέων τους (Αλευριάδου, Βруνιώτη, Καρύδης, Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Χρυσ αφίδης, 2008). Η εκπαίδευση ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες δεν αφορά μόνο το σχολείο αλλά την οικογένεια και την κοινωνία ολόκληρη (Κυπριωτάκης, 2001).

Οι εκπαιδευτικό και οι γονείς είναι εκείνοι που μπορούν να προσφέρουν πολλά στο παιδί. Με την σωστή ενημέρωση, οι γονείς μπορούν να προετοιμάσουν σωστά τα παιδιά και να αποφύγουν αρκετές δυσάρεστες καταστάσεις (Κόφφα, Μετοχιανάκη, 1994).

Ωστόσο, η μετάβαση μπορεί να θεωρηθεί μια διαδικασία αποκλειστικά των γονέων ή των εκπαιδευτικών; Ποιοι μπορεί να συμβάλλουν αποτελεσματικά ώστε η διαδικασία να είναι ομαλή και να υπάρχει πλήρης ενσωμάτωση και συνέχεια; Ερωτήματα που θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στην παρούσα εργασία, μέσα από βιβλιογραφικές πηγές και κατάλληλα εγχειρίδια ξένων χωρών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο της το ζήτημα της μετάβασης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από την οικογένειά τους, στη τάξη του νηπιαγωγείου και στο δημοτικό σχολείο. Ιδιαίτερως, απευθύνεται στους γονείς των παιδιών εκείνων, οι οποίοι επιθυμούν να ενημερωθούν ως προς την διαδικασία της μετάβασης των παιδιών τους από το οικείο περιβάλλον, σε ένα καινούργιο και περισσότερο απαιτητικό περιβάλλον. Αλλάζοντας ρόλους, απαιτήσεις και επιθυμώντας να μπορέσουν να εξυπηρετηθούν όλες οι ανάγκες του παιδιού για την ολόπλευρη ανάπτυξη του.

Στα πλαίσια της έρευνάς μας μελετήσαμε εκπαιδευτικούς οδηγούς, που απευθύνονται στους γονείς και στους φροντιστές των παιδιών που αντιμετωπίζουν εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση. Εκείνο ήταν και το κριτήριο επιλογή τους από το διαδικτυακό χώρο, όπου τους ανασύραμε. Στο πρώτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ανάλυση των περιεχομένων των οκτώ εκπαιδευτικών οδηγιών που συλλέξαμε. Η ανάλυση τους έγινε με βάση εννιά άξονες:

- 1) Τι είναι ένας εκπαιδευτικός οδηγός;
- 2) Σε ποιους απευθύνεται;
- 3) Ποιος είναι ο σκοπός του;
- 4) Ποιους φορείς εκπροσωπεί;
- 5) Ποιοι είναι οι συγγραφείς του;
- 6) Ποιο είναι το περιεχόμενό του;
- 7) Ποια εκπαιδευτική θεωρία μετάβασης εκφράζει;
- 8) Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;
- 9) Αν συνδέεται με κάποιο αναλυτικό ή εθνικό ή τοπικό πρόγραμμα της χώρας που ανήκει ο εκάστοτε οδηγός.

Στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί μια συγκριτική ανάλυση μεταξύ των εκπαιδευτικών οδηγιών που μελετήσαμε ως προς τους άξονες ανάλυσης τους. Διατυπώνονται κοινά σημεία και διαφορές τεκμηριωμένα με βιβλιογραφική αναφορά.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται ο σχεδιασμός ενός νέου εκπαιδευτικού εγχειριδίου, απευθυνόμενο και πάλι στους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες για το ζήτημα της ομαλής μετάβασης τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η ανασκόπηση ξένων εκπαιδευτικών οδηγιών και η ανάλυσή τους με βάση συγκεκριμένους εννοιολογικούς άξονες.

-ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ;

Προτού ξεκινήσει η ανάλυση των εκπαιδευτικών οδηγιών, κρίνεται απαραίτητο να οριστεί ένας σαφής ορισμός της έννοιας. Έτσι, εκπαιδευτικός οδηγός ορίζεται ένα επίσημο έγγραφο εγχειρίδιο που συγγράφεται και υποστηρίζεται από κάποιος φορείς για να ενημερώσουν, να συμβουλεύσουν και να παρέχουν βοήθεια στους αναγνώστες τους. Κατά κύριο λόγο, ενισχύουν τον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό για μια καλύτερη διαδικασία μάθησης προς τα παιδιά, επιχειρώντας να καλύψουν τις ανάγκες τους και να ενισχύουν τις δεξιότητες και ικανότητές τους. Οι εκπαιδευτικοί οδηγοί, ανάλογα το θέμα τους έχουν αναγνώστες εκπαιδευτικούς, γονείς και άλλοι φορείς που εμπλέκονται στην διαδικασία της μάθησης των παιδιών. Στην παρούσα έρευνα, εξετάζονται οι εκπαιδευτικοί οδηγοί που απευθύνονται στους γονείς των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με βασικό σκοπό την ομαλή μετάβαση των παιδιών τους από την τάξη του νηπιαγωγείου στην α' τάξη του δημοτικού σχολείου.

1^{ΟΣ} ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "CHOOSING THE RIGHT SCHOOL A PARENT'S GUIDE FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS."

- Σε ποιους απευθύνεται;

Ο οδηγός μετάβασης *Choosing the right school- A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs*, απευθύνεται σε γονείς, οι οποίοι έχουν παιδιά που έχουν διαγνωστεί με κάποια ειδική εκπαιδευτική ανάγκη. Η μετάβαση αφορά τα παιδιά προσχολικής εκπαίδευσης που θα μεταβούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό σχολείο). Η διαδικασία της μετάβασης και της αλλαγής δημιουργεί άγχος όχι μόνο στα παιδιά αλλά και στους γονείς, όμως με σωστή πληροφόρηση, ενημέρωση και υποστήριξη η μετάβαση μπορεί να είναι ομαλή και ωφέλιμη για όλους. Εύλογη και αναμενόμενη ανησυχία κυριεύει τους γονείς στην επιλογή του σωστού σχολείου, ώστε να αποδειχθεί ωφέλιμο και αποτελεσματικό για το μέλλον του παιδιού τους. Τον ρόλο του συνδετικού κρίκου από την θεωρία στην πράξη κατέχει ο παρόντας οδηγός. Οι γονείς οι οποίοι ανησυχούν για την σωστή επιλογή του σχολείου και αισθάνονται πως πρέπει να γνωρίσουν περισσότερα για το τι σημαίνει ειδική εκπαιδευτική ανάγκη αλλά και οι συνέπειες αυτής στην μάθηση και στην εκπαίδευση γενικότερα, μπορούν να ενημερωθούν από τον παρόντα οδηγό.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Λειτουργεί σαν χρήσιμο βοήθημα στο ταξίδι των γονέων για το καταλληλότερο εκπαιδευτικό στήριγμα. Σε καμία περίπτωση δεν προορίζεται για υποκατάστατο της επαγγελματικής συμβουλής που μπορεί να παρέχει ο ειδικός, όπως αναγράφουν και οι ίδιοι συγγραφείς του. Και αυτό γιατί πρέπει να θυμούνται πως κάθε παιδί είναι διαφορετικό και οι πληροφορίες που παρέχονται στον οδηγό ενδέχεται να μην ταιριάζουν σε όλα τα παιδιά. Σκοπός του παρόντος εκπαιδευτικού οδηγού μετάβασης είναι οι γονείς των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ζωή και στη μάθηση να κατανοήσουν τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών τους και να μάθουν τρόπους ώστε να μπορούν να τα βοηθήσουν. Ακόμη στόχος του είναι να ενημερώσει σωστά τους γονείς για τα προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης που υπάρχουν στο

σχολείο (SPED) και να τους βοηθήσει να επιλέξουν το κατάλληλο σχολείο για τις ανάγκες του παιδιού.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου οδηγού;

Ο συγκεκριμένος οδηγός δεν αναγράφει φυσικά πρόσωπα ως συγγραφείς, όμως αναγράφει τον αρμόδιο φορέα που εκπροσωπεί, από τον οποίο εκδόθηκε και δημοσιεύτηκε.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο φορέας που εκπροσωπεί τον εν λόγω οδηγός είναι το Υπουργείο Εκπαίδευσης της Σιγκαπούρης (Ministry of Education Singapore). Το οποίο διαμορφώνει και υλοποιεί εκπαιδευτικές πολιτικές σχετικά με τη δομή της εκπαίδευσης, το πρόγραμμα σπουδών, τη παιδαγωγική και την αξιολόγηση. Το όραμα του Υπουργείου αυτού είναι να ανταποκριθεί στις μελλοντικές προκλήσεις και να δημιουργήσει ένα εκπαιδευτικό σύστημα προσαρμοσμένο στις ανάγκες της εποχής. Επιζητά συνεχώς τρόπους βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από τη συμμετοχή, την δημιουργικότητα και την καινοτομία. Το Υπουργείο Παιδείας παρέχει στους εκπαιδευτικούς τους κατάλληλους πόρους και το σωστό περιβάλλον για να μπορέσουν να εφαρμόσουν σωστά την δουλειά τους. Δίνει έτσι την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να επικεντρωθούν μονάχα στο πώς θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των ξεχωριστών μαθητών τους, δίνοντας τον καλύτερο εαυτό τους. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λειτουργήσουν ως πρότυπα και καθοδηγητές για τους μαθητές τους. Είναι εκείνοι που επηρεάζουν τα παιδιά, τους μεταδίδουν τη γνώση, τους μαθαίνουν πώς να σκέφτονται, τους καλλιεργούν δεξιότητες για την ζωή αλλά κυρίως τους γαλουχούν με αξίες που θα τους συνοδεύουν σε όλες τους τις αποφάσεις στο μέλλον. Τέλος, δίνεται η δυνατότητα στους γονείς να συμμετάσχουν στο έργο του σχολείου και να συνεργάζονται με τους δασκάλους αλλά και τους μαθητές. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας είναι η ανάπτυξη των δυνατοτήτων των παιδιών στο μέγιστο δυνατό βαθμό.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Αρχικά, κατά την ανάγνωση του οδηγού παρατίθεται μια μικρή εισαγωγή, στην οποία προσδιορίζεται σε ποιους απευθύνεται αλλά και στους στόχους που φιλοδοξεί να καλύψει ως συμβουλευτικός οδηγός προς τους γονείς.

Το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού οδηγού διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια και σε επιμέρους υποενότητες. Τα κεφάλαια αυτά αφορούν στην ειδική αγωγή, τις αξιολογήσεις, την επιλογή του κατάλληλου σχολείου και την αίτηση για το σχολείο ειδικής αγωγής. Μετά την παρουσίαση των κεφαλαίων, ακολουθεί ένα παράρτημα που αφορά τα ειδικά σχολεία (SPED) και τα προγράμματά τους. Το ενδιαφέρον στον εν λόγω γονεϊκό οδηγό συμπληρώνουν τα γραφικά στοιχεία που το πλαισιώνουν, όπως για παράδειγμα η διάρθρωση των κεφαλαίων γίνεται μέσα από ένα σκίτσάκι παιδιού και γονέων, όπου μεταφέρονται οι εκφράσεις των προσώπων, η ανησυχία, ο προβληματισμός και στο τέλος η χαρά που αποτυπώνεται στα πρόσωπα των πρωταγωνιστών. Επειδή ακολούθησαν τα σωστά βήματα και τις πληροφορίες που τους παρείχε ο συγκεκριμένος οδηγός. Έτσι με το ξεκίνημα του κάθε κεφαλαίου υπάρχει μια σελίδα όπου παρουσιάζονται ο τίτλος του κεφαλαίου, οι υποενότητες που θα συζητηθούν και το ανάλογο σκίτσο.

Αναλυτικότερα ως προς το περιεχόμενο των κεφαλαίων, το πρώτο κεφάλαιο αφορά στην *ειδική αγωγή*. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για το τι σημαίνει να έχει κάποιος ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, δίνοντας τρεις βασικές προϋποθέσεις για να ισχύει κάτι τέτοιο. Πρώτον, να υπάρχει σχετική διάγνωση, δεύτερον, να παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκολία στη μάθηση (ως προς την γλώσσα, τις κοινωνικές, ακαδημαϊκές αλλά και σωματικές δεξιότητες) συγκριτικά με την πλειονότητα των συνομήλικών του και τρίτον, να χρειάζεται διαφορετικά ή επιπρόσθετα μέσα για την εκπαίδευση του. Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι το παιδί με ειδικές ανάγκες πολλές φορές βρίσκει δυσκολία στην ανάπτυξη των κοινωνικών του σχέσεων ώστε να μπορέσει να προσαρμοστεί κοινωνικά. Αποτέλεσμα αυτού να παρουσιάζει δυσκολία στην ικανότητά του:

- Να πραγματοποιεί τις σχολικές εργασίες.
- Να επικοινωνεί με τους συμμαθητές του.
- Να κάνει φίλους.
- Να διαβάζει και να γράφει.
- Να έχει την αρμόζουσα συμπεριφορά με παρουσία άλλου

- Να εξαρτάται η μάθηση στο σχολείο από αδυναμίες στην όραση, την ακοή ή την κινητικότητα του παιδιού.

Είναι σημαντικό να κατανοηθεί, ότι κάθε παιδί είναι διαφορετικό και έχει διαφορετικές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως αναφέρεται. Ακόμη και αν δυο παιδιά έχουν διαγνωστεί πως βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού δεν έχουν τις ίδιες ανάγκες μάθησης, υποστήριξης ακόμα και ο βαθμός εξέλιξης δεν είναι ίδιος. Η πρόοδος κάθε παιδιού εξαρτάται από την υποστήριξη που θα λάβει και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που χρειάζεται.

Ακολουθεί η υποενοότητα σχετικά με το πώς μπορεί να βοηθήσει ο γονέας το παιδί του, όπου επισημαίνονται τα συναισθήματα που καταβάλουν τους γονείς στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν τι σημαίνει ότι το παιδί τους έχει διαγνωστεί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Συνήθως οι γονείς καταβάλλονται από άγχος, θυμό, θλίψη, φόβο, ενοχή, έκπληξη αλλά και θετικά συναισθήματα όπως ανακούφιση, αποδοχή και ελπίδα. Ορισμένοι γονείς, όμως πάνω στην αγωνία τους νιώθουν σύγχυση και δεν γνωρίζουν πώς να βοηθήσουν σωστά το παιδί τους, με αποτέλεσμα να μην επιλέγουν το κατάλληλο σχολείο ειδικής εκπαίδευσης (SPED) με τα κατάλληλα προγράμματα για το παιδί τους. Μερικοί ακόμη γονείς και άτομα που φροντίζουν τα παιδιά αυτά υιοθετούν μια στάση αναμονής, ελπίζοντας πως το παιδί θα ξεπεράσει την αναπηρία του στο μέλλον. Αν και είναι δύσκολο ένας γονέας να συμβιβαστεί με αυτή την κατάσταση, υπάρχουν και οι γονείς που ακολουθούν θετικά βήματα και προχωράνε μπροστά, ώστε να βρουν τρόπους αρχικά να κατανοήσουν και στη συνέχεια να το βοηθήσουν να ξεπεραστούν οι δυσκολίες. Ως γονείς και κηδεμόνες θα έχουν καίριο ρόλο στην παροχή βοήθειας του παιδιού, έτσι πρέπει να βρουν σχετικές πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες του παιδιού τους, να μιλήσουν με άλλους γονείς, με εκπαιδευτικούς, με επαγγελματίες και να συνεργαστούν. Να προγραμματίσουν στήριξη στο σπίτι και στο σχολείο, κατανοώντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κατάστασης με σκοπό να αποφασίσουν το καταλληλότερο είδος υποστήριξης για εκείνους.

Επόμενη είναι η ενότητα που διαπραγματεύεται το πώς μπορούν οι γονείς να αναζητήσουν τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν στην περίπτωση του παιδιού τους. Προτείνονται τα βιβλία, που αναφέρονται σε ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τα οποία έχουν γραφτεί από ειδικούς. Αλλά και το διαδίκτυο με έξτρα υποσημείωση πιο πάνω να ελέγχεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της σελίδας που επισκέπτονται.

Ακόμη σημαντική είναι και η υποστήριξη από ομάδες υποστήριξης γονέων, μπορεί να προσφέρουν ψυχολογική στήριξη με πολύτιμες πληροφορίες και συμβουλές. Όπως, επίσης, και άλλες οργανώσεις όπως είναι οι :

- υπηρεσίες για την υγεία των παιδιών (KK Women's and Children's Hospital, National University Hospital, Child Guidance Clinic),
- φορείς της κοινότητας (υπηρεσίες και κέντρα που αφορούν την οικογένεια),
- εθελοντικές οργανώσεις κοινωνικής πρόνοιας (special education schools, Students Care Service),
- Centre for Enabled Living (δίνοντας την ηλεκτρονική τους διεύθυνση).

Τέλος υπενθυμίζει στους γονείς πως οι σωστές αποφάσεις που παίρνουν μπορεί να βοηθήσουν το παιδί τους να φτάσει στο μεγαλύτερο βαθμό των ικανοτήτων του και να καταφέρει να επιτύχει μια επιτυχημένη μετάβαση στην ενήλικη ζωή του.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο κλείνει, με μια σύντομη αναφορά στον ορισμό των ατόμων με ειδικές ανάγκες που ορίζονται στην Σιγκαπούρη και τα είδη αναπηρίας που εμφανίζονται συχνότερα. Άτομα με ειδικές ανάγκες, ονομάζονται τα άτομα των οποίων οι προοπτικές για την εξασφάλιση και διατήρηση θέσεων και προώθηση των ιδρυμάτων της εκπαίδευσης και κατάρτισης, απασχόλησης και αναψυχής ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας είναι σημαντικά μειωμένες εξαιτίας κάποιας φυσικής, αισθητηριακής, πνευματικής και αναπτυξιακής αναπηρίας (ο οποίος έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Κοινωνικής Ανάπτυξης, Νεολαίας και Αθλητισμού- MCYS). Για την διασαφήνιση του ορισμού ακολουθούν οι πιο συχνές κατηγορίες που παρουσιάζονται στα σχολεία της Σιγκαπούρης. Πρώτα, αναφέρονται οι διαταραχές του φάσματος του αυτισμού (αναπηρία που επηρεάζει την ικανότητα ενός ατόμου να επικοινωνήσει και να αλληλεπιδρά με άλλους, μείωση ενδιαφερόντων, δραστηριοτήτων και άλλες συμπεριφορές, για περισσότερες πληροφορίες παραπέμπει σε συγκεκριμένο ηλεκτρονικό ιστότοπο. Ακολουθεί η νοητική καθυστέρηση (παρουσιάζεται δυσκολία σε γνωστικό και λειτουργικό τομέα, δεν έχουν τις ικανότητες δηλαδή να σκέφτονται, να επικεντρώνονται, να διατυπώνουν ιδέες, αιτίες και έλλειψη μνήμης. Ακόμη εμφανίζουν αδυναμία στην επικοινωνία, στις διαπροσωπικές σχέσεις, αυτό-εξυπηρέτηση, να ζήσουν μόνοι τους και να έχουν κίνητρα). Έπονται οι κατηγορίες με προβλήματα όρασης (απουσία ή περιορισμό όρασης, με μερική ή ολική τύφλωση που δεν διορθώνεται με χρήση γυαλιών ή φακών και μειώνει την ικανότητα σε ορισμένες εργασίες) και ακοής (μερική ή πλήρη απουσία της ικανότητας να ακούει, η κώφωση

μπορεί να είναι θεραπεύσιμη ή θα χρειαστεί ενισχύσεις ή εμφυτεύματα κοχλιακής ακοής). Τέλος, αναφέρονται η εγκεφαλική παράλυση (προκαλείται από βλάβες ή ανωμαλία του εγκεφάλου και προκαλούν απώλεια συντονισμού των μυών σε κινητικές δεξιότητες, δυσκολίες στην ομιλία, μάθηση και άλλα προβλήματα) και οι μαθησιακές δυσκολίες (αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωση, γραφή, ορθογραφία, οργάνωση πληροφοριών που προκαλούνται από την ιδιομορφία του εγκεφάλου τους και όχι σε κακή διδασκαλία ή έλλειψη εκπαίδευσης και χαμηλής νοημοσύνης. Τα παιδιά αυτά με κατάλληλη υποστήριξη μπορούν να επιτύχουν ακαδημαϊκή επιτυχία. Οι πιο κοινές μαθησιακές δυσκολίες είναι η δυσλεξία και η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής, η πρώτη επηρεάζει τις γλωσσικές δεξιότητες ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την υπερκινητικότητα, την παρορμητικότητα και την απροσεξία).

Στη συνέχεια, ακολουθεί το κεφάλαιο με τίτλο *αξιολογήσεις*. Στην πρώτη υποενότητα αυτού του κεφαλαίου επιχειρείται η διασαφήνιση του όρου αξιολόγηση στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Εξηγεί ότι ένας γονέας γνωρίζει καλά το παιδί του και είναι σε θέση να παρατηρήσει αν έχει κάποιες δυσκολίες σε διάφορους τομείς, όμως μια διάγνωση από έναν επαγγελματία ειδικό είναι εύλογα πιο τεκμηριωμένη. Μια επίσημη αξιολόγηση για ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (SEN) βασίζεται σε μια ποικιλία αξιολογήσεων και εργαλείων με προσεκτικές αναλύσεις όλων των συμπτωμάτων από διάφορες πηγές. Στο τέλος της διάγνωσης επισημαίνονται τα πλεονεκτήματα και οι δυσκολίες που αφορούν την αναπτυξιακές, κοινωνικές και ακαδημαϊκές ικανότητες και δημιουργείται το συνολικό προφίλ του παιδιού το οποίο θα εξηγεί τη συμπεριφορά του. Η αξιολόγηση αυτή συνοδεύεται από συγκεκριμένες συμβουλές για το είδος της παρέμβασης και υποστήριξης που χρειάζεται το παιδί που αξιολογήθηκε. Συστάσεις οι οποίες πρέπει να είναι πρακτικές και αποτελεσματικές για την εφαρμογή τους στο σχολείο από τους εκπαιδευτικούς και στο σπίτι από τους γονείς. Η αξιολόγηση ακόμη, θα βοηθήσει να επιλεγεί και η κατάλληλη υποστήριξη στην εκπαίδευση που να αφορά τις μακροπρόθεσμες απαιτήσεις του παιδιού. Συστήνεται στους γονείς να δημιουργήσουν ένα φάκελο με αξιολογήσεις και αναφορές από γιατρούς και σχολεία, ώστε να το κρατάνε στις επισκέψεις τους σε ιατρούς. Καλό θα ήταν να μην πηγαίνουν μόνοι τους, αλλά με το/τη σύζυγο ή κάποιο συγγενή για ψυχολογική υποστήριξη αλλά και για παρακολουθούν και να συγκρατούν πληροφορίες που πιθανόν ένας να μην μπορεί.

Ακόμη η θετική στάση απέναντι στο παιδί τους αλλά και οι στενές σχέσεις μεταξύ τους μπορούν να κάνουν την θετική διαφορά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, ενθαρρύνοντας τα με ένα χαμόγελο, μια αγκαλιά και μια καλή λέξη.

Στην επόμενη υποενότητα εξηγείται ποιος πρέπει να διεξάγει την αξιολόγηση και προτείνονται κάποιες επιλογές στους γονείς, ώστε να πραγματοποιήσουν με εξειδικευμένους επαγγελματίες τις αξιολογήσεις. Και τούτο γιατί η απόφαση από την αξιολόγηση θα επηρεάσει το μέλλον του παιδιού. Ανάμεσα στις προτάσεις προτείνεται η ψυχολογική αξιολόγηση να γίνεται από ειδικευμένο ψυχολόγο, ο οποίος να είναι εγγεγραμμένος στο Μητρώο Ψυχολόγων της Σιγκαπούρης. Εναλλακτικά, προτείνεται οι γονείς να κάνουν μια συζήτηση με τους εκπαιδευτικούς του παιδιού, οι οποίοι βλέποντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το παιδί να τους παραπέμπουν στους κατάλληλους ειδικούς σε ψυχολόγους του Υπουργείου Παιδείας ή σε επαγγελματίες από την εκάστοτε κυβέρνηση ή σε αρμόδιο νοσοκομείο. Επιπρόσθετα, όπως εξηγούν η αξιολόγηση μπορεί να γίνει από ιδιώτες επαγγελματίες, ψυχολόγους ή θεραπευτές.

Το δεύτερο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με ερώτημα, τι συμβαίνει μετά; όπου γίνεται λόγος για τους διαφορετικούς τύπους υποστήριξης που μπορεί να λάβει το παιδί και το κατάλληλο σχέδιο παρέμβασης μετά από την αξιολόγηση. Πιο συγκεκριμένα, αν το παιδί πηγαίνει σε γενικό σχολείο προτείνεται να συζητηθεί ο κατάλληλος τρόπος, ώστε οι εκπαιδευτικοί να εφαρμόσουν τις συνιστώμενες από τους ειδικούς στρατηγικές. Όμως, υπάρχουν ανάγκες που δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν στο γενικό σχολείο και προτείνεται η εγγραφή τους σε σχολείο ειδικής αγωγής. Κάτι που όπως αναφέρει θα αναλυθεί σε επόμενα κεφάλαια.

Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με σχετικές ερωτήσεις που πρέπει να ρωτήσει ο γονέας τον ειδικό στον οποίο θα απευθυνθεί για την αξιολόγηση του παιδιού του. Τα θέματα των ερωτήσεων αφορούν:

- στη διάγνωση και τη συνολική θεραπεία (ποια θεραπεία είναι κατάλληλη για το παιδί;
Σε ποια περιοχή (γλώσσα, κοινωνικές δεξιότητες ή προβλήματα συμπεριφοράς) να επικεντρωθούν;
Υπάρχουν προειδοποιητικά σημάδια που θα πρέπει να είσαι σε εγρήγορση, ώστε να διαχειριστούν την ασφάλεια του παιδιού;

Πώς μπορεί ο ίδιος να εξηγήσει στους συγγενείς και σε άλλα μέλη της οικογένειας την ειδική εκπαιδευτική ανάγκη του παιδιού;

Ποιές είναι οι πιθανότητες του παιδιού να βελτιωθεί ή να ξεπεράσει εντελώς την κατάσταση;)

- στην παρέμβαση στο σπίτι (ποιες παρεμβάσεις και στρατηγικές μπορεί να χρησιμοποιήσουν στο σπίτι;
- Τι πόρους μπορεί να προτείνει ο ίδιος;)
- στην παρέμβαση στο σχολείο (ποιες παρεμβάσεις και στρατηγικές μπορούν να εφαρμοστούν στο έργο του στο παρόν σχολείο;

Ποιες στρατηγικές θα πρέπει να συζητήσουν με τους καθηγητές του;)

- στην επιλογή και τοποθέτηση σε σχολείο (ποιες επιλογές σχολείων μπορούν να εξετάσουν για το παιδί;

Ποια προγράμματα είναι διαθέσιμα σε ειδικά σχολεία, που μπορούν να βοηθήσουν το παιδί;).

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο του εν λόγω οδηγού με *τίτλο επιλέγοντας το σωστό σχολείο*, όπου γίνεται λόγος για το πώς ένας γονέας θα επιλέξει το καταλληλότερο σχολείο για το παιδί του, τι μπορεί να παρέχει ένα γενικό σχολείο, τι προσφέρει ένα ειδικό σχολείο και παραδείγματα περιπτώσεων από παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Πιο αναλυτικά, στην ερώτηση πώς μπορεί ο γονέας να προσεγγίσει το καταλληλότερο σχολείο για το παιδί του, ο οδηγός αναφέρει πως πρόκειται για μια εύλογη και αναμενόμενη ερώτηση από τους γονείς των παιδιών που έχουν διαγνωστεί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ποιο είναι το σχολείο εκείνο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παιδιού μου; Το ειδικό ή το γενικό; Τι πρέπει να λάβω υπόψη μου; Όλες οι παραπάνω ερωτήσεις είναι αναμενόμενες και προτείνεται να λάβουν υπόψη τους τις μαθησιακές και συμπεριφοριστικές ανάγκες του παιδιού, το είδος της υποστήριξης που απαιτεί, όπως επίσης τις γνωστικές και προσαρμοστικές του ικανότητες. Έτσι πρέπει να εξεταστεί αν το ίδιο το παιδί είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις μιας τυπικής τάξης. Με άλλα λόγια, αν μπορεί το ίδιο να εργαστεί μόνο του (να σκέφτεται, να θυμάται πληροφορίες, να έχει ιδέες και να μπορεί να συγκεντρωθεί) ή αν χρειάζεται στήριξη από άλλους και αν μπορεί να ακολουθήσει τις οδηγίες μιας ομάδας και να συνεργαστεί.

Στην περίπτωση την οποία το παιδί αντιμετωπίζει δυσκολίες στους παραπάνω τομείς, ένα ειδικό σχολείο θα μπορούσε να ήταν καλύτερη επιλογή καθώς το γενικό

υστερεί σε εξειδικευμένη τεχνογνωσία και προσαρμοσμένες οδηγίες σε κάθε παιδί ξεχωριστά. Συμβουλεύει τους γονείς να μιλήσουν με επαγγελματίες και εκπαιδευτικούς ώστε να αναζητήσουν κατάλληλες συστάσεις για το παιδί τους. Προτού αποφασίσουν, βέβαια, θα ήταν χρήσιμο να βρουν πληροφορίες για τα διάφορα προγράμματα που προσφέρει κάθε σχολείο, μέσω μιας επίσκεψης που θα ορίσουν, από τις ηλεκτρονικές ιστοσελίδες ή/και παρακολουθώντας πρόγραμμα ξενάγησης σχολείου (open-house). Στην ακόλουθη υποενότητα γίνεται λόγος για τις παροχές ενός τυπικού γενικού σχολείου. Το παιδί που παρουσιάζει ήπιες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτήσει σε κανονικό σχολείο. Και τούτο γιατί υπάρχουν σχολεία, δίδοντας ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του Allied Educator in Learning and Behavioural Support [AED(LBS)]. Σχολείο πρότυπο που είναι κατάλληλα εξοπλισμένο να διδάξει συγκεκριμένες δεξιότητες σε ανάγνωση, ορθογραφία, οργάνωση και κοινωνικοποίηση. Ορισμένα παρέχουν εκπαιδευτικούς Ειδικής Αγωγής, ενώ άλλα μπορούν να υποστηρίξουν τα παιδιά αυτά με ειδικά προγράμματα βοήθειας σε ανάγνωση και μαθηματικά. Παιδιά που αντιμετωπίζουν ήπια προβλήματα όρασης, ακοής ή φυσική κινητικότητα μπορούν να συμπεριληφθούν σε κανονικό σχολείο. Με τις κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης, όπως εθελοντικές οργανώσεις κοινωνικής πρόνοιας [για παράδειγμα δίδει τις Asian Women's Welfare Association (AWWA) και Singapore Association for the Deaf (SADeaf)], χρήση εξειδικευμένου εξοπλισμού (π.χ. μηχανοκίνητα αναπηρικά καρότσια, βοηθητικές συσκευές) και παροχή συμβουλών από καθηγητές σχετικά με στρατηγικές που μπορούν να ακολουθήσουν στο σχολείο. Στο σημείο αυτό παραθέτει την αντίστοιχη ηλεκτρονική διεύθυνση με ανάλογα σχολεία που βρίσκονται στην Σιγκαπούρη.

Ακολούθως, αναλύεται το ειδικό σχολείο και τι παρέχει στα παιδιά που χρειάζονται μεγαλύτερα επίπεδα υποστήριξης και δεν είναι σε θέση να φοιτήσουν σε κανονικό σχολείο ώστε να επωφεληθούν από αυτό. Έτσι υποστηρίζεται πως στα σχολεία ειδικής αγωγής (SPED) μπορούν να εφαρμοστούν εξατομικευμένα προγράμματα προσαρμοσμένα στο πρόγραμμα σπουδών, ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών (που αφορούν κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες, ανάπτυξης αυτοελέγχου, δεξιότητες αυτοβοήθειας για την ανεξάρτητη διαβίωση τους). Επίσης, για τα παιδιά που μπορούν να ακολουθήσουν το κανονικό πρόγραμμα σπουδών υπάρχουν ορισμένα ειδικά σχολεία τα οποία προετοιμάζουν τους μαθητές για εθνικές εξετάσεις

όπως εκείνες που αφορούν τις εξετάσεις για την είσοδο τους στο δημοτικό σχολείο (Primary School Leaving Examination -PSLE). Στα ειδικά σχολεία δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξουν τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντα τους, όπως τέχνες, τεχνολογία. Το μέγεθος της τάξης είναι πολύ μικρό για να μπορούν οι εκπαιδευτικοί να παρέχουν καλύτερη φροντίδα και υποστήριξη σε μεμονωμένους μαθητές. Αμέσως μετά θίγει το θέμα της επαγγελματικής αποκατάστασης και αναφέρει πως όλο και περισσότεροι μαθητές προετοιμάζονται για την είσοδο τους στο εργατικό δυναμικό, αν και λίγα είναι τα σχολεία που παρέχουν τα κατάλληλα προγράμματα για εθνική πιστοποίηση. Για να ενισχυθεί η απασχόληση των μαθητών αυτών μπορούν να απασχοληθούν αργότερα σε τοπικές επιχειρήσεις (όπως σε χώρους φιλοξενίας, τρόφιμα και ποτά, κηπουρική και βιομηχανίες). Τα σχολεία Ειδικής Αγωγής υποστηρίζουν δραστηριότητες αλληλεπίδρασης με συνομήλικους από τα γενικά σχολεία της γειτονιάς. Ακόμη συγκριτικά με τα υλικά μέσα, μπορούν να καλύψουν καλύτερα τις ειδικές ανάγκες των μαθητών. Είναι εξοπλισμένα με διαφορετικό τρόπο, όπως πισίνες υδροθεραπείας για φυσικοθεραπείες, κουζίνες εμπορικές για παιδιά που υποβάλλονται σε επαγγελματική εκπαίδευση, δωμάτια με ηχομόνωση για παιδιά με αισθητηριακές αναπηρίες). Τέλος στα σχολεία Ειδικής Αγωγής συμπεριλαμβάνεται επιστημονική ομάδα που αποτελείται από επαγγελματίες υγείας, ψυχολόγους, θεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς για την ψυχολογική υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντος και της ολιστικής υποστήριξης στο παιδί. Επίσης παρέχονται χρηματοοικονομικές επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις σε οικογένειες που το έχουν ανάγκη, αρκεί να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες από το προσωπικό του σχολείου ή τον κοινωνικό λειτουργό. Πριν το κλείσιμο του τρίτου κεφαλαίου παρουσιάζονται έξι παραδείγματα παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν διάφορες κατηγορίες ειδικής εκπαίδευσης (αυτισμό, δυσλεξία, εγκεφαλική παράλυση, ήπια νοητική καθυστέρηση, ελλειμματική προσοχή-υπερκινητικότητα και πνευματική καθυστέρηση). Αφορά παιδιά σχολικής ηλικίας τα οποία είτε φοίτησαν σε σχολείο ειδικής αγωγής, είτε σε κανονικό σχολείο. ένα παράδειγμα αναφέρεται σε παιδί που φοιτούσε σε κανονικό σχολείο, όμως εξαιτίας των αναγκών και συνθηκών μετεγγράφηκε σε ειδικό σχολείο. Μέσα από τα παραδείγματα αναδεικνύονται συγκεκριμένα προγράμματα που λαμβάνουν χώρα και στα δυο σχολεία όπως επίσης και στους πόρους που παρέχουν. Αποτέλεσμα αυτού, οι

γονείς να έχουν μια γενική ιδέα και ίσως ταυτιστούν με κάποιο παράδειγμα που μπορεί να ταυτίζεται με την περίπτωση τους.

Τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού, αφορά την εγγραφή σε σχολείο Ειδικής Αγωγής. Περιλαμβάνει το πώς μπορούν να κάνουν αίτηση για εγγραφή, τι αφορά αυτή η αίτηση, πώς μπορούν να την συμπληρώσουν, πότε και τι συμβαίνει μετά από την υποβολή της αίτησης. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τον παρόντα οδηγό, οι γονείς που επιθυμούν να εγγράψουν το παιδί τους σε ειδικό σχολείο πρέπει να συμπληρώσουν ένα τυποποιημένο έγγραφο το οποίο θα ισχύει για οποιοδήποτε σχολείο που χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας και το Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Υπηρεσίας. Τα σχετικά σχολεία, όπως αναγράφει θα παρατεθούν σε σχετικό παράρτημα μερικές σελίδες αργότερα. Για την συμπλήρωση και την υποβολή του εγγραφου στο σχολείο της επιλογής του θα πρέπει να συνεργαστούν με τον αναφερόμενο οργανισμό. Σε αναφερόμενους οργανισμούς περιλαμβάνονται δημόσια σχολεία, σχολεία Ειδικής Αγωγής, Κρατικά νοσοκομεία, σε κέντρα για προγράμματα Πρώιμης Παρέμβασης για βρέφη και παιδιά, καθώς και σε ιδιώτες επαγγελματίες οι οποίοι συνεργάζονται με το παιδί. Συνεχίζει με την υποβολή ενός ηλεκτρονικού ιστότοπου όπου οι γονείς μπορούν να βρουν την αίτηση και έναν βοηθητικό εγχειρίδιο για την συμπλήρωση του. Αμέσως μετά υπάρχει ακριβής πίνακας των περιεχομένων που θα πρέπει να συμπληρώσουν στην αίτηση οι γονείς με την βοήθεια του φορέα που θα επιλέξει.

Ακολουθεί σχετική ενότητα με το πώς θα συμπληρώσουν την αίτηση, παρουσιάζοντας τα θέματα που παρέχει το κατάλληλο εγχειρίδιο για την σωστή συμπλήρωση του. Τα θέματα αυτά είναι:

Περίληψη και απαραίτητα έγγραφα που χρειάζονται.

Τμήμα- τμήμα πώς να συμπληρωθεί η αίτηση, με επεξηγήσεις βασικών όρων.

Πληροφορίες που αφορούν τα σχολεία Ειδικής Αγωγής .

Πληροφορίες σχετικά με την υποβολή του εντύπου.

Επίσης, αναφέρεται πώς θα χρειαστούν:

Στοιχεία που αφορούν το παιδί και την οικογένεια.

Έκθεση από το σχολείο που αφορά την συμπεριφορά στη διδασκαλία και στο περιβάλλον μάθησης.

Ιατρική γνωμάτευση που αφορά ιατρικές ή φυσικές ανάγκες.

Ψυχολογική έκθεση του παιδιού.

Οι αιτήσεις, όπως αναγράφεται μπορούν να υποβληθούν μόνο αν συμπεριλαμβάνονται όλα τα απαιτούμενα έγγραφα με την σωστή σειρά, ώστε να αποφευχθούν καθυστερήσεις στην επεξεργασία τους. Ενημερώνει τους γονείς πως μπορούν να βρουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια αποδοχής ή εξέλιξης αν επισκεφτούν την αντίστοιχη ιστοσελίδα του σχολείου.

Στην ερώτηση πότε μπορούν να κάνουν την εγγραφή, δεν ορίζεται μια συγκεκριμένη ημερομηνία. Και τούτο γιατί τα σχολεία ειδικής εκπαίδευσης δεν έχουν συγκεκριμένη ημερομηνία εγγραφής. Έτσι παροτρύνει τους γονείς, μόλις επιλέξουν το κατάλληλο σχολείο να επικοινωνήσουν και να περιηγηθούν στην ιστοσελίδα του για σχετικές πληροφορίες. Καλό θα ήταν επίσης, να κρατήσουν ένα ημερολόγιο με τις σημαντικές προθεσμίες (π.χ. εγγραφής, αποδοχής από το σχολείο).

Στην τελευταία υποενότητα του κεφαλαίου ενημερώνει τους γονείς τι συμβαίνει μετά την υποβολή της αίτησης του. Έτσι, μετά την συμπλήρωση και κατάθεση του εγγράφου στο Ειδικό σχολείο υπάρχει μια αναμονή των δυο μηνών. Εάν οι ανάγκες του παιδιού είναι πολύπλοκες και το προφίλ ασαφές, υπάρχει πιθανότητα το σχολείο να επικοινωνήσει μαζί τους για την ενίσχυση των πληροφοριών. Όπως αναφέρει υπάρχουν περιπτώσεις που το σχολείο επικοινωνεί με τη Συμβουλευτική Επιτροπή (Multi-Agency Advisory Panel) για περισσότερες συμβουλές. Η συγκεκριμένη Επιτροπή συστάθηκε από το Υπουργείο Παιδείας το 2012 για να βοηθήσει σχολεία να αποφασίζουν για την καταλληλότερη εναλλακτική τοποθέτηση σε σχολεία για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Για την ομαλή μετάβαση παιδιού, προτείνεται να συζητήσουν με τους δασκάλους τρόπους που μπορούν να βοηθήσουν το παιδί τους ψυχολογικά,

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός *Choosing the right school- A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs*, ολοκληρώνεται με παρουσία παραρτήματος που αφορά όλα τα σχολεία ειδικής εκπαίδευσης στην Σιγκαπούρη, ταξινομημένα ανά κατηγορία (ειδικής αγωγής), παρέχοντας χρήσιμες πληροφορίες όπως τηλέφωνα επικοινωνίας, ακριβείς διευθύνσεις, φαξ, ηλεκτρονική ταχυδρομική διεύθυνση, ηλεκτρονικό ιστότοπο, σχετικές πληροφορίες που να αφορούν το εκάστοτε σχολείο και τα προγράμματα που παρέχουν, σκοπούς που επιτελούν και το πρόγραμμα σπουδών που ακολουθούν.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Το θεωρητικό μοντέλο μετάβασης που ακολουθεί ο συγκεκριμένος οδηγός της Σιγκαπούρης, είναι το αναπτυξιακό οικολογικό μοντέλο. Στο μοντέλο αυτό η οικογένεια, το σχολείο, και η κοινότητα αλληλεπιδρούν και αλληλοεξαρτώνται κατά την διάρκεια της μετάβασης του παιδιού. Οι ακαδημαϊκές δεξιότητες όπως και οι κοινωνικές αλλάζουν μέρα με την μέρα στα παιδιά αυτής της ηλικίας με αποτέλεσμα οι σχέσεις μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας να εξασφαλίζουν μια σταθερότητα κατά την διάρκεια της μετάβασης του παιδιού. Το σύνολο των στρατηγικών και διαδικασιών για την ομαλή είσοδο του παιδιού, η δημιουργία συνέχειας από τον ένα σχολικό χώρο στον άλλο με την χρήση δραστηριοτήτων και τη σύνδεση της ανάπτυξης του παιδιού με υπηρεσίες γονεϊκής υποστήριξης, κοινωνικές αλλά και εκείνες που αφορούν το σύστημα προσχολικής εκπαίδευσης, εξασφαλίζουν μια ομαλή είσοδο και προσαρμογή στο δημοτικό σχολείο.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός μετάβασης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο κατάλληλο δημοτικό σχολείο, που απευθύνεται στους γονείς τους φαίνεται να υποστηρίζει την κοινωνικοδομιστική θεωρία. Και τούτο γιατί δεν γίνεται αναφορά στις προσωπικές ικανότητες του παιδιού αλλά επικεντρώνεται στις ειδικές του εκπαιδευτικές ανάγκες και στο πως μπορούν να εξυπηρετηθούν από το κατάλληλο σχολείο. Ο Graue (1992) διατύπωσε την θεωρία υποστηρίζοντας πως η ετοιμότητα είναι ένα σύνολο νοημάτων ή ιδεών διαρθρωμένα από άτομα της οικογένειας, κοινωνίας, σχολείου τα οποία συμμετέχουν στο σύνολο των εμπειριών του παιδιού στο χώρο του σχολείου- νηπιαγωγείου. Αποτέλεσμα αυτών να δημιουργούν διαφορετικές προσδοκίες, πιστεύω και εμπειρίες να μεταφέρονται στο σχολείο και να καθορίζουν τον ορισμό της ετοιμότητας. Πιο συγκεκριμένα, ετοιμότητα σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεωρία είναι διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικές καταστάσεις, όπου τα παιδιά μπορούν να είναι έτοιμα για ένα συγκεκριμένο σχολείο και όχι για κάποιο άλλο. Σημαντικοί παράγοντες στην ετοιμότητα οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς των παιδιών, οι οποίοι επικεντρώνονται στην διαδικασία της μάθησης και λιγότερο στο αποτέλεσμα που μπορεί να έχει στα

παιδιά. Αντίστοιχη τακτική βλέπουμε και στον συγκεκριμένο οδηγό, όπου γονείς, εκπαιδευτικοί, οργανισμοί συνεργάζονται, ώστε το παιδί να μεταβεί στο κατάλληλο σχολείο, το οποίο θα του παρέχει σημαντικά μέσα, διαφορετικό τρόπο διδασκαλίας ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του και να το βοηθήσει να εξελιχθεί.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο εν λόγω οδηγός για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες *Choosing the right school- A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs*, δεν αναγράφει ότι συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό.

2⁰² ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "TRANSITION TO KINDERGARTEN: AN INFORMATION GUIDE FOR PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός ομαλής μετάβασης απευθύνεται κυρίως σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για την μετάβαση των παιδιών στην τάξη του νηπιαγωγείου. Η μετάβαση των παιδιών προσχολικής ηλικίας από το σπίτι στο νηπιαγωγείο είναι αδιαμφισβήτητα μια αγχώδης διαδικασία που πρέπει να γίνει με όσο τον δυνατό ομαλότερο τρόπο. Σημαντικός παράγοντας αυτού είναι η πρόωρη προετοιμασία και η πλήρης ενημέρωση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον. Η ενημέρωση του οποίου γίνεται από τον παρόντα οδηγό, ο οποίος τον βοηθάει, τον προσανατολίζει και του παρέχει σχετικές πληροφορίες.

Ποιος είναι ο σκοπός του;

Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου οδηγού για γονείς είναι η πλήρης προετοιμασία των γονέων που έχουν παιδί με ειδικές ανάγκες και θα μεταβεί στο χώρο του νηπιαγωγείου την νέα σχολική χρονιά. Με τον οδηγό αυτό οι γονείς θα μπορούν να οργανώσουν τις ενέργειες τους πριν μπει το παιδί τους στο νηπιαγωγείο. Φυσικά προτού ενημερώσουν τα παιδιά τους πρέπει να έχουν μια σωστή ενημέρωση οι ίδιοι. Εκπαιδευτικοί και γονείς πρέπει να λειτουργούν ομαδικά για ένα σωστό αποτέλεσμα. Στον οδηγό αυτό περιέχονται έγγραφα, χρήσιμες πληροφορίες, υπηρεσίες και ομάδες που μπορούν να παραπεμφθούν για την ενημέρωσή τους.

Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου οδηγού;

Η συγγραφή του συγκεκριμένου οδηγού έγινε από οργανισμούς και προγράμματα με στόχο να διευκολύνουν την μετάβαση των παιδιών με ειδικές ανάγκες και να ενημερώσουν επαρκώς τους γονείς για την προετοιμασία που απαιτείται. Οι οργανισμοί αυτοί είναι:

The Children and Youth With Special Needs Subcommittee

Make Children First

Και George Child Development Centre.

Χωρίς να γίνεται κάποια συγκεκριμένη αναφορά σε συγκεκριμένα πρόσωπα για την συγγραφή αυτού του οδηγού.

Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Δυο είναι οι βασικοί φορείς του Καναδά (Βρετανική Κολομβία) που εκπροσωπούν τον συγκεκριμένο οδηγό μετάβασης. Πρόκειται για τους α) *Delta School District Inspired Learning* και β) *Reach child and youth development society "Believing in potential"*. Όσον αφορά τον *Reach child and youth development society "Believing in potential"*, είναι ένας φιλανθρωπικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ασχολείται με την παροχή υπηρεσιών σε οικογένειες και παιδιά. Ιδρύθηκε το 1959 και βοηθάει πάνω από 1000 παιδιά μαζί με τις οικογένειες του ετησίως. Η βασική τους αρχή είναι πως κάθε παιδί είναι μοναδικό και έχει τις δικές του δυνατότητες για να αναπτυχθεί. Λειτουργούν συνεργατικά με τις οικογένειες και προσπαθούν να αναγνωρίσουν τις ικανότητες και τα πλεονεκτήματα του κάθε παιδιού.

Όσον αφορά την *Delta School District Inspired Learning*, είναι ένα συγκρότημα σχολείων που στόχο έχει οι μαθητές, οι δάσκαλοι, οι γονείς και το προσωπικό να ενεργούν ενωμένα υπό την καθοδήγηση ενός επαγγελματία διαμεσολαβητή. Ακολουθούν μια καινοτόμα διδασκαλία με πρακτικές, εξατομικευμένη μάθηση, συνδυάζοντας καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, κατάλληλη υποστήριξη και κοινή ιδέα ένταξης σε τοπικές και εθνικές κοινότητες μαθητών που απολαμβάνουν τις παραπάνω δυνατότητες. Δυνατότητες που συνδυάζονται με εμπνευσμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες, αξιοποιώντας πολλαπλούς οδούς για την επιτυχία.

Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Προτού ξεκινήσει η ανάλυση του οδηγού αναφέρονται κάποιες ενημερωτικές πληροφορίες προς τους γονείς, όσον αφορά τα οφέλη της ανάγνωσης και της ενημέρωσης τους από τον οδηγό *Transition Guide to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs*. Ακολουθούν κάποιοι τρόποι προσέγγισης του παιδιού, για ποιοτικότερη επικοινωνία με την οικογένεια του. Έπειτα, διατυπώνεται μια ρητορική ερώτηση προς τον γονέα, εάν έχει φανταστεί το μέλλον του παιδιού του με ελπίδες και όνειρα. Η ερώτηση αυτή δεν αναφέρεται τυχαία, αντιθέτως επιδιώκει να υπενθυμίσει στους γονείς ότι έχουν κάποια όνειρα για

το παιδί τους, τα οποία οφείλουν να τα θυμούνται σε όλες του τις στιγμές και κυρίως όταν πρόκειται για ένα καινούριο βήμα, ή μια εξέλιξη στην ζωή τους, όπως είναι η αλλαγή βαθμίδας στο σχολικό περιβάλλον.

Ακολουθεί το πρώτο κεφάλαιο έχοντας τίτλο: *Λίστα για την αντίστροφη μέτρηση προς το νηπιαγωγείο*. Παρουσιάζοντας μια μέτρηση, η οποία ξεκινάει από τον μήνα Ιανουάριο και καταλήγει στον μήνα Οκτώβριο. Έχει χωρίσει σε κατηγορίες τους μήνες, όπου καταγράφονται σε μορφή λίστας όλες οι σημαντικές εργασίες που πρέπει να γίνονται από τους γονείς των παιδιών, ανά μήνα περίπου, ώστε η διαδικασία της μετάβαση τους να είναι ομαλή και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Η λίστα αυτή υπενθυμίζει στους γονείς αρκετά σημαντικές ενέργειες, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν τον Ιανουάριο, 8 μήνες πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς έως τον δεύτερο μήνα μετά την είσοδο του μικρού παιδιού στο σχολείο. Παραδείγματος χάριν, οι ενέργειες τον μήνα Ιανουάριο αφορούν την οργάνωση σχετικών πληροφοριών για το παιδί τους, να κάνουν μια έρευνα στα σχολεία που υπάρχουν στην γειτονιά τους και να προσέξουν τις πληροφορίες σχετικά με την συνάντηση γονέων. Αντιστοίχως, για τους μήνες Μάιο και Ιούνιο αναγράφεται ότι πρέπει να μοιραστούν τις πληροφορίες σχετικά με το παιδί τους σε μια καινούργια ομάδα χωρίς να παραλείψουν να θέσουν κάποιες σχετικές ερωτήσεις στο σχολείο που επέλεξαν. Ενώ τον μήνα Οκτώβριο υπενθυμίζει στους γονείς τον προγραμματισμό της συνάντησης τους παιδιού τους στο Ατομικό πρόγραμμα εκπαίδευσης (IEP).

Επόμενο κεφάλαιο στον εν λόγω οδηγό αποτελεί το υποστηρικτικό δίκτυο που θα βοηθήσει τον γονέα, ενδέχεται όμως και ο ίδιος να μπορεί να αποτελέσει σύμβουλος και σταθερό στήριγμα για το παιδί του, χρειάζεται όμως και εκείνος να γνωρίζει ότι υπάρχουν κάποιοι για τον ίδιο που μπορούν να τον στηρίξουν όταν χρειαστεί. Όχι απαραίτητα ειδικοί λόγω του επαγγέλματος τους αλλά καθημερινοί άνθρωποι οι οποίοι μπορούν να κάνουν μια συνάντηση μαζί τους ή ακόμη και να είναι παρόντες σε μια συνάντηση και να κρατούν σημειώσεις. Όλη αυτή η διαδικασία θα έχει ως αποτέλεσμα οι γονείς να μπορούν να συμμετάσχουν πλήρως στη συζήτηση και να μην αποσπώνται κρατώντας σημειώσεις. Δίκτυο υποστήριξης θα μπορούσαν να αποτελούν κάποια μέλη της οικογένειας, φίλοι, άτομα που παρέχουν φροντίδα στο παιδί, ο συνήγορος μιας κοινότητας ίσως και μια υποστηρικτική ομάδα έχοντας μέλη της γονείς και πνευματικούς συμβούλους. Για τον λόγο αυτό παρατίθενται λίστες, οι οποίες παρέχουν την δυνατότητα στον γονέα να γράψει το όνομα-τηλέφωνο και την

ηλεκτρονική διεύθυνση των ανθρώπων που τον στηρίζουν συμπεριλαμβανομένου και λίστα με τα Delta School District. Ακολουθεί αντίστοιχη λίστα με τίτλο την ομάδα υποστήριξης του σχολείου για το παιδί (όνομα σχολείου, δασκάλα, σύμβουλο της εκπαίδευσης και διαχειριστή που έχει αναλάβει το παιδί). Τέλος, η λίστα κλείνει με τα στοιχεία που μπορούν να συμπληρώσουν οι γονείς, όπως είναι άλλες δραστηριότητες και μαθήματα που μπορούν να πραγματοποιούν τα παιδιά στα πλαίσια της διαδικασίας της μετάβασης (καταγράφονται όνομα, ρόλος, τηλεφωνικό νούμερο και ηλεκτρονική διεύθυνση).

Ακολουθεί το ζήτημα της διαδικασίας της μετάβασης του παιδιού. Με άλλα λόγια, θίγεται το ζήτημα των συναισθημάτων και προτείνεται η εξασφάλιση των θετικών συναισθημάτων των παιδιών για την επικείμενη αλλαγή στη ζωή τους. Οι γονείς είναι εκείνοι που πρέπει να εξασφαλίσουν αρκετά νωρίς μια θετική εξέλιξη της μετάβασης του παιδιού. Με την βοήθεια και την συμπαράσταση όλων, δηλαδή των συμβούλων που ασχολούνται με την ανάπτυξη του παιδιού, το προσωπικό το οποίο μεριμνά για την φροντίδα τους, τα Ειδικά Προγράμματα Συντονισμού των *Delta School District's* (με την τοποθέτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο σχολείο) αλλά και την συμβολή των ίδιων των γονέων. Έπειτα, τους ενημερώνει πως αν το παιδί τους δεν συμμετέχει σε προγράμματα Υποστηριζόμενα για την Ανάπτυξη του Παιδιού (SCD) θα πρέπει να κινήσουν τις διαδικασίες και να επικοινωνήσουν με το Υπουργείο Παιδιών και Οικογενειακής Ανάπτυξης, ώστε να συζητηθεί το σχέδιο ανάπτυξης για την μετάβαση του παιδιού. Ακόμη, αν χρειάζονται κάποιες επιπλέον υπηρεσίες για την αξιολόγηση του, θα πρέπει να απευθύνουν στον παιδίατρο τους και εκείνος με την σειρά του να τους παραπέμψει σε κάποιο ειδικό νοσοκομείο (δίνοντας για παράδειγμα το Νοσοκομείο Παίδων ή Κέντρο Υγείας Sunny Hill) ώστε, να γίνει η αξιολόγηση της κατάστασης. Κάτι που διαρκεί αρκετούς μήνες, για αυτό τον λόγο συμβουλεύει τους γονείς να ξεκινήσουν από πολύ νωρίς τις απαραίτητες διαδικασίες.

Στη συνέχεια, του εκπαιδευτικού οδηγού μας, υπάρχει μια αναλυτική περιγραφή των καθηκόντων των γονέων, τι θα ήταν καλό να πραγματοποιήσουν από το μήνα Ιανουάριο που θα εισαχθεί το παιδί τους στο σχολείο, έως τον Οκτώβριο, ένα μήνα δηλαδή μετά την είσοδο των παιδιών στο καινούργιο σχολείο. Η λίστα αυτή είναι αρκετά περιεκτική και αναλυτική αφού εξηγεί ακριβώς στους γονείς τι πρέπει να κάνουν. Η αντίστοιχη λίστα, υπήρχε και στα πρώτα κεφάλαια του οδηγού γραμμένη σε τίτλους, χωρίς την ιδιαίτερη ανάλυση που δίδεται τώρα. Πιο συγκεκριμένα, σε

κάθε μήνα υπάρχουν αριθμημένα τα καθήκοντα των γονέων. Για παράδειγμα τον μήνα Φεβρουάριο οι γονείς πρέπει να εγγράψουν το παιδί τους στο σχολείο, έτσι παρατίθενται κάποιες ενέργειες που έχει και μια υπερ-σύνδεση με τις πληροφορίες των Delta District, για να ελέγξουν αν υπάρχει κοντά στην περιοχή που ζουν. Αν επιθυμούν να φοιτήσει το παιδί τους σε σχολείο που δεν εντάσσεται στην περιοχή που μένουν, πρέπει να ενεργήσουν αρκετά νωρίς καθώς πρέπει να γίνουν κάποιες διαδικασίες. Ακόμη, πρέπει να μεριμνήσουν αν χρειάζεται το παιδί τους κάποιο ειδικό εξοπλισμό, ώστε να συζητήσουν με τον ειδικό Συντονιστή των προγραμμάτων (Special Programs Coordinator) για τις ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιήσουν. Ακολούθως, τον μήνα Σεπτέμβριο οι γονείς κάνουν τους τελευταίους ελέγχους για να επιβεβαιώσουν πως όλα είναι έτοιμα και αν έχουν κάποιες παραπάνω ερωτήσεις μπορούν να απευθύνουν είτε στην δασκάλα του τμήματος, ή στον διευθυντή ή στον Συντονιστή των Ειδικών Προγραμμάτων. Επίσης, τον ίδιο μήνα λαμβάνει χώρα η συνάντηση του παιδιού με την παρουσία των γονέων με τους εκπαιδευτικούς της νέας σχολικής τάξης. Για το λόγο αυτό, καλό θα ήταν να επικοινωνήσουν με τον δάσκαλο του τμήματος νωρίτερα, κάνοντας μια μικρή ευχάριστη συζήτηση όσον αφορά το παιδί, έτσι ώστε να παρέχονται στον εκπαιδευτικό πληροφορίες οδηγίες ή ακόμα και συμβουλές για τον τρόπο που μαθαίνει και παίζει το παιδί, χωρίς να ξεχάσει να επικεντρωθεί στα θετικά του σημεία. Αντιστοίχως, επισημαίνετε η επικοινωνία με τους γονείς των άλλων παιδιών, ώστε ο καθένας να μιλήσει και να περιγράψει το παιδί του για να το γνωρίσουν και οι υπόλοιποι. Ένα γράμμα είναι μια καλή λύση, όπως αναγράφεται, γιαυτό παρατίθεται ένα ενδεικτικό παράδειγμα γράμματος από γονέα, ο οποίος περιέγραψε το παιδί του μέσα από αυτό. Το γράμμα περιέχει πολλές πληροφορίες, όπως το όνομα του παιδιού, τι του αρέσει να κάνει και τις ιδιαιτερότητες που έχει ως παιδί με ειδικές ανάγκες. Ακόμη, καλεί τους υπόλοιπους γονείς να γνωριστούν μεταξύ τους από κοντά μαζί με τα παιδιά τους, δίδοντας τηλέφωνα επικοινωνίας, ηλεκτρονικές διευθύνσεις και διευθύνσεις κατοικιών.

Στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, παρέχονται τρόποι συμμετοχής των γονέων στο σχολείο των παιδιών τους, πχ. σε δραστηριότητες της τάξης, σε αθλητικές εκδηλώσεις, σε συναυλίες αλλά και συμβουλές, ώστε να μπορέσουν να βοηθήσουν στις εκδηλώσεις όσο το δυνατόν καλύτερα. Με τον τρόπο αυτό, μαθαίνουν πληροφορίες σχετικά με το σχολείο, το προσωπικό και τους εκπαιδευτικούς που εμπλέκονται με το παιδί τους, αλλά το πιο σημαντικό μαθαίνουν και βλέπουν τις

δυνατότητες των δικών τους παιδιών. Στο ίδιο κεφάλαιο παρέχονται πέντε ιδέες για το πως μπορούν να εμπλακούν σε τέτοιες διαδικασίες. Μια πρόταση είναι να εγγραφούν στο Parent Advisory Committee (PAC) και να ρωτήσουν τον διευθυντή για το πότε θα είναι η επόμενη συνάντηση. Να ενθαρρύνουν το παιδί τους να εμπλέκετε σε εξωσχολικές δραστηριότητες, να μιλήσουν με το προσωπικό του σχολείου για αυτό, ακόμη και αν δεν συνεργάζονται με αυτό καθώς υπάρχει περίπτωση να συνεργαστούν στο μέλλον. Ακόμη μια εναλλακτική πρόταση που τους δίδεται είναι να κανονίσουν συνάντηση με τον δάσκαλο του παιδιού, να συζητήσουν αν έχει κάποια απορία για το παιδί τους και να τον ενημερώσουν αν χρειάζεται κάποιο ειδικό εξοπλισμό για την εκπαίδευση του. Τέλος, ως πέμπτη ιδέα, προτείνει στους γονείς να γράψουν ένα γράμμα προς τους γονείς των συμμαθητών του παιδιού τους και να τους ζητήσουν να αλληλογραφηθούν ή να τηλεφωνηθούν ώστε να συζητήσουν για τις ερωτήσεις που θέλουν να τους κάνουν.

Επόμενο κεφάλαιο, είναι τα υποστηρικτικά ειδικά προγράμματα του συγκεκριμένου σχολείου- *Delta School District Special Programs*. Είναι αριθμημένα σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Πρώτη κατηγορία αποτελεί η υποστήριξη που είναι βασισμένη στο σχολείο, ακολουθεί η επόμενη κατηγορία με τις περιφερειακές πλανόδιες υπηρεσίες και κλείνει με τα προγράμματα της σχολικής περιοχής. Σε κάθε κατηγορία υπάρχουν τα αντίστοιχα προγράμματα και υπηρεσίες, όπου και αναφέρεται μια μικρή περιγραφή. Αναλυτικότερα, στην πρώτη κατηγορία είναι η υποστηρικτική ομάδα του σχολείου - *School-based Team*, η οποία είναι η πρώτη πηγή υποστήριξης στο σχολείο. Μπορεί να περιλαμβάνεται σε αυτή ο διευθυντής ή ο υποδιευθυντής της ομάδας, ο δάσκαλος υποστήριξης, ο ψυχολόγος, ο σύμβουλος και ο δάσκαλος. Η ομάδα αυτή παρέχει τη διαβούλευση, το σχεδιασμό και διευκολύνει την πρόσβαση σε επιπλέον σχολείο της περιοχής ή σε κοινοτικές υπηρεσίες. Έπεται ο δάσκαλος υποστήριξης - *Learning Assistance/Support Teacher*, ο οποίος με βάση τον εκπαιδευτικό οδηγό, συμβουλεύει όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς ανεξαρτήτως κατηγορίας, να παρατηρούν και να αξιολογούν την μάθηση και παίρνει θέση υπέρ των εκπαιδευτικών σε αυτό. Εκείνος είναι αρμόδιος για την προσαρμογή, την τροποποίηση της μάθησης και τις στρατηγικές που θα ακολουθήσει ο κάθε δάσκαλος. Ακόμη, είναι εκείνος ο οποίος μπορεί να παρέχει στους μαθητές άμεση διδασκαλία και να είναι βοηθός υποστήριξης στην εφαρμογή και παρακολούθηση των προγραμμάτων, στα σχέδια υλοποίησης και στα εξατομικευμένα προγράμματα

εκπαίδευσης (IEP). Ακόμη στην ίδια κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι υπηρεσίες του συμβούλου του δημοτικού σχολείου, ο οποίος φροντίζει την επικοινωνία με τους γονείς και τους φορείς της κοινότητας, συντονίζει την εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων πρόληψης της παιδικής κακοποίησης και των κοινωνικών δεξιοτήτων. Επίσης, επικοινωνεί με το προσωπικό του σχολείου και τους μαθητές που αντιμετωπίζουν κοινωνικό-συναισθηματικές δυσκολίες. Υποστηρίζει το προσωπικό του σχολείου και γενικότερα βασίζεται στην παροχή συμβούλων, στη διαβούλευση, στο συντονισμό όλων με επίκεντρο την εκπαίδευση. Ακόμη συμπεριλαμβάνονται στην ίδια κατηγορία οι υπηρεσίες που παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη αλλά και υπηρεσίες που αφορούν την Παθολογία και Λογοθεραπεία. Στην ψυχολογική υποστήριξη παρέχεται συλλογική διαβούλευση και ψυχο-εκπαιδευτικές εκτιμήσεις για τους μαθητές με βάση την υποστηρικτική ομάδα. Ενώ στις υπηρεσίες που αφορούν την Παθολογία και την λογοθεραπεία περιλαμβάνεται η αξιολόγηση των μαθητών ως προς την επικοινωνία τους, όπου δημιουργούνται ομάδες ή ατομικά προγράμματα με επόπτη την υποστηρικτική ομάδα του σχολείου. Τέλος περιλαμβάνεται σύμβουλος της εκπαίδευσης, όπου στηρίζει τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς με την υλοποίηση των προγραμμάτων των εκπαιδευτικών, κάνοντας μικρές ή μεμονωμένες ρυθμίσεις όπου χρειάζεται και υποστηρίζει τις εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών. Ακολουθούν οι πλανόδιες Περιφερειακές υπηρεσίες με τα ειδικά συντονιστικά προγράμματα, τα οποία τοποθετούν τον μαθητή με ειδικές ανάγκες σε προγράμματα για Επαγγελματική Ανάπτυξη Πρωτοβουλιών για την υποστήριξη τους. Συμπεριλαμβάνεται ακόμη, ο Κυρίαρχος δάσκαλος υποστήριξης- διευθυντής (Mainstream Support Teacher) ο οποίος συντονίζει τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, τις οικογένειες τους, τους δασκάλους της τάξης και τις σχολικές ομάδες, παρέχοντας Εξατομικευμένη εκπαίδευση με προγράμματα καθώς επίσης και τα απαραίτητα υλικά και μέσα. Υπάρχουν και οι υπηρεσίες Εργοθεραπείας και Φυσικοθεραπείας, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τον σχεδιασμό προγράμματος για παιδιά με ειδικές ή σοβαρές σωματικές προκλήσεις με συμβουλευτική βάση, κάνοντας λειτουργική αξιολόγηση, έλεγχο και παρακολούθηση των παιδιών αυτών και σε συμβουλευτικό επίπεδο απέναντι στις οικογένειες αλλά και στο σχολικό προσωπικό. Τέλος, συμπεριλαμβάνονται υπηρεσίες για άτομα με προβλήματα όρασης, κώφωσης και βαρηκοΐας, κάνοντας λειτουργική αξιολόγηση, χρησιμοποιώντας την υποστήριξη της τεχνολογίας. Τρίτη και τελευταία κατηγορία

είναι εκείνη των Περιφερειακών σχολικών προγραμμάτων υποστήριξης, τα οποία περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες των αυτοτελών τμημάτων σε αίθουσες, δεξιότητες ζωής/ τροποποιημένη μάθηση, με μέτρια ή σοβαρή απώλεια ακοής και τέλος, υπηρεσίες για μέτρια έως σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς. Στην αυτοτελή αίθουσα, υπάρχει μια μικρή ομάδα μαθητών με σημαντικές μαθησιακές ανάγκες, οι οποίοι απαιτούν ιδιαίτερη διαχείριση. Υπάρχει και ένας δάσκαλος (στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση), ώστε να βοηθήσει στην ένταξη των παιδιών σε κανονική τάξη αργότερα. Η υπηρεσία που αφορά τις δεξιότητες ζωής/ τροποποιημένη μάθηση παρέχει προγράμματα για μαθητές με ήπια, μέτρια και σοβαρή νοητική υστέρηση ή / και αυτισμό. Παρέχει επίσης προγράμματα σε μαθητές με ήπια έως σοβαρή απώλεια ακοής, αλλά και προγράμματα για μέτρια έως σοβαρές διαταραχές της συμπεριφοράς. Τέλος παρέχονται προγράμματα για μαθητές με μέτριες έως σοβαρές διαταραχές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στο τελευταίο μέρος του παρόντος εκπαιδευτικού οδηγού παρατίθενται τέσσερα παραρτήματα αριθμημένα, έχοντας συγκεκριμένους τίτλους. Πρώτο είναι το παράρτημα με τίτλο 12 κανόνες για να γράψεις αποτελεσματικά ένα γράμμα. Όπως λέει και ο τίτλος περιέχονται 12 κανόνες, αριθμημένοι στην σειρά προσφέροντας οδηγίες στους γονείς πώς να γράψουν ένα γράμμα που να έχει επιρροή στις υπηρεσίες που επιθυμούν να απευθυνθούν, τι πρέπει να γράψουν αλλά και τι να αποφύγουν, όταν μπαίνουν στην διαδικασία αυτή. Ακριβώς κάτω από τον τίτλο υπάρχει η υπερσύνδεση, όπου μπορούν να δουν τις παρακάτω οδηγίες στην ιστοσελίδα. Για παράδειγμα, στον αριθμό 8 παρέχονται συμβουλές γραφής απέναντι σε έναν άγνωστο παραλήπτη και όχι απευθυνόμενοι στο σχολείο, ενώ στον αριθμό 12 -παρέχονται συμβουλές γραφής πιο συγκεκριμένα-(μέσα στις παύλες δεν χρειάζεται) τους συμβουλεύει να γράφουν γράμματα με κατανοητά και απλά λόγια, να είναι καθαρά, ορθά, σύντομα και με ζωντάνια.

Προχωρώντας στο παράρτημα με τον αριθμό δύο αναγράφονται μερικές σημαντικές ερωτήσεις που θα μπορούσε ο γονέας να απευθύνει στους αρμόδιους. Οι ερωτήσεις αυτές υπάρχουν σε φυλλάδια που κυκλοφορούν από τα *Delta School District*, με τίτλο *Special Education in Delta: Frequently Asked Questions*, είναι προμηθευμένα τα σχολεία κατηγοριοποιώντας τις σε εκείνες που αφορούν τους βοηθούς της Εκπαίδευσης και σε εκείνες που αφορούν τις υποστηρικτικές ομάδες του σχολείου. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται 11 ερωτήσεις, μεταξύ των ερωτήσεων είναι

το πότε θα ανατεθεί η νηπιαγωγός της τάξης και τι εμπειρία έχει το προσωπικό του σχολείου με παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ζωή και στη μάθηση. Παράλληλα, στην κατηγορία των ερωτήσεων που αφορούν τους βοηθούς της εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνονται επίσης, 11 ερωτήσεις. Μεταξύ των οποίων είναι και το τι θα συμβεί αν το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν είναι κατάλληλο για το παιδί και αν θα είναι παρών και διαθέσιμος την πρώτη μέρα του σχολείου. Στην τελευταία κατηγορία που αφορά τις σχολικές ομάδες υποστήριξης περιέχονται 8 ερωτήσεις μεταξύ των οποίων είναι αν θα μπορούσαν να έχουν ένα αντίγραφο του προγράμματος της εξατομικευμένης εκπαίδευσης του παιδιού και πόσο συχνά και πόσο γρήγορα θα επισκέπτεται ο θεραπευτής το παιδί.

Το τρίτο παράρτημα του εκπαιδευτικού οδηγού, με τίτλο Ατομικά Σχέδια Προγράμματος ξεκινάει με την ανάλυση του τι περιλαμβάνει το συγκεκριμένο πρόγραμμα (πληροφορίες για δασκάλους, γονείς, παροχή υπηρεσιών για τις ανάγκες του παιδιού- περιγραφή μιας πρόσφατης εξέτασης του παιδιού συμπεριλαμβανομένου ικανοτήτων και αναγκών από μια τυπική αξιολόγηση-στόχους για το παιδί: γνωστικοί, κοινωνικοί και συναισθηματικοί-καταληκτικές ημερομηνίες για την πρόοδο την εξέλιξης προς τους στόχους με τις ημερομηνίες αναθεώρησης-βραχυπρόθεσμες μετρήσεις ως προς του στόχους-ανάλυση της προόδου και των μεθόδων από την αξιολόγηση- σχέδια για την μετάβαση). Συνεχίζει με την ανάλυση πως πρέπει να είναι η Σχολική Επιτροπή (να ενημερώνει τον γονέα και τον μαθητή για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα- να συμπεριλαμβάνει το μαθητή στα πλαίσια της τάξης εκτός και αν κριθεί αναγκαίο με βάση τις ειδικές εκπαιδευτικές του ανάγκες η παροχή διαφορετικού εκπαιδευτικού προγράμματος με διαφορετικό τρόπο – να βεβαιωθούν οι γονείς πως η Σχολική Επιτροπή κάνει αξιολογήσεις και επανεξετάζει το πρόγραμμα τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, ώστε να αναθεωρηθεί ή ακόμα και να ακυρωθεί το πρόγραμμα. Παράλληλα μπορούν ακόμα και να εκφράσουν την γνώμη τους είτε οι γονείς είτε οι μαθητές σχετικά με την προετοιμασία του προγράμματος- κάθε μαθητής πρέπει να έχει εξατομικευμένες δραστηριότητες (ανάλογα με το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης).

Το συγκεκριμένο παράρτημα, κλείνει με την καταγραφή των μελών της ομάδας για τα Εξατομικευμένα Προγράμματα Εκπαίδευσης (δάσκαλος στην τάξη- διευθυντής του σχολείου -οι γονείς ή οι νόμιμοι κηδεμόνες του παιδιού- ο μαθητής- άλλο σχολείο με βάση ή / και το προσωπικό υποστήριξης της εκάστοτε περιοχής- το προσωπικό

που παρέχει εκπαιδευτικές και συναφείς υπηρεσίες εκτός σχολείου, όπως η ψυχικοί υγείας, επιτήρησης, δημόσιας υγείας, καθώς και διάφοροι θεραπευτές) και τους βασικούς/ έξυπνους στόχους που πρέπει να έχει, ώστε να βοηθήσει το παιδί παρέχοντας εφόδια για να μαθαίνει. Οι στόχοι πρέπει να είναι ειδικοί (κάθε στόχος, μέτρηση και αντικείμενο να περιγράφουν την συμπεριφορά του παιδιού, ώστε να καθοριστεί κάθε δεξιότητα με μετρήσεις που είναι προφανής και μπορούν να μετρηθούν), μετρήσιμοι (ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί η πρόοδος), να ακούγονται οι λέξεις-Δράσης (όπως *το παιδί θα είναι σε θέση να...*), ρεαλιστικοί/ σχετικοί (το κάθε παιδί είναι μοναδικό και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζεται και όχι με βάση τα εξωτερικά πρότυπα ή τα προγράμματα σπουδών). Και τέλος, να είναι χρονικά περιορισμένοι (ώστε τόσο οι στόχοι, όσο και η εξέλιξη να μετριούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα).

Κλείνοντας, ο συγκεκριμένος οδηγός ομαλής μετάβασης γονέων με παιδιά με ειδικές ανάγκες στο νηπιαγωγείο, παρουσιάζει την παροχή δεδομένων και πόρων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι γονείς. Χρήσιμες υπηρεσίες, κατάλληλα Υπουργεία αλλά και επιδόματα που μπορούν να διεκδικήσουν. Πληροφορίες αρκετά χρήσιμες για τις οικογένειες εκείνες. Έχει τίτλο Πόροι και προβάλλει τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των εκάστοτε υπηρεσιών, τις ονομασίες αυτών, σχετικές πληροφορίες και τηλέφωνα επικοινωνίας τους.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Το μοντέλο σχεδιασμού που ακολουθεί είναι το αναπτυξιακό/οικολογικό μοντέλο, το οποίο υποστηρίζει πως η έννοια της μετάβασης είναι μια συνεχής διαδικασία σε πολλαπλά επίπεδα, δομημένη από ανθρώπινες σχέσεις. Ενεργό ρόλο έχουν οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς, οι διευθυντές, τα στελέχη της εκπαίδευσης, των διοικητικών αρχών αλλά και των αρχών της τοπικής αυτοδιοίκησης στην διαδικασία της μετάβασης των παιδιών. Η εμπλοκή των γονέων κατά την μετάβαση των παιδιών στο σχολείο είναι ένα σημαντικός παράγοντας για μια επιτυχημένη συνέχεια. Τα παιδιά εμφανίζουν μεγαλύτερες επιδόσεις, αναπτύσσουν θετικότερες στάσεις και συμπεριφορές στη μάθηση. Ακόμη, η εμπλοκή τους προετοιμάζει και τους ίδιους εξοπλίζοντας τους με γνώσεις και τεχνικές, τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν σε όλη την διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης. Στοιχεία που εμφανίζονται ιδιαίτερα

σημαντικά και στον παρόντα οδηγό, όπου δίνεται έμφαση στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, στην ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων (δασκάλων, γονέων, σχολείων, κοινωνίας) αλλά και στον επαναπροσδιορισμό των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν μια σχολική τάξη (προγράμματα, μέσα, μέθοδοι).

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός μετάβασης για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες προς το νηπιαγωγείο, ακολουθεί την Σχεσιοδυναμική θεωρία. Η συγκεκριμένη θεωρία βασίζεται στην άποψη ότι η ετοιμότητα αφορά δυο παράγοντες, τα χαρακτηριστικά του παιδιού αλλά και του περιβάλλοντος που μεγαλώνει. Έτσι η σχολική ετοιμότητα, αφορά το επίπεδο της ωριμότητας του παιδιού, το γενετικό υπόβαθρο, τις εμπειρίες του παιδιού αλλά και τις συνολικές εμπειρίες από το περιβάλλον (πολιτισμικές και περιβαλλοντικών). Το παιδί, το περιβάλλον και όσοι εμπλέκονται σε αυτό συμμετέχουν ενεργά στην εξέλιξη και στην εκπαιδευτική πορεία του παιδιού.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο εν λόγω εκπαιδευτικός οδηγός μετάβασης για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες δεν εντάσσεται σε κάποιο τοπικό ή εθνικό Αναλυτικό πρόγραμμα της χώρας.

3^οΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "GETTING READY FOR SCHOOL A GUIDE FOR PARENTS OF A CHILD WITH DISABILITY."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο οδηγός *Getting ready for school A guide for parents of a child with disability*, απευθύνεται σε γονείς που έχουν παιδιά, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ζωή και στη μάθηση. Απευθύνεται σε γονείς που τα παιδιά τους χρειάζονται εξατομικευμένη ή τροποποιημένη διδασκαλία μερικές φορές και ίσως ειδικά μέσα για την επίτευξη αυτής. Ιδιαίτερα, όμως επικεντρώνεται στην διαδικασία της μετάβασης των παιδιών αυτών προς το σχολείο. Μετάβαση αρκετά σημαντική για όλα τα παιδιά της ηλικίας αυτής και ακόμη σημαντικότερη για τα συγκεκριμένα παιδιά. Πρόκειται για μετάβαση που αν γίνει συνεργατικά από όλους τους φορείς που την πλαισιώνουν, θα είναι ομαλή με σημαντικά αποτελέσματα για τα παιδιά που θα αφορούν όλες τις αλλαγές της ζωής τους.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου οδηγού μετάβασης για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες, είναι να βοηθήσει όλους τους γονείς στην διαδικασία της προετοιμασίας που αφορά την μετάβαση αλλά και με την επιλογή του καταλληλότερου σχολείου που θα εξυπηρετήσει όλες τις ανάγκες των παιδιών τους κατά την διάρκεια της φοίτησης τους. Και τούτο γιατί, η απόφαση του ιδανικότερου σχολείου από τους γονείς είναι μια μείζονος σημασία επιλογή. Επιλογή που μπορεί να καθορίσει τον βαθμό της προόδου της μετέπειτα εξέλιξης των παιδιών τους. Έτσι πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια και προϋποθέσεις που οι ίδιοι έχουν θέσει για το παιδί τους.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου οδηγού;

Στον εν λόγω εκπαιδευτικό οδηγό για παιδιά με ειδικές ανάγκες δεν αναγράφονται συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα ως συγγραφείς. Παρά μόνο ένας φορέας που εκπροσωπεί, ο οποίος θα οριστεί παρακάτω.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Σημαντικός και αποκλειστικός φορέας για τον παρόντα οδηγό είναι ο *Getting ready for school A guide for parents of a child with disability*, αποτελεί ο *NSW Department of Education and Communities*. Πρόκειται για ένα Τμήμα της Νέας Νότιας Ουαλίας που ειδικεύεται στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Είναι υπεύθυνο για τα δημοτικά σχολεία και τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και την επίβλεψη της παροχής προσχολικής εκπαίδευσης, ενηλίκων, μεταναστών και μαθητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το εν λόγω τμήμα υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και υποστηρίζεται από τον Βοηθό Υπουργό Παιδείας και Υπουργό Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης της χώρας. Στην τελευταία σελίδα του οδηγού δίδονται πληροφορίες σχετικές και αναγράφεται η συγκεκριμένη διεύθυνση του φορέα, τηλέφωνα επικοινωνίας και ηλεκτρονική ιστοσελίδα

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Ξεκινώντας ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός αναγράφει τον σκοπό της δημιουργίας του, όπως προσδιορίστηκε παραπάνω, Στη συνέχεια, αναφέρεται στην ανάπτυξη των θεμάτων που διαπραγματεύεται, παρέχοντας τους τίτλους:

- Από που να ξεκινήσεις
- Επιλογές Εγγραφών
- Εγγραφές για τα παιδιά με αναπηρία
- Η εύρεση της σωστής επιλογής σχολείου
- Δημιουργώντας μια λίστα
- Πρόσθετη υποστήριξη
- Παίρνοντας όσο το δυνατόν περισσότερα από το σχολείο
- Περαιτέρω πόροι
- Ένα παράρτημα με τίτλο: οι επαφές μου

Η ανάπτυξη των οποίων γίνεται σε μικρές παραγράφους υπο την μορφή κουκκίδων (bullets) και κάθε τίτλος αποτελείται από δύο/ έως πέντε άλλες κουκκίδες.

Αναλυτικότερα, το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο *Από που να ξεκινήσεις*, αναφέρεται στο αρχικό στάδιο, από το οποίο πρέπει να ξεκινήσουν οι γονείς για να βρουν το κατάλληλο σχολείο. Προτείνεται να ξεκινήσουν τις διαδικασίες και τις επαφές με τα τοπικά ή περιφερειακά σχολεία ένα χρόνο νωρίτερα, δίνοντας τους την δυνατότητα να συζητήσουν με τους αρμόδιους σχετικά με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού τους και αν υπάρχει το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό. Έπειτα παροτρύνει τους γονείς των οποίων τα παιδιά αντιμετωπίζουν κάποιο συγκεκριμένο σωματικό πρόβλημα να ξεκινήσουν τις επαφές με τα σχολεία δύο χρόνια νωρίτερα, δίνοντας χρόνο στις υπηρεσίες να εξασφαλίσουν τις υποδομές και τα μέσα που χρειάζεται το παιδί ερχόμενο στο σχολείο. Όταν έρθει η στιγμή όπου οι γονείς θα συναντηθούν με τον διευθυντή του εκάστοτε σχολείου, καλό θα ήταν να έχουν μαζί τους μια πρόσφατη ιατρική και θεραπευτική εκτίμηση του παιδιού, ώστε να τα μοιραστούν μαζί τους. Επίσης, ωφέλιμο θα ήταν να συζητήσουν τις εμπειρίες τους με άλλους γονείς του σχολείου, την οικογένεια τους, τους φίλους, τον παιδίατρο, την ομάδα υπεράσπισης, τον ψυχολόγο, τον φυσικοθεραπευτή, τον παθολόγο, τον λογοθεραπευτή, τον ειδικό για εργοθεραπεία, αλλά και τα άτομα που μπορούν να αποτελέσουν μια ομάδα υποστήριξης για τον γονέα σε όλη την πορεία του παιδιού του. Τέλος, οι υπηρεσίες της πρώιμης προσχολικής εκπαίδευσης ή προσχολικής εκπαίδευσης μπορούν επίσης, να βοηθήσουν στη διαδικασία της μετάβασης του παιδιού. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να προσφέρουν ένα ειδικό πρόγραμμα μετάβασης στο σχολείο, στο οποίο θα εισαχθεί το παιδί, παρέχοντας στο σημείο αυτό το τηλέφωνο επικοινωνίας του περιφερειακού γραφείου για την άμεση επικοινωνία.

Προχωρώντας στην ενότητα *Επιλογές Εγγραφών*, αναφέρονται οι επιλογές σχολείων που έχουν οι γονείς να εγγράψουν το παιδί τους, χωρισμένες σε κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές είναι το τοπικό σχολείο, σε τμήμα ένταξης στα πλαίσια του γενικού σχολείου και το ειδικό σχολείο (εκπροσωπώντας συγκεκριμένους στόχους). Αναδεικνύοντας παράλληλα πως όλο το NSW, the Department of Education and Communities (DEC) παρέχει ένα μεγάλο φάσμα υπηρεσιών για την υποστήριξη και την εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές ανάγκες.

Στη συνέχεια, θέτει το θέμα των εγγραφών με τίτλο *Εγγραφές για τα παιδιά με αναπηρία*, αναφέροντας τους διαφορετικούς τρόπους εγγραφής ανάλογα με την

κατηγορία του σχολείου. Με άλλα λόγια, αναλύει πως η εγγραφή σε μια γενική τάξη γίνεται μέσω του σχολείου, αντίθετα η εγγραφή σε μια ειδική κατηγορία ή ειδικό σχολείο γίνεται μέσω μιας περιφερειακής επιτροπής για την τοποθέτηση του. Σε αυτό το σημείο δίνει το κατάλληλο τηλέφωνο επικοινωνίας, όπου μπορούν να τηλεφωνήσουν και να ενημερωθούν σχετικά. Ακολουθεί η ενότητα για την *Εύρεση της σωστής επιλογής σχολείου*, όπου οι συγγραφείς αναφέρονται στους φορείς που μπορεί να συντελέσουν ώστε να οδηγηθούν οι γονείς στην σωστή επιλογή του σχολείου. Οι φορείς εκείνοι είναι ο εκπρόσωπος διευθυντής κάθε σχολείου, η υποστηρικτική ομάδα και το τοπικό περιφερειακό γραφείο DEC, οι οποίοι θα συμβάλλουν ώστε να οδηγήσουν τον γονέα στην σωστή επιλογή για το παιδί του ανάλογα με τις ειδικές μαθησιακές του ανάγκες.

Επόμενη ενότητα με τίτλο *Δημιουργώντας μια λίστα*, στην οποία παρέχονται συμβουλές στους γονείς για να χρησιμοποιήσουν την ιστοσελίδα των τοπικών σχολείων (δίδεται ακριβής ηλεκτρονική διεύθυνση από τον οδηγό) ώστε να κάνουν αναζήτηση με βάση την κατηγορία-τύπου του σχολείου που επιθυμούν, ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του παιδιού. Για να υποβληθεί η εγγραφή, όμως, οφείλουν νωρίτερα να επικοινωνήσουν με το περιφερειακό γραφείο, του οποίου παρέχεται το τηλέφωνο επικοινωνίας. Έπειτα, να κανονίσουν ένα ραντεβού για συνάντηση με τον διευθυντή του σχολείου, ώστε να συζητήσουν για τις επιλογές και τις ειδικές ανάγκες του παιδιού τους. Σημειώνεται πως είναι καλό για την υποστήριξη τους να συνοδεύονται από ένα φίλο ή συγγενή. Επίσης κρίνεται απαραίτητο να κρατούν μαζί τους όλες τις ιατρικές εκτιμήσεις του παιδιού τους για να τις μοιραστούν με τους αρμόδιους. Ακόμη καλό είναι να έχουν προετοιμάσει μια λίστα με δικές τους σχετικές ερωτήσεις ή ανησυχίες όσον αφορά τις εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού τους, ώστε να τις συζητήσουν με τους αρμόδιους.

Συνεχίζοντας την ανάλυση, σειρά έχει το κεφάλαιο με τίτλο *Πρόσθετη υποστήριξη των γονέων*. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται λόγος για ακόμη μια φορά για την πρόσθετη υποστήριξη που μπορεί να λάβει ο γονέας από τον διευθυντή του σχολείου ή από το τοπικό περιφερειακό γραφείο, όταν το παιδί του παρουσιάζει κάποια μαθησιακή δυσκολία ή αναπηρία. Οι γονείς και οι κηδεμόνες του παιδιού μπορούν να καταστούν μια σημαντική πηγή πληροφοριών και εμπειριών που αφορούν τα παιδιά τους. Έχοντας ως αποτέλεσμα μια συνεργασία γονέων και σχολείων, η οποία μπορεί να αποφέρει σημαντικά και ζωτικής σημασίας αποτελέσματα για το παιδί. Η

επιστημονική ομάδα των NSW δημόσιων σχολείων μπορεί να παρέχει πρόσθετη υποστήριξη για τα παιδιά αυτά. Υποστήριξη που μπορεί να περιλαμβάνει, αλλαγές στον τρόπο διδασκαλίας των εκπαιδευτικών, υπάρχει διαθέσιμο προσωπικό με καταρτισμένη και εξειδικευμένη τεχνογνωσία που στηρίζουν τους μαθητές και διατίθεται παροχή επιπρόσθετου ειδικού προσωπικού για υποστήριξη μέσα στην τάξη. Ακόμη, παρέχονται εξειδικευμένα υλικά και εξοπλισμός για τις ανάγκες των παιδιών, αλλά και οι δάσκαλοι και το υποστηρικτικό προσωπικό διαθέτουν ειδική κατάρτιση. Εξίσου σημαντική είναι και η επικοινωνία των δασκάλων με των γονέων, μετά την ολοκλήρωση της εγγραφής.

Το επόμενο κεφάλαιο με τίτλο *Παίρνοντας όσο το δυνατόν περισσότερα από το σχολείο*, αναλύει γιατί πρέπει να προωθείται μια θετική σχέση μεταξύ των κηδεμόνων και των δασκάλων του σχολείου. Και τούτο γιατί, η διατήρηση της επικοινωνίας μεταξύ τους ενδυναμώνει την πρόοδο του παιδιού και επιλύει τα τυχόν προβλήματα και τα θέματα που μπορεί να προκύψουν. Ο γονέας είναι εκείνος που γνωρίζει το καλύτερο για το παιδί του αλλά και ο μεγαλύτερος υποστηρικτής του παιδιού σε όλη του τη ζωή.

Λίγο πριν το τέλος του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού μετάβασης *Getting ready for school A guide for parents of a child with disability* με τίτλο *Περαιτέρω πόροι*, καταγράφονται ηλεκτρονικές ιστοσελίδες που μπορούν να απευθυνθούν οι γονείς, οι οποίες είναι χρήσιμες για περαιτέρω πληροφορίες που αφορούν την μετάβαση και την σωστή επιλογή σχολείου για το παιδί τους.

Τέλος, ο συγκεκριμένος οδηγός κλείνει με ένα βοηθητικό παράρτημα για τους γονείς με τίτλο *οι επαφές μου*, δίνοντας την ευκαιρία στους γονείς να καταγράψουν βασικές και απαραίτητες πληροφορίες για το σχολείο για να τις έχουν συγκεντρωμένες σε αυτό το σημείο. Οι επαφές επικεντρώνονται στα στοιχεία του Τοπικού σχολείου, στο ονοματεπώνυμο του διευθυντή, στο τηλέφωνο, στις σημειώσεις, στο περιφερειακό γραφείο, στο όνομα του αρμόδιου, στο τηλέφωνο αλλά και για επιπρόσθετες σημειώσεις.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Το μοντέλο σχεδιασμού που ακολουθεί ο παρών οδηγός είναι το αναπτυξιακό/οικολογικό μοντέλο. Το οικολογικό μοντέλο υποστηρίζει πως η μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στην τάξη του δημοτικού αλληλοεξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων και όχι από ένα. Οι παράγοντες αυτοί είναι το νηπιαγωγείο, η οικογένεια, το δημοτικό σχολείο και η κοινότητα. Δίνοντας λιγότερη σημασία στις γνώσεις του παιδιού καθώς οι γνώσεις που κατέχει στο οικογενειακό περιβάλλον ενδέχεται να διαφοροποιούνται με εκείνες του σχολείου. Έτσι προτείνεται η σταθερότητα και η αρμονία μεταξύ των παραγόντων αυτών. Και τούτο γιατί αν δημιουργηθούν θετικές αλληλεπιδράσεις στις πρακτικές του σχολείου, στην υποστήριξη από την οικογένεια και την κοινότητα αλλά και στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του παιδιού, θα υπάρχει επιτυχία στην μαθησιακή διαδικασία του παιδιού. Καταλήγοντας, στο συγκεκριμένο μοντέλο μετάβασης θεωρείται πως για την εξασφάλιση μια επιτυχημένης μετάβασης για το παιδί, η ενεργός συνεργασία των νηπιαγωγών, των διευθυντών, των διοικητικών αρχών και της κοινότητας, των εκπαιδευτικών αλλά και των γονέων θεωρείται η καλύτερη λύση. Κάτι που προωθείται και από τον οδηγό *Getting ready for school A guide for parents of a child with disability*, όπου γίνεται λόγος.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Η διαδικασία της μετάβασης των παιδιών προσχολική ηλικίας από την τάξη του νηπιαγωγείου στην τάξη του δημοτικού προσδιορίζεται με βάση κάποιες θεωρίες. Ο εν λόγω οδηγός φαίνεται να ακολουθεί την θεωρία της ανάπτυξης όσον αφορά την ετοιμότητα. Η συγκεκριμένη θεωρία υποστηρίζει πως η σχολική ετοιμότητα του παιδιού δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την αναπτυξιακή ικανότητα του παιδιού, κάτι για το οποίο δεν γίνεται λόγος και από τον συγκεκριμένο οδηγό. Αντίθετα μείζονος σημασίας είναι η ικανότητα του εκάστοτε σχολικού περιβάλλοντος να

ενισχύσει το ιδιαίτερο αναπτυξιακό επίπεδο κάθε παιδιού. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια συνεχή αλληλεπίδραση σχέσεων μεταξύ σχολείου, οικογένειας αλλά και κοινότητας. Σχέσεων που δίνεται ιδιαίτερο βάρος στον παρόντα οδηγό, τονίζοντας πως η σωστή επιλογή σχολείου είναι η σημαντικότερη απόφαση που θα λάβουν οι γονείς για το παιδί τους και την ανάπτυξη τους. Το κατάλληλο σχολείο θα καλύψει και θα υποστηρίξει τις ειδικές ανάγκες του παιδιού και θα το βοηθήσει να εξελιχθεί.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Στον παρόντα οδηγό μετάβασης, που απευθύνεται στους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες τα οποία θα μεταβούν στην τάξη του δημοτικού σχολείου *Getting ready for school A guide for parents of a child with disability*, δεν αναγράφεται η σύνδεση του με κάποιο Αναλυτικό Πρόγραμμα είτε τοπικό είτε εθνικό.

4^{ΟΣ} ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "MOVING ON UP: TRANSITION TO KINDERGARTEN FOR YOUNG CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός απευθύνεται σε γονείς που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες στην προσχολική ηλικία. Πιο συγκεκριμένα, κάνει λόγο για εκείνα τα παιδιά που θα εισέλθουν στην τάξη του νηπιαγωγείου έχοντας κάποιες ιδιαιτερότητες τόσο στην ζωή όσο και στην μάθηση τους.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Ο σκοπός του εν λόγω γονεϊκού υποστηρικτικού οδηγού είναι να προετοιμάσει και να οργανώσει την μετάβαση των παιδιών από την πρώιμη προσχολική ηλικία στην τάξη του νηπιαγωγείου. Απαντώντας σε στοχευόμενα ερωτήματα και απορίες, προτείνοντας κατάλληλες ενέργειες και δραστηριότητες και παρέχοντας σημαντικές πληροφορίες προς τους γονείς, βελτιώνει την προετοιμασία της μετάβασης των παιδιών αυτών. Μια προετοιμασία που αν είναι σωστά οργανωμένη και υποστηρικτή από όλους τους αρμόδιους θα ενισχύσει το παιδί στα μελλοντικά του εκπαιδευτικά βήματα, τόσο στην τάξη του νηπιαγωγείου, όσο και στις μετέπειτα μεταβάσεις στις σχολικές βαθμίδες.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου οδηγού;

Ο συγκεκριμένος οδηγός έχει συγγραφεί από μέλη δυο κρατικών δικτύων πληροφόρησης και υποστήριξης για τις οικογένειες που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες και την ειδική επιστημονική ομάδα που συνεργάζεται μαζί τους. Πρόκειται για τους οργανισμούς των Vermont Parent Information Center και Transition At Age Three Subcommittee of the Early Childhood Workgroup, από τον οποίο συνεργάστηκαν τα ακόλουθα μέλη για την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου οδηγού: Kathy Andrews, Karen Burnell, Connie Curtin, Hilde Hyde, Liz Mayfield, Melody Oldenberg, Ginger Potwin και Shirley Rawson.

Με κύρια αντιπρόσωπο και συγγραφέα την Kathy Andrews, με βασική έδρα της τα γραφεία του Οργανισμού Παιδείας Βέρμοντ.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο φορέας τον οποίο εκπροσωπεί ο παρών οδηγός είναι Vermont Department of Education (το Βέρμοντ τμήμα Επιστημών της Αγωγής). Πρόκειται για ένα οργανισμό Παιδείας που απασχολεί εξειδικευμένους επαγγελματίες με στόχο να εκπαιδεύουν μαθητές με αναπηρίες αλλά και να αγωνίζονται για την ισότητα των δικαιωμάτων των παιδιών. Δικαιώματα που αφορούν την παροχή δημόσιας αλλά και κατάλληλης εκπαίδευσης για όλους, σύμφωνα με το περιεχόμενο και την πρόθεση του νόμου.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός αποτελείται από 12 ενότητες που περιλαμβάνουν σχετικές πληροφορίες προς τους γονείς, για την ειδική αγωγή και την ομαλή μετάβαση αλλά και πληροφορίες που αφορούν τους φορείς που μπορούν να απευθυνθούν. Ικανότητες που πρέπει να έχουν καθώς και αρκετές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν οι ίδιοι, ώστε να βοηθήσουν το παιδί τους για την ομαλή είσοδο στην τάξη του νηπιαγωγείου. Ακόμη, ο εν λόγω οδηγός ενέχει και υπόδειγμα ενός προγράμματος που πραγματοποιήθηκε σε ένα κορίτσι, ώστε να έχουν μια κατευθυντήρια γραμμή προσαρμοσμένο πάντα στις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού.

Αναλυτικότερα, ο οδηγός ξεκινάει παραθέτοντας λίγα λόγια γενικά, για την σκοπιμότητα που έχει αλλά και για τους φορείς που συντέλεσαν για να σχεδιαστεί. Αναφέρεται πως είναι ο δεύτερος τόμος, δυο οδηγών που αφορούν την μετάβαση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Στον πρώτο γίνεται λόγος για την μετάβαση των παιδιών-βρέφη, από τις οικογένειες τους στην πρόωρη εκπαίδευση (παιδικό σταθμό). Ενώ ο παρών και ο δεύτερος τόμος αφορά την μετάβαση των παιδιών αυτών από την πρόωρη εκπαίδευση στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Ακολουθεί ο πρόλογος και μια μικρή εισαγωγή σχετικά με τον οδηγό. Με τους οποίους εξηγεί την σπουδαιότητα που μπορεί να έχει η σωστή ενημέρωση, η πληροφόρηση και η συνεργασία των όσων εμπλέκονται στην διαδικασία της μετάβασης του παιδιού. Συμβουλεύει και παροτρύνει τους ενδιαφερόμενους γονείς να

έρθουν σε επαφή για την πραγματοποίηση του Προγράμματος του παιδιού για την Εξατομικευμένη Εκπαίδευση όσο το δυνατό συντομότερα. Τονίζοντας πως το ιδανικό θα ήταν να έρθουν σε επαφή ένα χρόνο νωρίτερα και να συναντηθούν στα μέσα της χρονιάς για την ανασκόπηση της προόδου του παιδιού και την τυχόν διαμόρφωση του προγράμματος για την ομαλή λειτουργία του.

Στη συνέχεια, παρατίθενται μερικές επιτόπιες ερωτήσεις αφήνοντας κενές γραμμές, ώστε να συμπληρωθούν από τους γονείς. Οι ερωτήσεις αφορούν τις ικανότητες των παιδιών τους, τι τους αρέσει να κάνουν καθώς και σε τι τα καταφέρνουν καλύτερα. Τις ελπίδες, τους στόχους και τα όνειρα που επιθυμούν για την εξέλιξη του παιδιού τους στο νηπιαγωγείο. Ακολουθούν ερωτήσεις που αφορούν τις ικανότητες του παιδιού στην αυτοεξυπηρέτηση, τις ανησυχίες και τυχόν ιατρική περίθαλψη. Αμέσως μετά επανέρχεται σε ερωτήσεις που αφορούν τις προτιμήσεις του παιδιού στο φαγητό και γενικότερα στη ζωή του. Κλείνοντας τον κύκλο των ερωτήσεων εστιάζει στο αν το παιδί έχει κάποιες αλλεργίες, ανησυχίες ή ευαισθησίες, αφήνοντας αρκετές ελεύθερες γραμμές στην τελευταία πρόταση. Εκεί οι γονείς έχουν την δυνατότητα να καταγράψουν κάποιες παραπάνω πληροφορίες που θεωρούν οι ίδιοι σημαντικές για το παιδί τους και κρίνουν σωστό να τα γνωρίζει η ομάδα που θα αναλάβει το παιδί τους.

Ακολούθως, υπάρχει προσαρμοσμένος χώρος για να αναρτήσουν οι γονείς φωτογραφίες από στιγμές του παιδιού σε διάφορες ηλικιακές φάσεις, να παίζει με την οικογένεια του. Έτσι ώστε να γνωρίσουν σε γενικές γραμμές το παιδί, οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί, καθώς και όλα τα μέλη της ομάδας που θα συνεργαστεί με το παιδί τους.

Επόμενο κεφάλαιο για τον εκπαιδευτικό οδηγό *Moving On Up* είναι η σύναψη όλων των δεξιοτήτων που πρέπει να έχει ένα παιδί στην προσχολική του ηλικία. Πιο συγκεκριμένα, δίδεται η δυνατότητα στους γονείς να αναγνωρίσουν αν το παιδί τους έχει υψηλές επιδόσεις σε μια κατηγορία δεξιοτήτων ή αν υστερεί σε κάποια άλλη έτσι ώστε να του παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια. Περιγραφικά με τον πίνακα, η κάθε ομάδα είναι κατηγοριοποιημένη, περιέχει 7 με 11 προτάσεις δεξιοτήτων όπου στην αρχή υπάρχει ένα μικρό πλαίσιο για να σημειώσουν οι γονείς αν έχει κατακτήσει την συγκεκριμένη δεξιότητα το παιδί τους ή αν δεν την έχει κατακτήσει να το αφήσουν κενό. Έχουν κατηγοριοποιηθεί οι τομείς σε κοινωνικό-συναισθηματικές δεξιότητες, σε δεξιότητες επικοινωνίας, σε δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και σε δεξιότητες που

αφορούν την συγκέντρωσή του και στον τομέα της εργασίας. Μερικές παραδειγματικές δεξιότητες είναι αν παίζουν συνεργατικά και αν μοιράζονται τα παιχνίδια και τα υλικά τους (τομέας κοινωνικό-συναισθηματικός), αν ρωτάνε τους συνομήλικους τους ή τους δασκάλους τους για πληροφορίες ή βοήθεια (δεξιότητες επικοινωνίας), αν λύνουν τα προβλήματα τους μόνοι τους (τομέας αυτοεξυπηρέτησης) και αν μπορούν να επικεντρώσουν την προσοχή του στην δασκάλα μέσα στα πλαίσια μιας μεγάλης ομάδας.

Στη συνέχεια του οδηγού, παραθέτονται κάποια πολύ σημαντικά βήματα για την μετάβαση των παιδιών στο νηπιαγωγείο και την συνεργασία των γονέων τους σε αυτή. Πιο συγκεκριμένα, στο ξεκίνημα της μετάβασης οι γονείς είναι αρκετά προβληματισμένοι με το πρόγραμμα και τις δραστηριότητες που θα ακολουθεί κάθε σχολείο. Έτσι, κάθε σχολείο ενδείκνυται να παρουσιάσει ένα γενικό πλάνο που να εμπεριέχει τα παραπάνω. Σε περίπτωση που δεν συμβαίνει αυτό, ο συγκεκριμένος οδηγός έχει παραθέσει πέντε σημαντικά βήματα που μπορεί να ακολουθήσει ο γονέας για την ομαλή μετάβαση του παιδιού του, σύμφωνα με το *University of Vermont, Center for Disability and Community Inclusion*. Πρώτο βήμα θεωρείται η παροχή πληροφοριών, υποστήριξης και ευκαιρίες συμμετοχής στις οικογένειες, ώστε να είναι ενεργοί συμμετέχοντες στο πρόγραμμα της ομαλής μετάβασης του παιδιού τους. Στο δεύτερο βήμα αναγράφεται η σπουδαιότητα του σχεδιασμού του προγράμματος για την μετάβαση που αφορά την πρώιμη εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο, σε συνάρτηση με εκείνη του δημοτικού. Για αυτόν τον λόγο το πρόγραμμα θα πρέπει να είναι εξατομικευμένο, έγκυρο και συστηματικό, λειτουργώντας με συνεργατικό τρόπο όλα τα μέλη της ομάδας (βρεφονηπιοκόμοι, δάσκαλοι, νηπιαγωγοί, ιατρούς, θεραπευτές και άλλοι ειδικοί, ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού) ικανά να λειτουργούν ομαλά, να πραγματοποιήσουν δραστηριότητες που να εμπλέκονται όλοι και να αναθεωρούν όταν κάτι δεν λειτουργεί σωστά. Τρίτο βήμα για την ομαλή μετάβασης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο συγκεκριμένο οδηγό είναι να παρέχονται στα παιδιά οι δυνατότητες να αναπτύξουν δεξιότητες οι οποίες θα τους είναι χρήσιμες για την μεταφοράς τους στο νέο σχολείο, ώστε να προσαρμοστούν στο περιβάλλον της τυπικής ανάπτυξης. Έτσι αν το παιδί υστερεί σε κάποιες δεξιότητες (κυρίως δεξιότητες που αφορούν την επικοινωνία, συνεργασία με άλλα μέλη και αυτοεξυπηρέτηση του), παροτρύνει τους γονείς με κατάλληλες δραστηριότητες να επικεντρωθούν στον συγκεκριμένο τομέα, ώστε να αναπτυχθεί και να μην

αντιμετωπίζει προβλήματα στην επικοινωνία του με τους συνομήλικους. Τέταρτο βήμα παρουσιάζεται η προετοιμασία του παιδιού μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, τόσο για την τάξη του νηπιαγωγείου, όσο και για το δημοτικό. Έτσι το παιδί θα πρέπει να προετοιμαστεί ώστε να είναι ικανό να λειτουργήσει στα πλαίσια της τάξης, τόσο με την συχνή επίσκεψη του, όσο και με την γνωριμία με τους δασκάλους πριν την είσοδο του στο νηπιαγωγείο. Ίσως χρειαστεί και οι ίδιοι οι νηπιαγωγοί να μπουν στην διαδικασία να παρατηρήσουν το πρόγραμμα που ακολουθεί το παιδί στην πρώιμη εκπαίδευση του. Πέμπτο και τελευταίο βήμα προβάλλονται εξίσου σημαντικές οι υπηρεσίες που προάγουν και υποστηρίζουν την μετάβαση του παιδιού και την εκπαίδευση του τόσο στο νηπιαγωγείο, όσο και στο δημοτικό. Στα πλαίσια του Προγράμματος της Εξατομικευμένης Εκπαίδευσης θα πρέπει να αναγράφονται οι ανάγκες του παιδιού, οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός της τάξης και κατά πόσο το παιδί προσαρμόζεται στα πλαίσια αυτά. Έτσι, αν κριθεί αναγκαίο θα πρέπει να γίνουν αλλαγές στο πρόγραμμα και στις υπηρεσίες που παρέχονται.

Ακολουθεί το κεφάλαιο στο οποίο αναγράφονται μερικές ενδεικτικές αλλά και πάρα πολύ σημαντικές ερωτήσεις και πληροφορίες που πρέπει να θέσει ο κάθε γονέας στον εαυτό του ως προς το πρόγραμμα. Ερωτήσεις όπως, πως το παιδί μου θα μεταβεί από την πρώιμη εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο. Ποίοι θα εμπλακούν σε αυτή τη μετάβαση, αλλά και ερωτήσεις που πρέπει να τεθούν για κάποιες πληροφορίες, όπως πως μπορεί να προετοιμάσει το σχολείο, ώστε η μετάβαση του παιδιού να είναι όσο το δυνατό ομαλότερη.

Επιπροσθέτως, ο παρών εκπαιδευτικός οδηγός προσφέρει στον γονέα ένα ενδεικτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα μετάβασης που ακολούθησαν ένα κοριτσάκι εν ονόματι Cecilia και οι γονείς της. Παραθέτοντας ότι πρόκειται για ένα παράδειγμα, τονίζοντας πως κάθε παιδί είναι ξεχωριστό και ανάλογο πρέπει να είναι το πρόγραμμα του. Αναλυτικότερα, το πρόγραμμα είναι χωρισμένο σε μήνες, ξεκινώντας από τον Ιανουάριο έως τον Σεπτέμβριο, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο μήνας Μάιος. Παραδείγματος χάριν, τον Φεβρουάριο παροτρύνει τους γονείς να κανονίσουν ραντεβού για να ξεκινήσει το πρόγραμμα της μετάβασης. Τον μήνα Αύγουστο σημειώνεται πως πρέπει να ξεκινήσει η παρακολούθηση του καλοκαιρινού προγράμματος στο Δημοτικό σχολείο και τον μήνα Σεπτέμβριο να φοιτήσει το παιδί στο νηπιαγωγείο.

Συνεχίζοντας, στον οδηγό προβάλλονται μερικές ενδεικτικές δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει το σχολείο για την μετάβαση του παιδιού στην τάξη του νηπιαγωγείου. Οι δραστηριότητες είναι δώδεκα, αφορούν όλα τα μέλη του σχολείου και την οικογένεια. Για παράδειγμα, αναγράφεται πως οι γονείς και τα παιδιά μπορούν να επισκεφτούν την αίθουσα του νηπιαγωγείου και να παραλαμβάνουν σχετικές πληροφορίες. Ακόμη, τονίζει πως η σχολική περιφέρεια οφείλει να χρηματοδοτεί μια παιδική κατασκήνωση, κατά την διάρκεια του καλοκαιριού, ώστε να συμμετέχουν όλα τα παιδιά. Τέλος, οι δάσκαλοι οφείλουν να επισκέπτονται το σπίτι κάθε νέου μαθητή. Όλες αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να συζητηθούν από το Πρόγραμμα Εξατομικευμένης Εκπαίδευσης για να σχεδιαστεί το πρόγραμμα της μετάβασης του παιδιού.

Σε επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ειδική αγωγή της δημόσιας παιδείας. Αναλυτικότερα, πολλές είναι ερωτήσεις που έχουν οι γονείς όταν εισέρχεται το παιδί τους σε δημόσιο σχολείο και εντάσσεται στα πλαίσια της ειδικής αγωγής. Έτσι, ο συγκεκριμένος οδηγός θέλοντας να απαντήσει σε μερικές βασικές ερωτήσεις των γονέων παραθέτει τις πιο συχνές ερωτήσεις που μπορεί να έχει ένας γονέας και αμέσως μετά δίνει τις απαντήσεις. Οι ερωτήσεις αφορούν την δημόσια εκπαίδευση σε σχέση με την ειδική αγωγή, τις σχέσεις τους με τους γονείς και κατά πόσο μπορούν να έχουν μέρος στην διαδικασία της εκπαίδευσης. Επίσης, προσδιορίζουν το πρόγραμμα της Εξατομικευμένης Εκπαίδευσης (IEP), ποιος είναι υπεύθυνος για το παιδί, τι προβλέπει το αναλυτικό πρόγραμμα για το παιδί και σχετικές ερωτήσεις για τις εγκαταστάσεις του νηπιαγωγείου. Παραδείγματα ερωτήσεων είναι, αν η νηπιαγωγός θα συμπεριλαμβάνει το παιδί στην τάξη της, πως η διδακτέα ύλη θα προσαρμοστεί στις ανάγκες του παιδιού και πως είναι σίγουρος πως ο εξοπλισμός θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του παιδιού. Κλείνοντας το συγκεκριμένο κεφάλαιο αναγράφει πολύ σημαντικές πληροφορίες για την ειδική αγωγή κάνοντας μια μικρή ανασκόπηση για το ποιες κατηγορίες περιλαμβάνει και τι προσφέρουν στο παιδί. Τέλος, αναφέρεται τι πρέπει να κάνει το κάθε σχολείο για τα παιδιά αυτά, όπως το να χρησιμοποιούν ποικίλα τεστ, αξιολογήσεις και μετρήσεις για τους μαθητές τους παρέχοντας μια δημόσια και ελεύθερη εκπαίδευση για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως ιδιαιτεροτήτων.

Λίγο πριν το τέλος του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού αναγράφονται μερικές υπηρεσίες στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί ο γονέας για να εξυπηρετηθεί. Πιο

συγκεκριμένα, επισημαίνονται δημόσια κέντρα εξυπηρέτησης για τους γονείς, αρμόδια για να βοηθήσουν τον γονέα, το παιδί και το σχολείο για την ομαλή μετάβαση του. Σε όλες τις υπηρεσίες αναφέρονται λίγες λεπτομέρειες για το κάθε κέντρο, για το τι είναι υπεύθυνο, σε τι χρησιμεύει και τα τηλέφωνα επικοινωνίας.

Το τελευταίο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στις κατευθυντήριες έννοιες της μετάβασης. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν μερικές προτάσεις οι οποίες έχουν στόχο να παρουσιάσουν την αλλαγή και την διαδικασία της μετάβασης που αφορούν τις οικογένειες. Συνολικά οι προτάσεις απαριθμούνται στις δεκαεννέα. Προτάσεις, παραδείγματος χάριν όπως ότι η μετάβαση θα πρέπει να παρουσιάζεται σαν μια συνεχή διαδικασία και όχι σαν ένα μεμονωμένο γεγονός. Ακόμη, η οικογένεια θα πρέπει να κατανοεί για να μπορεί να εξυπηρετεί και να υποστηρίζει το περιβάλλον που πρόκειται να εισέλθει το παιδί. Επίσης, τα παιδιά καλό είναι να συμπεριλαμβάνονται και να υποστηρίζονται από τους συνομήλικους τους στα πλαίσια της συνύπαρξής τους σε κοινά περιβάλλοντα.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Ο συγκεκριμένος οδηγός μετάβασης για τους γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες ακολουθεί το οικολογικό – αναπτυξιακό μοντέλο. Και τούτο γιατί, σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο η μετάβαση δεν είναι ένα στιγμιαίο γεγονός αλλά μια διαδικασία με δομημένο χαρακτήρα, που διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μετάβαση σύμφωνα με την συγκεκριμένη θεωρία εξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων, στην οποία το παιδί δηλώνεται ως προσωπικότητα και επηρεάζεται από την οικογένεια, το νηπιαγωγείο, το δημοτικό σχολείο (και στον συγκεκριμένο οδηγό την πρώιμη εκπαίδευση) και την κοινωνία μέσα στην οποία συνυπάρχουν. Η συγκεκριμένη θεωρία όπως και ο συγκεκριμένος οδηγός δίνουν έμφαση σε τρεις αρχές, εκείνης της ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού (γνωστική, κοινωνική και θετική στάση προς το σχολείο), του επαναπροσδιορισμού των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την σχολική τάξη που θα εισέλθει το παιδί (επαναπροσδιορισμός του διδακτικού στιλ του εκπαιδευτικού, διδακτικού χρόνου και χώρου, διδακτικές μεθόδους που χρησιμοποιεί ο δάσκαλος, την συμβατότητα ως προς το περιεχόμενο αλλά και τους στόχους της κάθε διδασκαλίας). Τέλος, διέπεται η αρχή της ενεργούς συνεργασίας μεταξύ των γονέων, των εκπαιδευτικών, των στελεχών της εκπαίδευσης και φορέων της τοπικής εκάστοτε κοινωνίας (συγκεκριμένο οδηγό: Βέρμοντ). Η

συνύπαρξη και η ομαλή συνεργασία μεταξύ των φορέων αυτών έχουν ως βασικό στόχο την σωστή ενημέρωση, την πληροφόρηση και την λήψη αποφάσεων ως προς την ανάθεση ρόλων αλλά και των ευθυνών κατά την διάρκεια της μετάβασης. Καθοριστικό ρόλο σε αυτά έχουν οι προσδοκίες των ενηλίκων για την ανταπόκριση του παιδιού στα μαθήματα. Επιρροή στις απαιτήσεις και στις προσδοκίες ασκούν η κουλτούρα της οικογένειας, η επίδραση του κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος, το είδος της σχολικής μονάδας και η ετοιμότητα της στην υποδοχή των νέων παιδιών. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, η συνεργασία των σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Ο οδηγός μετάβασης *Moving on up* για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες, εκφράζει την Σχεσιοδυναμική θεωρία. Η θεωρία αυτή επικεντρώνεται σε σημεία όπως την αλληλεπίδραση των χαρακτηριστικών του παιδιού με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, το περιβάλλον που ζει, μεγαλώνει, αναπτύσσεται και μαθαίνει. Επικεντρώνεται επίσης, στις εμπειρίες του παιδιού και του περιβάλλοντος του. Το επίπεδο της ωριμότητας αλλά και το γενετικό υπόβαθρο του παιδιού, συντελούν στο ποσοστό της ετοιμότητας του παιδιού να μεταβεί από το ένα περιβάλλοντα χώρο στον άλλο (σχολείο). Κάτι που δίνεται ιδιαίτερη προσοχή και από τον συγκεκριμένο οδηγό.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο εν λόγω οδηγός δεν αναγράφει ότι συνδέεται με κάποιο τοπικό ή εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα της περιοχής.

5^{0Σ} ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "STARTING SCHOOL GUIDELINES FOR PARENTS/GUARDIANS OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο παρών οδηγός απευθύνεται σε γονείς, των οποίων τα παιδιά θα μεταβούν από τον χώρο του νηπιαγωγείου στο σχολικό χώρο του δημοτικού. Διευκρινίζοντας πως με τον όρο γονείς εννοεί τους κηδεμόνες των παιδιών αυτών. Τα παιδιά αυτά, έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες και ετοιμάζονται να μεταβούν σε ένα καινούργιο περιβάλλον. Μια δυναμική διαδικασία η οποία ολοκληρώνεται ουσιαστικά στο πρώτο ή στο δεύτερο έτος φοίτησης τους. Είναι ουσιαστικά ένα χρονικό διάστημα το οποίο επιτρέπει στα παιδιά ανάλογα με τον ρυθμό ανάπτυξης τους να συμβαδίσουν με την νέα τους ταυτότητα ως μαθητές. Μετάβαση αρκετά σημαντική για την ακαδημαϊκή εξέλιξη του παιδιού, την διαμόρφωση του χαρακτήρα του αλλά και την κοινωνικοποίηση του.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Σκοπός του εν λόγω, εκπαιδευτικού οδηγού μετάβασης είναι να βοηθήσει τους γονείς να σχεδιάσουν την μετάβαση των παιδιών τους, ώστε να ξεκινήσουν ομαλά το σχολείο. Για την αλλαγή αυτή υπάρχουν ανησυχίες από τους γονείς, αν τα παιδιά τους μπορούν να διαχειριστούν την αλλαγή αυτή. Περισσότερες ανησυχίες, σαφώς θα έχουν οι γονείς που τα παιδιά τους παρουσιάζουν εμπόδια στην ζωή και στην μάθηση. Ανησυχίες που έχουν να κάνουν με το αν το παιδί τους θα είναι ευπρόσδεκτο σε τοπικό σχολείο, αν το παιδί τους χρειάζεται κάποια επιπλέον υποστήριξη στην διδασκαλία, και η σημαντικότερη ανησυχία είναι αν το παιδί θα είναι σε θέση να φροντίσει τον εαυτό του! Ερωτήσεις που μπορούν να δημιουργηθούν ακόμη και αν το παιδί έχει συμμετάσχει σε τάξη προσχολικής εκπαίδευσης. Ακόμη και το παιδί θα έχει τις δικές του ανησυχίες, όμως με την κατάλληλη στήριξη, όλων οι ανησυχίες μπορούν να μειωθούν και να πραγματοποιηθεί μια ομαλή μετάβαση. Συνοψίζοντας, ο συγκεκριμένος οδηγός επιχειρεί να δώσει χρήσιμες πληροφορίες στους γονείς και

προτείνει ορισμένα βήματα τα οποία πρέπει να ακολουθήσουν σχεδιάζοντας το σχέδιο μετάβασης.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού;

Ο συγκεκριμένος οδηγός ομαλής μετάβασης από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, για γονείς με παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες *Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs*, δεν αναγράφει συγγραφείς παρά μόνο τον φορέα που εκπροσωπεί.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο οδηγός *Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs* εκπροσωπεί το Εθνικό Συμβούλιο για την Ειδική Εκπαίδευση (NCSE)- National Council for Special Education. Το Συμβούλιο καθιερώθηκε για πρώτη φορά ως ανεξάρτητο οργανισμό δημοσίου δικαίου με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Επιστημών το Δεκέμβριο του 2003 και συστάθηκε στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες Act 2004. Από την ίδρυσή τους, έχουν επικεντρωθεί στην ανάπτυξη ενός οργανισμού που παρέχει έγκαιρη και αποτελεσματική εξυπηρέτηση στα σχολεία στην επιβολή κυρώσεων και στην παροχή πόρων στην διδασκαλία για στην υποστήριξη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ένας βασικός στόχος του Συμβουλίου είναι να βελτιωθεί σταδιακά ο συντονισμός μεταξύ των τομέων της εκπαίδευσης και της υγείας στην παροχή των στηριγμάτων για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Το περιεχόμενο του διαρθρώνεται σε 3 βασικά μέρη: την εισαγωγή, το βασικό μέρος που αποτελείται από τέσσερα μέρη, ή βήματα όπως συγκεκριμένα ονομάζονται και το παράθεμα στο τέλος. Στην εισαγωγή αναφέρεται ο σκοπός που επιτελεί και οι ανησυχίες των γονέων που αντιμετωπίζουν μια τέτοια αλλαγή με τα παιδιά τους, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω σε αντίστοιχες ερωτήσεις. Συνεχίζει με την αναφορά σε τίτλους, των βημάτων που θα αναλύσει:

Βήμα 1: επίλεξε σχολείο όσον το δυνατό συντομότερο,

Βήμα 2: ενημερώσου όσον αφορά το σχολείο και τις διαδικασίες εγγραφής,

Βήμα 3: σχεδίασε πλάνο με το σχολείο,

Βήμα 4: προετοιμάστε τον εαυτό σας και το παιδί σας για την μετάβαση/ αλλαγή.

Ακολουθεί, η ανάλυση του κάθε βήματος ξεχωριστά. Αναλυτικότερα, στο πρώτο βήμα, αναφέρεται η επιλογή του σχολείου από τους γονείς. Οι γονείς είναι εκείνοι που επιβάλλεται να εξετάσουν τις επιλογές τους, ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών τους. Πολλοί είναι εκείνοι που παίρνουν την απόφαση να στείλουν το παιδί τους σε γενικό σχολείο, σκεπτόμενοι την συμπερίληψη τους. Τα γενικά σχολεία υποστηρίζουν έναν δάσκαλο για μαθησιακή υποστήριξη, αρκεί να υποβάλλουν αίτηση για επιπλέον ενισχυτική διδασκαλία στα πλαίσια της τάξης ή σε ειδική τάξη (τμήμα ένταξης). Μικρότερο είναι το ποσοστό των γονέων που εξετάζουν μήπως είναι καλύτερη η φοίτηση τους σε ειδικό σχολείο, αν οι ανάγκες των παιδιών τους το απαιτούν. Για την σωστή επιλογή μπορούν να συμβουλευτούν τον διευθυντή του κάθε σχολείου, τον ιδιώτη επαγγελματία που συνεργάζεται (visiting teacher- σε περίπτωση που το παιδί αντιμετωπίζει αισθητηριακές δυσκολίες), τους επαγγελματίες υγείας (λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, ψυχολόγους) ή να απευθυνθούν στα SENO (τοπικές οργανωτικές υπηρεσίες για εκπαιδευτικές ανάγκες), τα οποία δίδουν πληροφορίες για τις διαθέσιμες επιλογές στην περιοχή τους. Ακόμη συνεχίζει με την αναφορά του στο Εθνικό Συμβούλιο για την Ειδική Αγωγή (NCSE), όπου παρέχονται πληροφορίες στους γονείς πριν την έναρξη του σχολικού έτους. Παράλληλα μπορούν να συμμετέχουν σε συνεδριάσεις, όπου ενημερώνονται για τα διάφορα εκπαιδευτικά στηρίγματα και για τις ρυθμίσεις που αφορούν τα παιδιά τους. Πληροφορίες για την πραγματοποίηση των συνεδριάσεων μπορούν να λάβουν από τα SENO και τα HSE

(δίκτυο αναπηρίας). Στην συνέχεια, επιχειρεί να καταγράψει τις επιθυμίες των γονέων όταν εισέρχεται το παιδί τους στο σχολικό χώρο αλλά και τις χρήσιμες πληροφορίες που οφείλει να συλλέξουν οι γονείς όταν μπαίνουν στην διαδικασία επιλογής του σχολείου. Με άλλα λόγια, οι γονείς πρέπει να βεβαιωθούν ότι στο σχολείο το παιδί τους θα αισθανθεί ευπρόσδεκτο, οι δάσκαλοι θα είναι κατάλληλα καταρτισμένοι και οι εκπαιδευτικοί θα είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν. Για αυτό το λόγο, χρήσιμο θα ήταν να συλλέξουν γενικές πληροφορίες για τα σχολεία της περιοχής, να δημιουργήσουν λίστα με εκείνα που πληρούν τις προϋποθέσεις για την απαιτούμενη φοίτηση των παιδιών τους, να μάθουν περισσότερες πληροφορίες για αυτά (είτε από άλλους γονείς, από ιστοσελίδα του σχολείου, μιλώντας με το προσωπικό), να ρωτήσουν τους επαγγελματίες που ενδέχεται να αναλάβουν το παιδί τους αλλά και τις υπηρεσίες SENO. Ακόμη μπορούν να ανατρέξουν σε αρμόδιο οδηγό για την επιλογή του σχολείου, από το αντίστοιχο φορέα/ NCSE (δίδει ανάλογο ηλεκτρονικό ιστότοπο) ή να επισκεφτούν τα σχολεία ώστε να ενημερωθούν καλύτερα και να αποφασίσουν.

Σε αυτό το σημείο ενημερώνει τους γονείς πως υπάρχουν καθορισμένες ημέρες επίσκεψης από τα σχολεία, όπου μπορούν να κλείσουν ένα ραντεβού και να συζητήσουν με τους αρμόδιους, δίνοντας ως συμβουλή να έχουν καταγράψει σε ένα χαρτί τις ερωτήσεις που έχουν διαμορφώσει. Παρακάτω παραθέτει κάποια δείγματα ερωτήσεων που μπορούν να θέσουν στα σχολεία κατά την επίσκεψή τους. Ερωτήσεις όπως: προτίθεται το σχολείο να έχει μια θέση για το παιδί μου; Μπορώ ως γονέας να υποστηρίξω το παιδί μου; Πως μπορώ να βοηθήσω το παιδί μου να συμμετάσχει σε δραστηριότητες με άλλα παιδιά; το παιδί μου χρειάζεται να λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή, τι συμβαίνει στην περίπτωση αυτή; Πως θα υποστηρίξει το σχολείο το παιδί μου; Διαθέτει το σχολείο συγκεκριμένο άτομο, στο οποίο μπορώ να απευθυνθώ αν αντιμετωπίσω δυσκολίες; Ποιες μορφές επικοινωνίας διατίθενται μεταξύ σχολείου και σπιτιού; Τέλος, είναι διαθέσιμη η σχολική μεταφορά, αν κριθεί αναγκαίο;

Μετά από τις ερωτήσεις που παρατέθηκαν, ο οδηγός αναφέρεται στο δεύτερο βήμα, στην ενημέρωση των γονέων για τις διαδικασίες εγγραφής. Μετά την επιλογή του σχολείου, ακολουθεί η διαδικασία εγγραφής. Κάθε σχολείο έχει τους δικούς του κανονισμούς και κανόνες, έτσι πριν την είσοδο τους καλό είναι να ενημερωθούν, από την ιστοσελίδα του σχολείου για παράδειγμα, όσον αφορά τις ημερομηνίες λήξεων των εγγραφών που πιθανόν να διαφέρουν. Μικρός αριθμός γονέων αντιμετωπίζει δυσκολία στο να εγγράψει το παιδί του σε τοπικό σχολείο, είτε γιατί έχουν

υπερκαλυφθεί οι θέσεις, είτε γιατί το εκάστοτε σχολείο δεν μπορεί να παρέχει τις υπηρεσίες που χρειάζονται για τις ανάγκες του παιδιού. Αν δεν μπορούν να βρουν μια θέση, ο οδηγός προτείνει να απευθυνθούν στην Εκπαιδευτική Υπηρεσία Πρόνοιας (δίδει την ιστοσελίδα της Υπηρεσίας) ή στον τοπικό οργανισμό SENO (παραπέμπει σε ανάλογο ιστότοπο) για βοήθεια και υποστήριξη.

Ακολουθεί το τρίτο βήμα, το οποίο αφορά τον σχεδιασμό προγράμματος μετάβασης με τη συνεργασία του σχολείου. Αναλυτικότερα, ο σχεδιασμός και η προετοιμασία για το σχολείο, αποτελεί ένα επιτυχημένο ξεκίνημα. Μόλις επιβεβαιωθεί η θέση του παιδιού, ακολουθεί ο προγραμματισμός για την άφιξη τους στον επιλεγμένο σχολικό χώρο. Στην συνάντηση καλό θα ήταν να συμμετέχουν οι γονείς, ο διευθυντής του σχολείου, η δασκάλα που θα αναλάβει την τάξη του παιδιού και αν χρειαστεί κάποιος επαγγελματίας ο οποίος έχει αναλάβει το παιδί. Στην συγκεκριμένη συνάντηση ενδείκνυται να συζητηθούν όλες οι ανησυχίες των γονέων, τυχόν ερωτήσεις αλλά και χρήσιμες πληροφορίες στο σχολείο για την κάλυψη ειδικών αναγκών του παιδιού και την αναγνώριση των ικανοτήτων. Επίσης, αναφορά θα γίνει στις εκθέσεις του παιδιού από ψυχολόγους, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές και άλλοι. Πληροφορίες, οι οποίες θα αναπτύξουν τις γνώσεις τους για το παιδί, για την φροντίδα του, την φαρμακευτική φροντίδα και την πολιτική που θα ακολουθήσουν. Η συνεργασία μεταξύ των δασκάλων και των επαγγελματιών (ιατροί, ψυχολόγοι, προσωπικό από την προσχολική εκπαίδευση, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, φυσικοθεραπευτές κλπ) που έχουν αναλάβει το παιδί, κρίνεται ωφέλιμη καθώς οι επαγγελματίες μπορούν να αξιολογήσουν την προσαρμοστικότητα του περιβάλλοντος και οι δάσκαλοι να αποκτήσουν πληροφορίες για να εφαρμόσουν εξατομικευμένο σχέδιο στήριξης, συμπεριφοριστικό σχέδιο, να διαμορφώσουν το προφίλ μάθησης του παιδιού και φυσικά να θέσουν σε εφαρμογή το απαιτούμενο εξατομικευμένο πρόγραμμα εκμάθησης του. Στην συνέχεια, δίδει πληροφορίες για το σχέδιο στήριξης, όπου ανάλογα με την περίπτωση του παιδιού μπορεί να επικεντρώνεται σε: ανάγκες μάθησης, επικοινωνιακές και κοινωνικές ανάγκες, ανάγκες αυτοεξυπηρέτησης (π.χ. εξυπηρέτηση στην τουαλέτα, στο ντύσιμο, στην λήψη φαρμάκων και στην κινητικότητα), αισθητηριακές ανάγκες (όπως ευαισθησία στον θόρυβο ή στο φως ή στην επαφή) και φυσικές ανάγκες (όπως προσαρμογή στο περιβάλλον, στο σχολικό κτήριο, στην προσαρμοσμένη θέση ή σε άλλο εξειδικευμένο εξοπλισμό). Για την καλύτερη εφαρμογή του σχεδίου μπορούν να εμπλέκονται και οι

γονείς για τυχόν απορίες, ανησυχίες ή ακολουθώντας κοινή προσέγγιση με το σχολείο για τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν. Οι πληροφορίες, μπορεί να χρησιμοποιηθούν στο NCSE για πρόσθετα στηρίγματα για το παιδί, μόνο με την συγκατάθεση των γονιών τους. Τα πρόσθετα στηρίγματα σύμφωνα με τον οδηγό μπορεί να είναι διδασκαλία πόρων, για την μεταφορά, για πρόσβαση σε αρμόδιους υποστήριξης για ειδικές ανάγκες και για υποστηρικτική τεχνολογία.

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των επαγγελματιών του παιδιού, υποβάλλονται αιτήσεις από τα σχολεία (διευθυντή) προς το Τμήμα Παιδείας και Δεξιότητων για τις απαραίτητες προσαρμογές στα σχολικά κτήρια, να αποκτήσουν και να οργανώσουν εξειδικευμένο εξοπλισμό και ότι άλλο είναι χρήσιμο και απαραίτητο για την υποδοχή του μαθητή. Στο σημείο αυτό, ο οδηγός παροτρύνει τους γονείς να βοηθήσουν σε παρόμοιες ενέργειες με το να οργανώσουν τις επαγγελματικές εκθέσεις και να τις παραθέσουν στο σχολείο πριν την φοίτηση του παιδιού, ώστε να γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές πριν ξεκινήσει η σχολική χρονιά. Ακόμη, προτείνει να δώσουν την άδεια στο νηπιαγωγείο να παρέχει πληροφορίες σχετικά με το παιδί στο δημοτικό σχολείο (τι του αρέσει ή το δυσαρεστεί, ικανότητες και επιτεύγματα, τι χρειάζεται για να μάθει και να έχει υποστήριξη από τους δασκάλους). Τέλος, ως γονέας μπορεί να μοιραστεί τις γνώσεις του για το παιδί, τις εμπειρίες, τις ικανότητες, τις δυσκολίες και τι λειτουργεί καλύτερα στη μάθηση του. Όλα τα παραπάνω θα φανούν αρκετά χρήσιμα και αποτελεσματικά στους εκπαιδευτικούς ώστε να οργανώσουν ένα πλάνο για το κάθε παιδί ξεχωριστά.

Ο παρών οδηγός ολοκληρώνει την προετοιμασία για την μετάβαση του παιδιού με ειδικές ανάγκες από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο με το τέταρτο βήμα που αφορά την προετοιμασία για αλλαγή. Το σχολείο, οι γονείς αλλά και το παιδί χρειάζονται χρόνο για την αλλαγή αυτή, ο καθένας για τους δικούς του λόγους. Σημαντική κρίνεται η επαφή με το σχολείο από πολύ νωρίς, καθώς το σχολείο χρειάζεται χρόνο για να προετοιμαστεί για την υποδοχή του παιδιού, με τις απαραίτητες αλλαγές που οφείλει να κάνει. Ωστόσο πολλά παιδιά έχουν τις δικές τους ανησυχίες για τις αλλαγές που πρόκειται να γίνουν. Έτσι, οι γονείς χρειάζεται να προσεγγίζουν το παιδί τους, να μάθουν τις ανησυχίες που πιθανόν να σχετίζονται με το αν θα κάνει φίλιες, αν θα μπορέσει να χρησιμοποιεί την τουαλέτα, αν θα μπορεί να εμπλακεί σε παιχνίδια, αν ο δάσκαλος του είναι σε θέση να το κατανοήσει και γενικότερα να συμβαδίσει στις απαιτήσεις "του μεγάλου σχολείου".

Στη συνέχεια, ακολουθούν μερικές συμβουλές για τους γονείς, ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην προετοιμασία τους για την προσαρμογή στο νέο σχολείο. Αρχικά, θα πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία στην συχνότητα της συζήτησης μαζί τους για το συγκεκριμένο θέμα, χωρίς υπερβολές, παίρνοντας χρόνο από το παιχνίδι και την απόλαυση των διακοπών. Μπορούν να το υποστηρίξουν μιλώντας του για την εκκίνηση του σχολείου, ακούγοντας τις ανησυχίες τους και απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις. Επίσης, πρέπει να αναφερθούν στους νέους αρμόδιους επαγγελματίες που θα έρθουν σε επαφή μαζί του και στις τυχόν νέες ρυθμίσεις που αφορούν το μεσημεριανό γεύμα ή τις δραστηριότητες μετά το σχολείο. Ακόμη, παροτρύνει να κανονιστεί συνάντηση με τα παιδιά που θα ξεκινήσουν αλλά και εκείνα που φοιτούν ήδη στο συγκεκριμένο σχολείο. Έπειτα, μετά το σχόλασμα από το νηπιαγωγείο, συμβουλεύει τους γονείς να περνάνε μαζί με τα παιδιά τους από το δημοτικό σχολείο, ώστε να εξοικειωθούν με την εικόνα του νέου σχολικού χώρου. Μια άλλη συμβουλή που τους δίδεται είναι να εξοικειωθούν με την επίσκεψη του σε αυτό την προγραμματισμένη μέρα που είναι ανοικτό για αυτούς. Συν τοις άλλοις, πολλά από τα σχολεία έχουν φροντίσει να υπάρχει μια έξτρα μέρα για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, ώστε να το γνωρίσουν καλύτερα. Κατά την διάρκεια της επίσκεψης τους μπορούν να ρωτήσουν αν γίνεται να τραβήξουν φωτογραφίες από τους χώρους, τους δασκάλους, την τάξη, τις εισόδους, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα μικρό άλμπουμ από το σχολείο για να το κοιτάζουν το καλοκαίρι και να συζητούν για αυτό.

Επίσης, συμβουλεύει τους γονείς πως πρέπει να ενθαρρύνουν το παιδί να γίνει όσο το δυνατό ανεξάρτητο πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς. Να μπορεί να αυτοεξυπηρετείται στην τουαλέτα, να κρεμάσει το παλτό του, να ανοίξει το μπολάκι για το μεσημεριανό και να φάει μόνο του το γεύμα του. Εάν το σχολείο έχει συγκεκριμένη στολή, καλό θα ήταν να την αγοράσουν νωρίτερα ώστε να εξοικειώνεται με αυτή. Να συζητούν με το παιδί, ενώ πηγαίνουν σχολείο για το πώς να συμπεριφέρεται, για την στοίχιση της τάξης στην αυλή του σχολείου και για τα παιχνίδια που μπορεί να παίξει. Τέλος, ωφέλιμο θα ήταν να πραγματοποιήσουν παιχνίδια στο σπίτι, όπως πάζλ, σχέδιο και ζωγραφική, ώστε να προσαρμόζεται με αυτό, να κάθεται στο γραφείο και να συγκεντρώνεται. Στο σημείο αυτό, παραθέτει 2 ιστοσελίδες στους γονείς όπου μπορούν να βρουν νέες προτάσεις για να βοηθήσουν το παιδί τους να μάθει και να προσαρμόζεται ομαλά. Σημαντικός και καταλυτικός παράγοντας για την προετοιμασία του παιδιού, στον συγκεκριμένο οδηγό είναι η

διαχείριση των ανησυχιών των ίδιων των γονέων. Πρέπει να είναι πεπεισμένοι πως το σχολείο μπορεί να αναλάβει το παιδί τους, να ηρεμήσουν και να αισθανθούν άνετα στην αλλαγή αυτή, να προωθήσουν την αίσθηση του 'ανήκειν' και της αυτοεκτίμησης, ώστε να έχουν την υπομονή για να υποστηρίξουν τα παιδιά τους στην μετάβαση αυτή.

Στο τέταρτο βήμα, λίγο πριν ολοκληρωθεί ο οδηγός μας γίνεται αναφορά στις δημοσιεύσεις της NCSE που αναρτώνται για να βοηθήσουν τους γονείς. Πιο συγκεκριμένα, ο παραπάνω φορέας έχει αναρτήσει ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τους γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες. Ένα φυλλάδιο για την επιλογή σχολείου και ακόμη εννέα ενημερωτικά φυλλάδια που αφορούν εννιά διαφορετικές περιοχές και πως υποστηρίζουν εκείνες το εκπαιδευτικό σύστημα για μαθητές με ειδικές ανάγκες. Τα φυλλάδια καλύπτουν πληροφορίες σχετικές για μαθησιακές δυσκολίες γενικά και ειδικά, συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές διαταραχές, σωματικές αναπηρίες, προβλήματα όρασης/ τύφλωση, διαταραχές στο λόγο, κώφωση/ βαρηκοΐα, για τις διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού και ακόμη ένα που αφορά τους αρμόδιους για την ειδική αγωγή στο σχολείο, που θα ασχοληθούν με τα παιδιά αυτά. Με την ολοκλήρωση της αναφοράς του, παραθέτει και το αντίστοιχο ιστότοπο όπου μπορούν να τα βρουν.

Κλείνοντας, θίγει το θέμα του γενικού ή ειδικού σχολείου για τα παιδιά που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει πως η πιο συχνή επιλογή είναι η τοποθέτηση τους σε κάποιο από τα σχολεία της περιοχής τους, στα πλαίσια της γενικής τάξης (με εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης) ή του τμήματος ένταξης ανάλογα με τις ανάγκες τους. Στο τμήμα ένταξης, ειδικότερα, συμπεριλαμβάνονται παιδιά με πιο σύνθετες ανάγκες, που όμως ο αριθμός της ομάδας είναι μικρότερος συγκριτικά με τον αριθμό του κανονικού τμήματος. Περιλαμβάνονται περίπου 8 μαθητές με ένα δάσκαλο, οι οποίοι συμμετέχουν στην γενική τάξη για λίγο διάστημα μες την ημέρα ή κάποιες φορές την εβδομάδα. Η συχνότητα των επισκέψεων εξαρτάται από τον βαθμό των δυσκολιών και των ικανοτήτων της ομάδας. Παράλληλα, το ειδικό σχολείο είναι για μαθητές με πολύπλοκες ειδικές ανάγκες που δεν μπορούν να συμβιβαστούν με τα δεδομένα ενός γενικού σχολείου. Σύμφωνα με τον οδηγό το θέμα της επιλογής σχολείου, προτείνεται να συζητηθεί με τους κατάλληλους ανθρώπους, που είναι οι δάσκαλοι, ο διευθυντής του σχολείου και οι επαγγελματίες από τον HSE και SENO.

Τελειώνοντας, προβάλλεται ένα σχετικό παράρτημα που αφορά χρήσιμες υπηρεσίες όπως οι NCSE SENOs, Health Centre, Department of Education and Skills, National Council for Curriculum and Assessment (NCCA) Aistear Curriculum, National Adult Literacy Association (NALA) Help My Kid Learn, National Parents Council (Primary), Special Needs Parents Association, Tusla, Visiting Teacher Service και τις αντίστοιχες ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Υπηρεσίες που αφορούν τους γονείς αυτούς για την μετάβαση των παιδιών τους στην Α΄ τάξη του δημοτικού σχολείου.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Το μοντέλο σχεδιασμού που ακολουθεί ο οδηγός μετάβασης είναι το αναπτυξιακό οικολογικό μοντέλο, το οποίο περιέχει ένα σύνολο από παράγοντες που επηρεάζουν την διαδικασία της μετάβασης από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό. Αντιλαμβάνεται, την μετάβαση ως μια διαδικασία που διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα και όχι στιγμιαία. Οι παράγοντες που βιώνουν την αλλαγή είναι το σχολείο που αποφοιτά το παιδί, το σχολείο που θα φοιτήσει στην συνέχεια, η οικογένεια αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον του. Στόχος του αναπτυξιακού μοντέλου είναι να αναπτυχθεί και να διατηρηθεί μια δυναμική σχέση μεταξύ των παραγόντων και των παιδιών, από την μια βαθμίδα στην άλλη για την επίτευξη μιας ομαλής μετάβασης.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Ο εν λόγω οδηγός μετάβασης *Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs* για γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες εκφράζει την Σχεσιοδυναμική θεωρία μετάβασης στο δημοτικό.

Η συγκεκριμένη θεωρία στηρίζει την ετοιμότητα στην αλληλεπίδραση των χαρακτηριστικών του παιδιού και στα χαρακτηριστικά του άμεσου περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνει, ζει και επηρεάζεται. Χαρακτηριστικά του παιδιού όπως είναι το επίπεδο ωριμότητας του, οι εμπειρίες του αλλά και το γενετικό του υπόβαθρο. Τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος έχουν να κάνουν με τις περιβαλλοντικές και τις πολιτισμικές εμπειρίες που περιβάλλουν το παιδί. Το παιδί συμμετέχει και ενεργεί στη μάθηση, στην εξέλιξη του αλλά και στο περιβάλλον του. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω το περιβάλλον και οι άνθρωποι που περιλαμβάνονται σε αυτό επιδρούν στο παιδί.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο οδηγός για γονείς *Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Need*, δεν κάνει καμία αναφορά σε κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα είτε εθνικό είτε τοπικό.

6⁰² ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "TRANSITION FROM PRE-SCHOOL TO PRIMARY SCHOOL FOR CHILDREN WITH AUTISTIC SPECTRUM DISORDERS (ASD). A GUIDE FOR PARENTS AND CAREERS."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο παρών οδηγός μετάβασης από το νηπιαγωγείο προς το δημοτικό σχολείο, απευθύνεται σε παιδιά που έχουν διαγνωστεί με διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού, κυρίως απευθύνεται στους γονείς των παιδιών αυτών, αλλά και των προσώπων που έχουν αναλάβει την φροντίδα τους. Η μετάβαση αυτή για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες απαιτεί περισσότερη προσοχή, πιο σύνθετο σχεδιασμό και λειτουργικό συντονισμό μεταξύ των ατόμων που εμπλέκονται.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Ο σκοπός του συγκεκριμένου οδηγού δεν αναγράφεται από τους ίδιους τους συγγραφείς πριν την έναρξη του κυρίως θέματος, αντιθέτως εισέρχεται στο θέμα χωρίς εισαγωγή ή περίληψη. Σε γενικότερες γραμμές, διαβάζοντας τον συγκεκριμένο οδηγό διαπιστώνει κανείς πως θέλει να διευκολύνει τους γονείς των παιδιών με αυτισμό κατά την μετάβαση τους στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Ο οδηγός στο μεγαλύτερο μέρος του θέτει ερωτήσεις στους γονείς, προβληματίζοντας τους θέλοντας να τους συμβουλευτεί σχετικά με το τι πρέπει να προσέξουν κατά την επιλογή του σχολείου και την είσοδό του παιδιού σε αυτό. Στο τέλος του οδηγού παρέχονται πληροφορίες στους γονείς με σκοπό να τους ενημερώσει και να τους παρέχει βοηθητικούς πόρους τους οποίους πρέπει να εκμεταλλευτούν ώστε να επιτευχθεί μια ομαλή μετάβαση για τα παιδιά.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού;

Ο παρών οδηγός μετάβασης στο δημοτικό σχολείο για τους γονείς με παιδιά που έχουν διαγνωστεί με διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού, δεν αναγράφει συγκεκριμένους συγγραφείς.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο παρών οδηγός μετάβασης φαίνεται να εκπροσωπεί το Νομαρχιακό Συμβούλιο που διέπει το μεγαλύτερο μέρος του νομού Hampshire στην Αγγλία. Παρέχει διοικητικές υπηρεσίες με παροχή συμβούλων, υποστήριξης και εκπαίδευσης στους πολίτες τους. Οι υπηρεσίες δεν διατίθενται δωρεάν στους πολίτες, αντιθέτως είναι επί πληρωμή. Οι υπηρεσίες είναι πολλές σε αριθμό και εξυπηρετούν ένα μεγάλο ποσοστό πολιτών ευρέως ηλικίας. Εκείνες που απευθύνονται σε παιδιά με ειδικές ανάγκες και στους γονείς τους, επικεντρώνονται στην ηλικία 0 έως 19. Διαθέτουν προγράμματα για την οικογένεια και την πληροφόρηση της, στήριξη σε οικογένειες με παιδιά με ειδικές ανάγκες παρέχοντας τους κατάλληλα προγράμματα. Παρέχονται, επίσης, προγράμματα υποστήριξης της μάθησης του παιδιού από το ξεκίνημα του, βοηθώντας το να κατακτήσει την γνώση. Γενικότερα, διαπιστώνει κανείς πως υπάρχει μια ευαισθητοποίηση για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχοντας επίκεντρο την εκπλήρωση των αναγκών τους. Επίσης παρέχονται υπηρεσίες και προγράμματα από την κοινωνία που μπορούν να απευθυνθούν οι πολίτες και να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους, να ενημερωθούν και να προσανατολιστούν κατάλληλα για το παιδί τους. Ανάλογα προγράμματα υπάρχουν και για εκείνους που παρέχουν ειδική φροντίδα, για τα σχολεία, για τους εκπαιδευτικούς και για τα παιδιά.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Ο εν λόγω οδηγός διαρθρώνεται σε τέσσερις ενότητες με υποενότητες σε μερικές από αυτές. Πιο συγκεκριμένα, επεξεργάζεται τι να αναζητήσουν οι γονείς σε ένα σχολείο. Περιλαμβάνοντας μέσα τις υποενότητες της προετοιμασίας, των πρώτων εντυπώσεων, των τάξεων, της οργάνωσης της σχολικής μέρας και την υποενότητα με τίτλο: γνώση και εμπειρίες. Όσον αφορά την προετοιμασία αναφέρεται σε πέντε βασικά σημεία που πρέπει να προσέξουν οι γονείς πριν επιλέξουν το σχολείο για το

παιδί τους. Αναλυτικότερα, συμβουλεύει τους γονείς να κλείσουν ένα ραντεβού με το σχολείο, χωρίς την παρουσία του παιδιού τους, όταν και αν είναι εφικτό αυτό. Να κανονίσουν συνάντηση αν είναι δυνατόν με τον διευθυντή και τον συντονιστή για Ειδικές ανάγκες και να διαβάσουν το ενημερωτικό δελτίο που έχει το σχολείο. Τέλος, συστήνει στους γονείς να γνωρίσουν και να συναντήσουν άλλους γονείς που πηγαίνουν τα παιδιά τους στο ίδιο σχολείο και να τους ρωτήσουν σχετικές απορίες (με παραπομπή σε σχετική σελίδα όπου μπορούν να βρουν πιθανές ερωτήσεις).

Ακολουθεί, η υποενότητα των πρώτων εντυπώσεων, όπου προβληματίζει τους γονείς με κάποιες ερωτήσεις που πρέπει να θέσουν στον εαυτό τους αφού επισκεφτούν το σχολείο. Ερωτήσεις όπως το προσωπικό του σχολείου φαίνεται φιλόξενο; Κάνουν τα παιδιά να νιώθουν οικεία και χαρά; Παρέχεται ένα ασφαλές περιβάλλον για το παιδί; Υπάρχουν άλλα παιδιά με παρόμοιο πρόβλημα μέσα στην τάξη; Είναι εύκολο να προσανατολιστεί κανείς μέσα στο σχολείο, υπάρχουν πινακίδες στις αίθουσες και στις τάξεις;

Έπεται, το θέμα των σχολικών τάξεων/ αιθουσών διδασκαλίας, όπου θίγει κάποια βασικά σημεία που πρέπει να εξετάσουν οι γονείς μέσα στην τάξη, ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των παιδιών τους. Αρχικά αναφέρεται στο λογότυπο που προτείνεται το οποίο πρέπει να υπάρχει σε κάθε τάξη ή φωτογραφία από το προσωπικό στην πόρτα ή στο δωμάτιο, για την εύκολη προσέγγιση του παιδιού. Ακόμη, θέτει ερώτηση στους γονείς αν οι αίθουσες έχουν κάποιο οπτικό χρονοδιάγραμμα που ακολουθείται, ή αν διαθέτουν και κάποιο άλλο υποστηρικτικό οπτικό σύστημα. Ακολουθούν και άλλες ερωτήσεις προς τους γονείς για το ίδιο θέμα, όπως αν διατίθεται ησυχία στην τάξη. Αν διαθέτει σύμβολα ή λέξεις σε κάθε αποθηκευτικό χώρο που βρίσκεται μέσα στην τάξη. Αν οι θέσεις των παιδιών είναι καθορισμένες ή αν οι περιοχές στην αίθουσα έχουν οριστεί με σαφήνεια. Τέλος, ως προς την υποστήριξη του παιδιού μέσα στην τάξη, προβληματίζει τους γονείς, με ποιο τρόπο παρέχεται η πρόσθετη υποστήριξη μέσα στην τάξη. Ποιες τροποποιήσεις γίνονται αν ένα παιδί παρουσιάζει δυσκολίες σε δραστηριότητες της τάξης; Διαθέτει το σχολείο τμήμα ένταξης; Και ως προς τους εκπαιδευτικούς, πόσοι είναι μέσα στην τάξη; Γίνονται αλλαγές μέσα στην εβδομάδα;

Στη συνέχεια, επεξεργάζεται το θέμα της οργάνωσης της σχολικής ημέρας, ως επί το πλείστον από το σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, και εδώ παρατίθενται ερωτήσεις προς τους γονείς για τη σχολική οργάνωση. Για παράδειγμα αν το σχολείο διαθέτει

ειδικές ρυθμίσεις για τα παιδιά που έχουν διαγνωστεί με διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού, ως προς τις ελεύθερες ώρες στο πρόγραμμα τους ή αν έχουν προβλέψει ειδικούς χώρους, με ησυχία για το μεσημεριανό τους γεύμα και αν όχι, ο κοινός χώρος διαθέτει ησυχία; Πριν κλείσει την συγκεκριμένη υποενότητα κάνει μια υποσημείωση απευθυνόμενος στους γονείς πως μερικές στρατηγικές που απαιτούνται για την υποστήριξη των αναγκών του παιδιού, δεν είναι διαθέσιμες από όλα τα σχολεία, καθώς κρίνεται από την εκάστοτε ομάδα των παιδιών. Αυτό που τους συμβουλεύει είναι να ρωτήσουν τους αρμόδιους κάθε σχολείου, αν είναι διαθέσιμοι να συνεργαστούν, ώστε να μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή τις εκάστοτε στρατηγικές που απαιτούνται για τις ανάγκες του παιδιού.

Ακολουθεί η αναφορά στην γνώση και στην εμπειρία του προσωπικού που απαρτίζει το σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, ο συγκεκριμένος οδηγός εστιάζει στις γνώσεις του προσωπικού και προβληματίζει τους γονείς αν το προσωπικό είναι εξοικειωμένο με την Πρωτοβάθμια και την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως προς τα προγράμματα ένταξης για την υποστήριξη των μαθητών με αυτισμό. Τους καλεί να ερευνήσουν αν το σχολείο διαθέτει κάποιο προσωπικό το οποίο να είναι εξειδικευμένο για τα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού ή αν κάποιο από τα μέλη του προσωπικού, έχει εμπειρία σε αυτά τα παιδιά σε μεγαλύτερη ηλικία. Ακόμη, πρέπει οι γονείς να γνωρίζουν αν το σχολείο διαθέτει εκπαιδευτικό δυναμικό που να παραδίδει εξειδικευμένα προγράμματα για τους μαθητές (πχ γλώσσα, ομιλία) ή αν διαθέτουν κάποιον εκπαιδευτικό, ο οποίος να έχει εγγραφεί στο σύστημα Picture Exchange Communication System (PECS) (σύστημα επικοινωνίας με λέξεις ζωγραφισμένες έχοντας γραμμένο το όνομα). Τέλος, κάνει λόγο για την εμπλοκή των γονέων και των φροντιστών, αν παρέχονται οι απαιτούμενες ρυθμίσεις και οι υπηρεσίες για την συχνή επικοινωνία με το σχολείο. Και τέλος, αν υπάρχει πρόγραμμα υποστήριξης ατόμων για ανάπτυξη σχέσεων και κοινωνικών δεξιοτήτων (Emotional Literacy Support Assistant-ELSA).

Μελετώντας τον συγκεκριμένο οδηγό, ακολουθεί η ενότητα με τις πιο συχνές ερωτήσεις που θέτουν οι γονείς των παιδιών, κατά την είσοδο τους στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι ερωτήσεις αφορούν κυρίως το παιδί και την εξυπηρέτηση των αναγκών του μέσα στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, ζητούν να μάθουν πως μπορεί το σχολείο να διαχειριστεί ένα παιδί που δεν έχει εκπαιδευτεί να αυτοεξυπηρετείται ως προς την τουαλέτα. Ως προς την διατροφή τους, αν

ακολουθούν κάποια συγκεκριμένη πολιτική και αν το παιδί έχει συγκεκριμένη διατροφή δημιουργείται κάποιο πρόβλημα ή αν ακολουθεί κάποια φαρμακευτική αγωγή αν μπορεί να διασφαλιστεί η καθημερινή λήψη φαρμάκων του. Ακόμη, συχνά οι γονείς ρωτούν τους αρμόδιους του σχολείου αν το παιδί τους κάποια στιγμή είναι στεναχωρημένο τι θα μπορέσουν να κάνουν, ή αν ταραχθούν από κάποιο θόρυβο ή τρέξει επειδή είναι αναστατωμένο ή ακόμη αν ξεσπάσει χωρίς κανένα εμφανές λόγο αν υπάρχει τρόπος να το βοηθήσουν να διαχειριστεί τέτοιες καταστάσεις. Η σημαντικότερη ερώτηση που θέτουν συχνότερα είναι αν διαθέτουν γνώσεις ώστε να ανταπεξέλθουν σε προβλήματα επικοινωνίας ή προβλήματα συμπεριφοράς σε αυτιστικά παιδιά.

Λίγο πριν την ολοκλήρωση του φυλλαδίου για την μετάβαση παιδιών με διάγνωση στο φάσμα του αυτισμού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, απευθυνόμενο στους γονείς των παιδιών αυτών ή τους φροντιστές τους κάνει λόγο για τις σχετικές δημοσιευμένες πληροφορίες που μπορούν να βρουν χρήσιμες κατά την ενημέρωσή τους. Παραθέτει 5 συνδέσμους, ονομαστικά, με συγκεκριμένες ιστοσελίδες και λίγες πληροφορίες για το καθένα. Αναφέρει τους οδηγούς *Checklist for visiting schools: A guide for parents and careers, Hampshire County Council* και *Autistic Spectrum Disorders – School-Aged Children: A guide for parents and careers, Hampshire County Council*, όπου υπάρχουν πληροφορίες για τις ειδικές ανάγκες γενικότερα (παραθέτει συγκεκριμένη σελίδα στον καθένα). Ακόμη, χρήσιμη για τους γονείς είναι η σχολική έκθεση του Ofsted, που εκπροσωπείται από τον φορέα Office for Standards in Education, όπως αναφέρει και δίδουν μια γενική ξεκάθαρη εικόνα του σχολείου. Παρέχονται σημεία που μπορούν να πάρουν αντίγραφα ή περιλήψεις στον ιστότοπο τους, ο οποίος αναγράφεται στο σχολείο ή στην τοπική βιβλιοθήκη. Μια άλλη πηγή πληροφοριών είναι η ιστοσελίδα του σχολείου που μπορούν να βρουν στον σύνδεσμο του Hampshire αλλά και οι εθνικές αξιολογήσεις του προγράμματος από το Υπουργείο Παιδείας (με συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση).

Κλείνοντας ο εν λόγω οδηγός *Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers*, προσφέρει στους γονείς με παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, πιθανές επαφές που μπορούν να φανούν χρήσιμες κατά την μετάβαση του παιδιού τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Αναλυτικότερα, για συμβουλές και υποστήριξη παραθέτει τις υπηρεσίες *Parent Partnership Service* και *Children's Services*

Department με ακριβή διεύθυνση, τηλέφωνο, ηλεκτρονικό ιστότοπο και ηλεκτρονική διεύθυνση. Όπως, επίσης και δημοσιεύσεις για ειδικές ανάγκες (SEN) από τον ηλεκτρονικό ιστότοπο του *Hampshire County Council's SEN* και για σχετικά αντίγραφα που μπορούν να στείλουν μήνυμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση που αναγράφει ή να απευθυνθούν στο τηλέφωνο επικοινωνίας που αναγράφεται.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός φαίνεται να μην περιορίζεται στις ικανότητες του παιδιού για την προσαρμογή του στο καινούργιο περιβάλλον. Αντίθετα, παρουσιάζει την προσαρμογή του παιδιού να αλληλοεξαρτάται και να αλληλοεπηρεάζεται μεταξύ άλλων παραγόντων, όπως είναι η οικογένεια, το σχολείο και η κοινωνία. Ακόμη, υποστηρίζει πως οι γνώσεις του παιδιού μεταβάλλονται μέρα με τη μέρα και αυτά που γνωρίζει σε ένα περιβάλλον μπορεί να μην τα γνωρίζει σε κάποιο άλλο (πχ. νηπιαγωγείο). Κατά την μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στη τάξη προτείνεται η αρμονία και η σταθερότητα στις σχέσεις μεταξύ των παραγόντων. Για να διασφαλιστεί μια επιτυχημένη διαδικασία μετάβασης στο σχολείο, απαραίτητη κρίνεται η συνεργασία μεταξύ των γονέων, των εκπαιδευτικών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού, των διευθυντών, της κοινότητας και των διοικητικών αρχών μέσω των προγραμμάτων και των νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν εξασφαλίσει. Έτσι φαίνεται να ακολουθεί το Αναπτυξιακό Οικολογικό μοντέλο.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό

εκφράζει;

Ο εν λόγω οδηγός μετάβασης από το νηπιαγωγείο στην τάξη του δημοτικού, επικεντρώνεται περισσότερο στις εγκαταστάσεις και στις ρυθμίσεις του σχολείου κατά την διαδικασία της μάθησης και όχι τόσο στο παιδί και στις ικανότητες του. Έτσι φαίνεται να πλησιάζει στην Κοινωνικοδομιστική θεωρία, όπου οι αντιλήψεις της μετάβασης γενικεύονται σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο (σχολείο) και έχει νόημα μόνο μέσα σε αυτό. Ετοιμότητα για την θεωρία αυτή είναι διαφορετικά πράγματα κάτω από διαφορετικές καταστάσεις, όπου τα παιδιά είναι έτοιμα για το συγκεκριμένο περιβάλλον και όχι κάποιο άλλο. Τέλος, η αξιολόγηση της ετοιμότητας μπορεί να γίνει από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς με επίκεντρο την διαδικασία της μάθησης και όχι τόσο τα αποτελέσματα της.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο συγκεκριμένος οδηγός δεν κάνει λόγο για κάποια σύνδεση με κάποιο αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό.

**7⁰² ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "TERRIFIC TRANSITIONS:
ENSURING CONTINUING OF SERVICES FOR CHILDREN AND
THEIR FAMILIES."**

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο εν λόγω εκπαιδευτικός οδηγός μετάβασης απευθύνεται σε γονείς και παιδιά που ετοιμάζονται να βιώσουν την διαδικασία της μετάβασης από την τάξη του νηπιαγωγείου στη τάξη του δημοτικού σχολείου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως το συγκεκριμένο φυλλάδιο δεν απευθύνεται αποκλειστικά σε γονείς που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες, αλλά τους συμπεριλαμβάνει σε ενότητα του. Είναι σημαντικό ότι η ανάπτυξη υγιών σχέσεων και η συνεργασία μεταξύ των γονέων, των παιδιών και του σχολείου καθορίζει τα αποτελέσματα στην διαδικασία της μετάβασης.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Ο σκοπός του οδηγού, όπως ορίζεται στην εισαγωγή του φυλλαδίου είναι να προσδιορίσει την έννοια της μετάβασης αλλά και την σημασία που έχει για τον καθένα (γονείς και παιδιά), ώστε να εξασφαλιστεί η σχολική επιτυχία του παιδιού τους. Ακόμη για την καλύτερη οργάνωση και εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παιδιών τους από τον ένα περιβάλλοντα χώρο στον άλλο, επιχειρεί να ενημερώσει και να πληροφορήσει τους γονείς για τους νέους κανόνες, τις συμπεριφορές και για την προσαρμογή σε μια νέα ομάδα, με νέους εκπαιδευτικούς. Περιλαμβάνοντας στρατηγικές για την μετάβαση επιδιώκει να προσαρμόσει όσο καλύτερα και περισσότερο την οικογένεια, σύμφωνα με τις νέες ανάγκες.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού;

Οι συγγραφείς του οδηγού μετάβασης *Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families* δεν ορίζονται ακριβώς, αντιθέτως ορίζονται τα άτομα που συντέλεσαν για την συγγραφή τους παρέχοντας πληροφορίες και απαραίτητα στοιχεία. Τα άτομα αυτά είναι οι David Cipolloni (Program Consultant, Pierson Montessori Center, Pierson, Florida), Oliver Harwas (Migrant Advocate, Okeechobee County Schools, Okeechobee, Florida), Kim McCarrison (Elementary Specialist, J.A. Thompson Elementary School, Vero Beach, Florida), Beth Rous (Principal Investigator/Director of Early Childhood Projects, Human Development Institute, University of Kentucky, Lexington, Kentucky), Pam Winton (Director of Dissemination, National Center for Early Development & Learning, Chapel Hill, North Carolina), Glyn Brown (Project Director, School Readiness Project), Lynn Amwake (Early Childhood Specialist, School Readiness Project), Nancy Livesay (former Program Manager, SERVEing Young Children), Kathleen Dufford-Melendez (Senior Program Specialist, Reading and School Improvement), Donna Nalley (Director of Publications), Richard Emond (Senior Graphic Designer/Web, Design Coordinator, Publications), Tracy Hamilton (Art Director/Senior Graphic Designer, Publications).

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο οδηγός εκπροσωπείται από τους φορείς των The SERVE Center at the University of North Carolina at Greensboro σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο School of Education, University of North Carolina at Greensboro. Το κέντρο SERVE διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο (τους διοικητές, επικεφαλής κρατικών σχολείων, τους εκπαιδευτικούς, τους νομοθέτες και τους ηγέτες από πολλές περιοχές πχ Αλαμπάμα, Φλόριντα, Γεωργία, Μισισίπι, Βόρεια Καρολίνα, και Νότια Καρολίνα) με κύριο ηγέτη τον Ludwig David van Broekhuizen. Πρόκειται για μια εκπαιδευτική οργάνωση που σκοπό έχει να υποστηρίξει και να προωθήσει την βελτίωση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους τους μαθητές της χώρας, με απώτερο στόχο την αύξηση του επιπέδου επιτυχίας των μαθητών τους. Για το λόγο αυτό, το σχολείο στελεγχώνεται από έμπειρο προσωπικό που είναι σε θέση να παρέχει υπηρεσίες

αξιολόγησης, διεξαγωγής εφαρμοσμένης έρευνας, ανάπτυξη διαδικασιών και προγραμμάτων για την εκπαιδευτική βελτίωση και την πρόοδο των μαθητών. Η χρηματοδότηση λαμβάνεται από το Υπουργείο των Η.Π.Α, το Ινστιτούτο Παιδείας Επιστημών της Αγωγής, στο οποίο εντάσσεται το Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Εργαστήριο που αποτελεί ένα από τα δέκα εργαστήρια το οποίο διεξάγει έρευνες και παρέχει τις πληροφορίες και υπηρεσίες στα 50 κράτη της Αμερικής. Συνολικά τα εργαστήρια αυτά παρέχουν διευρυμένες ευκαιρίες μάθησης και επικεντρώνονται στην βελτίωση των μαθητών τους μέσα από τα προγράμματα τους (pre-K and extended-day Programs). Όσον αφορά το Πανεπιστήμιο School of Education, University of North Carolina at Greensboro, πρόκειται για ένα καλά οργανωμένο Πανεπιστήμιο με στόχο την κατάρτιση των φοιτητών και την μετεξέλιξη τους σε αυριανούς εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς. Συμμετέχει σε πολλά προγράμματα και διαθέτει μεταξύ άλλων και Γραφείο Ερευνών για την στήριξη των εκπαιδευτικών και φοιτητών που αναπτύσσουν καινοτόμες ιδέες και επιδιώκουν συνεργασίες ή οικονομική υποστήριξη των έργων τους.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Ο εν λόγω οδηγός μετάβασης διαρθρώνεται σε δέκα κεφάλαια. Τα κεφάλαια με την σειρά που εμφανίζονται στον οδηγό αφορούν την μετάβαση, την συνέχεια, την μετάβαση παιδιών και οικογενειών με ειδικές περιστάσεις (συμπεριλαμβάνει τα παιδιά με ειδικές ανάγκες), τα παραδειγματικά προγράμματα, το σχέδιο μετάβασης, την προετοιμασία παιδιών για την μετάβαση, άλλες δημοσιεύσεις και πόροι από το *SERVE* για το θέμα της μετάβασης, αναφορές, παραρτήματα και σχετικά για το *SERVE*. Στην παρούσα έρευνα θα αναλυθούν μόνο τα κεφάλαια που σχετίζονται με την ειδική αγωγή και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες αλλά και κεφάλαια που ταυτίζονται και εμπίπτουν στην μετάβαση παιδιών με ή χωρίς ειδικές ανάγκες.

Πριν την ανάπτυξη των κεφαλαίων, υπάρχει μια εισαγωγή για το θέμα της μετάβασης και τον σκοπό που επιτελεί ο συγκεκριμένος οδηγός. Αξίζει να σημειωθεί το σημείο στο οποίο αναγράφονται σε πλαίσιο τα σημάδια της επιτυχημένης μετάβασης στο σχολείο σύμφωνα με τους ο Ramey & Ramey (1994). Σημάδια είναι:

- Πως στα παιδιά αρέσει τα σχολείο και επιθυμούν να πηγαίνουν σε αυτό.
- Τα παιδιά θα παρουσιάσουν ανάπτυξη στις ακαδημαϊκές τους δεξιότητες.

-Οι γονείς θα συμμετέχουν ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους στο σπίτι, στο σχολείο και στην κοινότητα.

-Η τάξη θα προωθήσει θετικά συναισθήματα για τους εκπαιδευτικούς και τα παιδιά.

-Θα υπάρξει εκτίμηση μεταξύ των γονέων, των εκπαιδευτικών και του προσωπικού.

-Τα σχολεία και τα προγράμματα θα επιτύχουν πολιτισμική ποικιλομορφία στις κοινότητές τους.

- Μέσα στην τάξη θα προωθηθούν αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές.

-Η κοινότητα θα επενδύσει στην εκπαίδευση και θα αναπτυχθούν οι ευκαιρίες μάθησης.

Ακολουθεί το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο ορίζοντας την έννοια της μετάβασης. Η μετάβαση, σύμφωνα με τον εν λόγω οδηγό, στα πλαίσια της φροντίδας και της εκπαίδευσης περιγράφει την αλλαγή ανάμεσα σε διαφορετικού τύπου δραστηριότητες. Τα τελευταία χρόνια η έννοια της μετάβασης αφορά την αλλαγή ανάμεσα στα διαφορετικά περιβάλλοντα, τα ιδρύματα αλλά και τους οργανισμούς. Με σημαντικότερη όλων την μετάβαση από το νηπιαγωγείο στην τάξη του δημοτικού ή στο σχολείο για δραστηριότητες μετά το σχολείο ή στις οικογένειες που λαμβάνουν υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης από μια μεγάλη ποικιλία παροχών. Έπειτα, διαχωρίζει την μετάβαση σε οριζόντια και κάθετη δίνοντας ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα με παιδιά που έχουν ειδικές ανάγκες. Πιο συγκεκριμένα, η οριζόντια μετάβαση αφορά τις μετακινήσεις σε διάφορες ρυθμίσεις που μπορούν να συναντήσουν το παιδί και η οικογένεια τους, όπως για παράδειγμα το παιδί με ειδικές ανάγκες που παρακολουθεί ένα τοπικό πρόγραμμα προσχολικής ηλικίας μπορεί να λάβει αρκετές υπηρεσίες, όπως φυσικοθεραπεία, λογοθεραπεία και κοινωνική λειτουργό. Μεταβάσεις που μπορούν να συμβούν μέσα στην μέρα, όχι μόνο από το σπίτι και το σχολείο αλλά και από μια υπηρεσία στην άλλη. Αντίθετα, η κάθετη μετάβαση αφορά την αλλαγή μεταξύ των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών. Παραδείγματος χάριν ένα παιδί με ειδικές ανάγκες θα λάβει υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης (σε περίπτωση έγκαιρης διάγνωσης) ως βρέφος, μεγαλώνοντας όμως θα λάβει και υπηρεσίες από το σχολικό περιβάλλον μέσω του δημοσίου σχολικού συστήματος.

Στη συνέχεια, προχωράει σε νέο κεφάλαιο που αφορά την έννοια της συνέχειας. Αναφέρει πως όσο πιο ισχυρή είναι η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών και των άλλων φορέων, κατά την μετάβαση, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες για μια ομαλή

μετάβαση των παιδιών. Οι συνδέσεις αυτές αναφέρονται σαν συνέχεια, που θεωρείται απαραίτητη για τα παιδιά αλλά και τις οικογένειες τους, καθώς μετακινούνται από ένα πρόγραμμα σε κάποιο άλλο. Όταν η συνεργασία τους είναι επιτυχής και συμπεριλαμβάνουν τους γονείς, έχει ως αποτέλεσμα να μειώσουν το στρες των παιδιών, να νιώσουν άνετα και να επηρεάσουν θετικά την πρόοδο των παιδιών, μετά από την αλλαγή. Έπειτα, επικεντρώνεται στην προώθηση της συνέχειας μεταξύ των ρυθμίσεων της προσχολικής εκπαίδευσης και της σχολικής. Αναφέροντας πως συνήθως οι περισσότερες μεταβάσεις είναι απότομες. Αν τα δυο περιβάλλοντα μετακίνησης έχουν παρόμοιες ή συμβατές προσδοκίες ή κανόνες, τα παιδιά μπορούν να βιώσουν την διαδικασία της μετάβασης ομαλά. Σύμφωνα, με έρευνες, αυτές οι μεταβάσεις είναι που στηρίζονται σε έννοιες όπως είναι η χαλάρωση, η υποστήριξη και η κάλυψη κενών με δραστηριότητες, εμπειρίες και υπηρεσίες. Αντίθετα, αν τα δυο περιβάλλοντα είναι ασύμβατα, δεν παρουσιάζουν ομοιότητες, αν τα παιδιά και οι οικογένειες τους δεν είναι προετοιμασμένα τότε υπάρχει ασυνέχεια. Ακόμη για να εξασφαλιστεί η συνέχεια πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα της μάθησης, στα προσόντα και στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στα προγράμματα σπουδών αλλά και στην αξιολόγηση των μαθητών. Αναλυτικότερα, κατά την μετάβαση από την προσχολική εκπαίδευση στην σχολική αλλάζει το πρόγραμμα σπουδών, η διδασκαλία, τα πρότυπα και οι ικανότητές του παιδιού δεν παίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό. Έτσι, αν τα δημοτικά σχολεία, τα νηπιαγωγεία, οι οικογένειες, τα προγράμματα του Head Start και άλλοι κοινοτικοί πόροι συνεργαστούν θα δημιουργηθούν οικεία περιβάλλοντα μάθησης στο δημοτικό σχολείο.

Στη συνέχεια του συγκεκριμένου κεφαλαίου παρουσιάζονται αποτελέσματα σχετικών ερευνών με θέμα την μετάβαση των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο. Μέσα από τις έρευνες διαπιστώθηκε πως οι νηπιαγωγοί ανησυχούν για την μετάβαση των παιδιών τους και πως αρκετά μεγάλο ποσοστό εισέρχεται στο νηπιαγωγείο έχοντας μέτρια ή σοβαρά προβλήματα ικανοτήτων, επικοινωνίας, ανεξαρτησίας και συνεργασίας. Διαπιστώθηκε πως η μόνη προετοιμασία από τους εκπαιδευτικούς για την μετάβαση, είναι η αποστολή ενός γράμματος στους γονείς, από την αρχή της χρονιάς, όπου τους παραπέμπουν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του *ανοικτού σπιτιού* μετά το σχολείο ή να τους προωθήσουν σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο με πληροφορίες και σχετικές εμπειρίες παιδιών από προηγούμενες χρονιές. Στρατηγικές

με καμία συμμετοχή από τους γονείς και χωρίς ουσιαστική προετοιμασία για την μετάβαση των παιδιών. Αναφέρθηκαν και στρατηγικές με μικρότερη συχνότητα αλλά δυστυχώς με την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, όπως την επίσκεψη των εκπαιδευτικών στο σπίτι του παιδιού πριν ή μετά το σχολείο και την επίσκεψη σε προγράμματα από πολύ μικρή ηλικία. Σε άλλη έρευνα, ενώ υπήρχε η διάθεση των εκπαιδευτικών για την επίσκεψη τους στο σπίτι των παιδιών, ενημερώνοντας τους γονείς σχετικά με προγράμματα ή την πραγματοποίηση κοινών δραστηριοτήτων σε σπίτι και σχολείο για την σταδιακή εισαγωγή των παιδιών, παρουσιάστηκαν άλλα προβλήματα. Προβλήματα όπως, η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τους κατάλογους των παιδιών που δημιουργούνται πολύ αργά, περίπου 15 μέρες πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς, καθιστώντας αδύνατον να πραγματοποιήσουν τέτοιες στρατηγικές. Επιπλέον εμπόδια είναι πως δεν προβλέπεται καμία αποζημίωση στους εκπαιδευτικούς για τους μήνες του καλοκαιριού, δεν υπάρχει σχέδιο μετάβασης για να ακολουθήσουν όπως επίσης απουσιάζει και ο χρόνος που χρειάζεται για να υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα μετάβασης. Συμπεραίνοντας, παρατηρείται ότι υπάρχει διάθεση από τους νηπιαγωγούς να βοηθήσουν τα παιδιά να μεταβούν ομαλά στη τάξη του δημοτικού, όμως υπάρχουν εμπόδια που αφορούν τα υλικοτεχνικά προβλήματα και τα θέματα διοίκησης. Κλείνει το συγκεκριμένο κεφάλαιο με την αναφορά του στις νομοθετικές ρυθμίσεις της χώρας για την προώθηση της ομαλής μετάβασης των παιδιών από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό. Ιδιαίτερη προσοχή έχει στραφεί σε άτομα που είναι πιθανότερο να παρουσιάσουν μεγαλύτερη δυσκολία στις ρυθμίσεις, όπως παιδιά με ειδικές ανάγκες και οικογένειες με μειονεκτική θέση (από την West Virginia Education Association & AEL, 1994). Η νομοθεσία υποχρεώνει να λαμβάνεται έγκαιρη παρέμβαση ή υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης. Έχουν εξασφαλιστεί 3 νομοθεσίες για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, που να αφορούν τα προγράμματα μετάβασης του (Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), Part C: IDEA, Part B: και Title I of the No Child Left Behind Act). Οι δυο πρώτες νομοθεσίες αφορούν την ηλικία του παιδιού, ενώ η τρίτη αφορά την χρηματοδότηση που επιτρέπει στις τοπικές σχολικές περιοχές να εφαρμόσουν τα προγράμματα σε οικογένειες που παρουσιάζουν χαμηλό εισόδημα. Ωστόσο, βασικός στόχος της γενικότερης νομοθεσίας είναι η δημιουργία συνέχειας ήδη από την ηλικία των 5 χρόνων. Εκτός των άλλων με την νομοθεσία και τα προγράμματα του Head Start, επιδιώκεται η συνεργασία των φορέων της εκπαίδευσης και των κοινωνικών φορέων

για παροχή υπηρεσιών με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των παιδιών και των οικογενειών τους.

Στο επόμενο κεφάλαιο, αναφέρεται συγκεκριμένα στα παιδιά με ειδικές ανάγκες δίνοντας παραπάνω πληροφορίες και αναλύοντας περισσότερο τους νόμους και τα προγράμματα που υποστηρίζουν την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στο πρόγραμμα *Americans with Disabilities Act (ADA)*, όπου δίδει στα παιδιά με αναπηρίες την δυνατότητα να περιλαμβάνονται στην γενική εκπαίδευση. Μάλιστα, σύμφωνα με πράξη βελτίωσης του 2004 εν ονόματι IDEA κατοχυρώνεται η εξασφάλιση ρυθμίσεων και για τα άτομα με ειδικές ανάγκες μέχρι την ηλικία των 21. Η νομοθεσία με το όνομα *Part C* παρέχει έγκαιρη διάγνωση σε παιδιά ηλικίας έως τριών χρόνων. Ενώ, το *Part B* διασφαλίζει ελεύθερη και δημόσια εκπαίδευση για παιδιά ηλικίας 3 έως 5. Ακολουθούν κάποιες στατιστικές αναλύσεις που αφορούν την ειδική αγωγή και την παροχή υπηρεσιών σε παιδιά μικρής ηλικίας. Επανέρχεται όμως, στις διατάξεις των ADA και IDEA, όπου έχουν εξασφαλίσει την φροντίδα των παιδιών μέσα από προγράμματα για την συμπερίληψη τους με τα παιδιά της γενικής τάξης. Έπειτα, επανέρχεται στο *Part C*, αναφέροντας πως συνεργάζεται με τις υπηρεσίες the Individualized Family Service Plan (IFSP), και εξηγώντας, πως πρόκειται για ένα έγγραφο γραμμένο από μια ομάδα με μέλη της τον κηδεμόνα ή τον γονέα του παιδιού, τους εκπαιδευτικούς, τους θεραπευτές, τους γιατρούς ή κάποιον άλλον φορέα που χρειάζεται για τον σχεδιασμό μετάβασης του παιδιού. Η IFSP έχει επίκεντρο το παιδί αλλά συμπεριλαμβάνει και ρυθμίσεις για τους γονείς αυτών. Έχει καθορισμένο χρονικό διάστημα για τουλάχιστον 90 μέρες έως και 9 μήνες πριν το παιδί κλείσει τα τρία του χρόνια. Χρονικό περιθώριο που προωθεί την συνεργασία των φορέων και την προετοιμασία τους για την είσοδο τους σε άλλες υπηρεσίες και ρυθμίσεις (*Part B*, φροντίδα παιδιών ή στο σπίτι). Στο σημείο αυτό αναφέρει πως ενώ τα παιδιά μεγαλώνουν, αλλάζουν οι υπηρεσίες που εξυπηρετούνται (με παράδειγμα των Homebased-πρόγραμμα παρέμβασης, όπου μπορεί να στραφεί σε υπηρεσίες που παρέχονται σε κάποιο κέντρο ή και στο σχολείο) αλλά και οι στόχοι που επιδιώκουν να επιτύχουν κάθε φορά. Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάλυση του *Part B* όπου το παιδί περνάει στο Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης, στάδιο που μας αφορά στην παρούσα έρευνα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να εξασφαλιστεί η ενημέρωση των γονέων για την κατανόηση των διαφορών μεταξύ των προγραμμάτων. Στο σημείο αυτό επισημαίνονται τα σημεία που μπορεί

να παρέλθουν οι αλλαγές, αναφέροντας την τοποθεσία των υπηρεσιών (στο σπίτι και όχι στο κέντρο), την εστίαση στην οικογένεια για την διαδικασία του σχεδιασμού, την συχνότητα και την διαθεσιμότητα των υπηρεσιών (φυσικοθεραπεία, εργοθεραπεία, λογοθεραπεία κλπ) όπως επίσης και τις απαιτήσεις αλλά και τις επιλογές από την οικογένεια. Πρέπει να γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια από όλους για την διασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Προσπάθεια που υποστηρίζεται, όπως αναφέρει από τον *No Child Left Behind Act of 2001 (NCLB)* μεταξύ των Head Start, Early Reading First, αλλά και άλλων προγραμμάτων για την παιδική ηλικία και τα δημόσια σχολεία.

Ακολουθούν μερικές δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν για να υπάρχει μια υγιής συνεργασία μεταξύ των φορέων για το ζήτημα της μετάβασης. Αρχικά, να μεταφέρουν τα απαραίτητα αρχεία (με γονική συγκατάθεση) στο τοπικό σχολείο, να δημιουργήσουν διάλους επικοινωνίας για να συντονιστούν τα προγράμματα. Παράλληλα να πραγματοποιήσουν συναντήσεις γονέων και εκπαιδευτικών από το νηπιαγωγείο και το Δημοτικό σχολείο με θέμα συζήτησης τις αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού, να συμμετέχουν και σε άλλες μεταβάσεις που αφορούν το προσωπικό του Head Start, το προσωπικό του σχολείου ή πιθανόν το προσωπικό από κάποιο πρόγραμμα πρόωρης ανάπτυξης. Λίγο πριν το κλείσιμο της ενότητας που αφορά την ειδική αγωγή παραθέτει έξι στρατηγικές προς τους γονείς με στόχο την προετοιμασία του παιδιού για την νέα αλλαγή στην ζωή του. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει πως πρέπει να ξεκινάνε από νωρίς την προετοιμασία, να συζητήσουν για τις νέες ρυθμίσεις με θετικό τρόπο, να ενθαρρύνουν το παιδί τους να κάνουν ερωτήσεις και να εκφράσουν πιθανούς φόβους και ανησυχίες, να εμπλέξουν το παιδί τους σε σχετικές δραστηριότητες, να τους μάθουν συγκεκριμένες δεξιότητες, οι οποίες θα τους φανούν χρήσιμες στο νέο σχολικό πρόγραμμα και να επικοινωνούν και να μοιράζονται πληροφορίες με τα σχετικά προγράμματα. Τέλος, ο συγκεκριμένος οδηγός επισημαίνει κάποιες επιπλέον στρατηγικές για τους γονείς και άλλους παρόχους, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν μετά την είσοδο τους σε μια νέα ρύθμιση για επιτυχημένη προσαρμογή. Αναλυτικότερα, μέσα από το νέο πρόγραμμα μπορούν να ενσωματώσουν τις νέες πληροφορίες στην οικογένεια, να αυξηθεί η συμμετοχή και η υποστήριξη των γονέων, να εξατομικευθεί η επικοινωνία με την οικογένεια του παιδιού και να ρυθμιστούν οι προσδοκίες για την συμπεριφορά του παιδιού. Πριν την έναρξη της επόμενης ενότητας, δίδεται ένα ένθετο με παράδειγμα

από προγράμματα με τίτλο Creative Preschool. Πρόκειται, ουσιαστικά για ένα εκπαιδευτικό κέντρο στην Tallahassee της Φλόριντα για παιδιά προσχολικής ηλικίας, στο οποίο αναδεικνύει τα προγράμματα του και αναλύει μερικές από τις στρατηγικές που ακολουθεί. Πρόκειται για ένα υπόδειγμα σχολείου και άξιο αναφοράς για τις υπηρεσίες του στα παιδιά με ειδικές ανάγκες και την εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης του σε ένα νέο περιβάλλον. Σχολείο που μπορούν να έχουν υπόψη τους όσοι γονείς ενδιαφέρονται.

Έπειτα, επικεντρώνεται στα άστεγα παιδιά και στα παιδιά που είναι μετανάστες, καθώς και στις οικογένειες αυτών. Σημείο που δεν κρίνεται αναγκαίο να αναλυθεί περαιτέρω, εφόσον δεν αφορά το θέμα της παρούσας μελέτης.

Το επόμενο κεφάλαιο έχει τίτλο Προετοιμασία για αλλαγή, στο οποίο γίνεται λόγος για το πως οι γονείς πρέπει να ετοιμαστούν οι ίδιοι και τα παιδιά τους για την αλλαγή που πρόκειται να γίνει. Αρχικά, τους εφιστά την προσοχή λέγοντας πως πρέπει να αντιληφθούν την μετάβαση ως μια διαδικασία που έχει διάρκεια και δεν είναι ένα μεμονωμένο συμβάν. Όταν το αντιληφθούν, ενθαρρύνουν τον προγραμματισμό και την συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών της παιδικής ηλικίας με εκείνα του δημοτικού σχολείου. Για την διευκόλυνση γονέων και παιδιών υπάρχουν ομάδες μετάβασης που τους βοηθούν στην προετοιμασία της αλλαγής. Ένα καλά οργανωμένο σχέδιο μετάβασης θα εξετάσει τους πόρους, τις δυνάμεις, τις προκλήσεις του σχολείου και της κοινότητας, ώστε να καλύψει όλες τις ανάγκες των οικογενειών και των παιδιών που ζουν εκεί. Στη συνέχεια, εκθέτει μια σύντομη αναφορά της διαδικασίας της μετάβασης μέσα από πέντε βήματα:

- Πρώτο βήμα αφορά την ομάδα, όπου απαιτείται η συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων στο σχεδιασμό της μετάβασης, προσδίδοντας στην ομάδα ποικιλομορφία από εμπειρίες, πολιτισμούς, και επίπεδα εξουσίας (δηλαδή η οικογένεια, το προσωπικό του σχολείου, τα άτομα από την πρόωρη εκπαίδευση, από την ομάδα υγείας αλλά και οι εκπρόσωποι από τις κοινωνικές υπηρεσίες).
- Δεύτερο βήμα, να εκτιμηθεί η κατάσταση από τους γονείς και να γνωρίζουν πως λειτουργεί το τωρινό σύστημα. Αυτό θα επιτευχθεί μετά από τις αξιολογήσεις των σχολείων και των προγραμμάτων της πρώιμης παιδικής ηλικίας, στις υπηρεσίες ή στις δραστηριότητες που σχετίζονται με την μετάβαση και στα εμπόδια που υπάρχουν ώστε να εξασφαλιστεί μια

επιτυχημένη διαδικασία. Μέσα από την συλλογή των πληροφοριών θα δουν ποιες δραστηριότητες είναι διαθέσιμες και χρήσιμες στο παιδί, αλλά και που υπάρχουν κενά.

- Τρίτο βήμα, ο σχεδιασμός του σχεδίου μετάβασης. Σχέδιο που συμπεριλαμβάνει μια λίστα από τους στόχους και τα βήματα ή τις στρατηγικές που απαιτούνται για την επίτευξη της ομαλής μετάβασης. Ακόμη, συμπεριλαμβάνει και τους απαραίτητους πόρους, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, την αξιολόγηση της προόδου και ένα χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση των στόχων.
- Τέταρτο βήμα, η εργασία του σχεδίου, όπου πρέπει να γίνονται συχνές συναντήσεις μεταξύ των μελών, ώστε να μοιράζονται ιδέες όσον αφορά την λειτουργία της διαδικασίας και να γίνονται οι απαραίτητες τροποποιήσεις.
- Πέμπτο βήμα, αφορά τις μετρήσεις/ αξιολογήσεις. Συμβουλεύει να γίνονται αξιολογήσεις από τα προγράμματα που χρησιμοποιούνται, ώστε να μαζευτούν πληροφορίες για πρόσθετη υποστήριξη στην κοινότητα.

Ακολούθως, το φυλλάδιο μας επικεντρώνεται στο κεφάλαιο με θέμα την συνεργασία στη μετάβαση και ο ρόλος του αρχηγού της ομάδας ή της διοίκησης. Ο αρχηγός είναι υπεύθυνος για την εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παιδιών και της οικογένειας, για τις διαδικασίες και την πολιτική που θα ακολουθήσει, επιβλέπει τον προϋπολογισμό, σκιαγραφεί τις προτεραιότητες και ξεκινάει τις συζητήσεις σε διοικητικό επίπεδο. Έπειτα, αναφέρεται σε μερικές ιδέες, οι οποίες θα είναι χρήσιμες για τον καθορισμό της επικοινωνίας και της συνεργασίας ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, προτείνει να προγραμματίζουν κοινές συνεδρίες μέλη και των δυο σχολείων, κάτι που μπορεί να εξοικονομήσει χρήματα αλλά και να γνωρίσει ο ένας τον άλλο. Ακόμη, συμβουλεύει να προγραμματίζονται συχνές συναντήσεις (να ενθαρρύνονται τρώγοντας μεσημεριανό ή πρωινό γεύμα) ώστε να γνωρίσουν καλά το προσωπικό του δημοτικού σχολείου. Και τούτο γιατί, κάθε σχολείο είναι μοναδικό και πολλά από αυτά εστιάζουν σε διαφορετικές επιστήμες (μαθηματικά, τέχνες, ξένες γλώσσες, τεχνολογία κλπ). Να γνωρίσουν τα προγράμματα για την παροχή φροντίδας που εντάσσονται στην κοινότητα, να ενημερωθούν σχετικά με τα προγράμματα σπουδών που προσφέρονται και να συναντήσουν τους καθηγητές και τους διοικητικούς υπαλλήλους. Να οργανώσουν μια επίσκεψη στο καινούργιο σχολείο, όπου θα πάρουν φωτογραφίες από τις

εγκαταστάσεις και το προσωπικό, έτσι μόλις επιστρέψουν να δημιουργήσουν βιβλίο με εικόνες για την ανάγνωση του από όλους. Ακόμη, προσκαλεί τους εκπαιδευτικούς να ανταλλάζουν αίθουσες με την *ημέρα ανταλλαγής δασκάλου*, όπου εξοικειώνονται με το προσωπικό και τα πρόγραμμα σπουδών του άλλου σχολείου. Να ενημερώσουν τα σχολεία με τις πληροφορίες που επιθυμούν (αλλεργίες, σχετικά με την υγεία κλπ). Επίσης, μια καλή ιδέα είναι να ανταλλάξουν ενημερωτικά φυλλάδια με προγράμματα και δραστηριότητες στα σχολεία. Εξίσου σημαντικό είναι να βοηθήσουν στην οικοδόμηση ενός ισχυρότερου συστήματος υποστήριξης μεταξύ δασκάλων παιδικού σταθμού και νηπιαγωγείου, για την ανταλλαγή ιδεών και σχέδια διδασκαλίας. Επιπρόσθετα, προτείνεται η συνάντηση γονέων με δασκάλων του δημοτικού με στόχο να απαντήσουν σχετικές ερωτήσεις και να τους δώσουν πληροφορίες που θα τους φανούν χρήσιμες. Σημαντική κρίνεται η συνεχής αξιολόγησή της επικοινωνίας μεταξύ του κέντρου και του σχολείου που συνεργάζονται με ανατροφοδότηση και με προσαρμογές στο σχέδιο μετάβασης. Τέλος, προτείνει την ανάπτυξη μιας λίστας με σχετικές πληροφορίες για την πρώιμη ηλικία (περιλαμβάνοντας όλο το προσωπικό που συνεργάστηκε – λεπτομέρειες σχετικά με εκδηλώσεις και προγράμματα) για άλλους γονείς που μπορεί να ενδιαφέρονται, να συνεργαστούν με άλλα άτομα στην κοινότητα που ενδιαφέρονται για το συγκεκριμένο ζήτημα, ώστε να φιλοξενήσουν ένα φόρουμ σχετικό για την έγκαιρη παιδική εκπαίδευση και να καλέσουν όλα τα τοπικά συστήματα, να τους ενημερώσουν ότι είναι πρόθυμοι να διαδώσουν φυλλάδια στα οποία αναγράφονται πληροφορίες που αφορούν την εγγραφή στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο.

Ακολουθεί, μια προσέγγιση της κατάστασης από την πλευρά του εκπαιδευτικού, τι πρέπει να κάνει ώστε να βοηθήσει τα παιδιά και τις οικογένειες τους στη διαδικασία της μετάβασης. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός είναι ένας σημαντικός αρωγός στην διαδικασία αυτή και μπορεί να καθοδηγήσει, να ενημερώσει και να παροτρύνει τις οικογένειες να πάρουν μέρος σε προγράμματα και δραστηριότητες που είναι ωφέλιμες για όλους. Ο παρών οδηγός, αναδεικνύει μερικές από τις ενέργειες που μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη του, αλλά αναδεικνύει και τρόπους ώστε να λειτουργήσει ως δίαυλος επικοινωνίας με τους γονείς. Μερικά παραδείγματα, που εμπλέκονται με τους γονείς είναι να τους προσκαλέσουν για να συμμετέχουν και εκείνοι στο σχεδιασμό μετάβασης του παιδιού τους. Να συζητήσουν με τα παιδιά και τους γονείς τις διαφορές μεταξύ του προγράμματος στο νηπιαγωγείο και του

δημοτικού. Να ενημερωθούν σε ποιο σχολείο θα φοιτήσει το παιδί τους και μαζί με τους γονείς να κάνουν ερωτήσεις σε αυτό. Αποτέλεσμα αυτού να δημιουργήσουν πακέτα με πληροφορίες που αφορούν το παιδί και το προσωπικό του σχολείου (το όνομα του διευθυντή του παρόντος σχολείου, τα τηλέφωνα επικοινωνίας, το σχολικό ημερολόγιο, την τοποθεσία, τις πολιτικές υγείας του σχολείου και τις φωτογραφίες του προσωπικού). Τέλος, προτείνεται να δημιουργήσουν μια λίστα φίλων που φοιτούν στο σχολείο (με την άδεια των γονέων) να οργανώσουν ώρες ψυχαγωγίας πριν το ξεκίνημα της νέας σχολικής χρονιάς και να διανέμουν φυλλάδια στο νηπιαγωγείο με τις επιλογές των σχολείων που υπάρχουν στην κοινότητα και να τους βοηθήσουν με τις σχετικές ερωτήσεις που πιθανόν θα έχουν. Έπειτα, επικεντρώνεται στην κατάρτιση του προσωπικού που εμπλέκεται στο πρόγραμμα της μετάβασης, κάτι που θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Οι επαρκείς γνώσεις είναι εκείνες που θα λειτουργήσουν αποτελεσματικά, θα διατηρήσουν μια αποδοτική συνεργασία και θα δημιουργήσουν μια ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και κατανόησης με τους γονείς και τα παιδιά. Σε συνδυασμό με την παρακολούθηση κατάλληλων προγραμμάτων θα λειτουργήσουν βοηθητικά στην διαδικασία μετάβασης του παιδιού (Head Start, childcare, Preschool, and Kindergarten) αλλά και προγραμμάτων με οικονομικό και οργανωτικό χαρακτήρα για την απαραίτητη οικονομική ενίσχυση αλλά και διαχείριση. Αμέσως μετά, στα πλαίσια ενός πίνακα παρουσιάζονται δυο προγράμματα μετάβασης που προσφέρονται για τα παιδιά και τις οικογένειες τους (Staggered Start και Red Carpet Round-Up) στα πλαίσια συγκεκριμένου σχολικού περιβάλλοντος της περιοχής.

Επόμενο κεφάλαιο είναι η προετοιμασία των παιδιών για την αλλαγή από το ένα πρόγραμμα στο άλλο. Σημαντικό τίθεται το γεγονός πως τα παιδιά πρέπει να ενημερωθούν για την μετάβαση τους και να την αντιμετωπίσουν θετικά και με ενθουσιασμό. Για το λόγο αυτό, όλα τα μέλη και από τα δυο προγράμματα πρέπει να εργαστούν και να συμπεριλάβουν δραστηριότητες μετάβασης για τα παιδιά (παιχνίδια ρόλων, ιστορίες). Ακολουθούν μερικές συμβουλές για την υποστήριξη των παιδιών, πρώτα για τα προγράμματα που στέλνουν ένα μαθητή σε άλλο πρόγραμμα (πχ. Να ενημερώσουν τους γονείς τους ότι θα λάβουν νέο πρόγραμμα και να τους ζητήσουν να συμμετάσχουν και οι ίδιοι, να δίνονται ευκαιρίες, να επισκέπτονται το νέο περιβάλλον και να συζητήσουν νέους κανόνες που θα ισχύουν εκεί) αλλά και των προγραμμάτων που θα λάβουν έναν νέο μαθητή (πχ. Να επιτρέψουν τους γονείς να

ρωτήσουν σχετικές ερωτήσεις και να συζητήσουν για τυχόν φόβους και ανησυχίες, να αναθεωρήσουν τους κανόνες τις πρώτες μέρες και σταδιακά να αλλάζουν και να καλωσορίσουν τους νέους μαθητές στην τάξη τους). Η συγκεκριμένη ενότητα κλείνει με την παρουσίαση ενός πίνακα, όπου προβάλλονται μερικές ιδέες για να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ των δυο προγραμμάτων (πχ. Ενθάρρυνση επικοινωνίας μέσω τηλεφώνου, συναντήσεων, να γιορτάσουν τις επιτυχίες μαζί, να δημιουργηθεί ένας φάκελος πληροφοριών για κάθε παιδί με πληροφορίες για ικανότητες και δυσκολίες του).

Εξίσου σημαντική θεωρείται η προετοιμασία των παιδιών από την οικογένεια, ζήτημα που αναπτύσσεται από τον οδηγό στο σημείο αυτό. Προτείνονται μερικές ενέργειες που μπορούν να κάνουν, όπως να ελέγξουν όλα τα σχετικά έγγραφα που θα αποσταλούν στο νέο πρόγραμμα (πρέπει να γίνεται με γραπτή συγκατάθεση), να δημιουργήσουν ημερολόγιο με ενδιαφέροντα, ικανότητες και δραστηριότητες του παιδιού το οποίο θα μοιραστούν με το προσωπικό που θα αναλάβει το παιδί για μια γρήγορη πληροφόρηση τους. Ακόμη προτείνεται, οι γονείς να συνομιλούν με τα παιδιά και να καθησυχάζουν τυχόν ανησυχίες και φόβους τους, να επισκεφτούν τον νέο χώρο και να ρωτήσουν αν μπορούν να κρατούν μαζί τους τυχόν αγαπημένα αντικείμενα (τη μεταβατική περίοδο). Να συνεργαστούν με το προσωπικό και να αναλάβουν κοινές στρατηγικές και μεθόδους, να συναντήσουν όλα τα μέλη που θα έχουν επαφή με το παιδί (εκπαιδευτικό προσωπικό, οδηγοί λεωφορείου, ειδικοί). Να κανονίσουν με τους δασκάλους να παρατηρούν το παιδί στο τρέχον πρόγραμμα, να συνομιλούν με γονείς συμμαθητών του παιδιού, να ανακαλύψουν προγράμματα και φορείς που αφορούν τους ίδιους για το ζήτημα της μετάβασης (ομάδες υποστήριξης, ευκαιρίες παρατήρησης και το ανοικτό σπίτι). Ακόμη, οι γονείς είναι εκείνοι που θα βοηθήσουν το παιδί τους να αναπτύξει κάποιες βασικές δεξιότητες αυτοβοήθειας (όπως, δέσιμο κορδονιών, δίπλωμα ρούχων, αυτοεξυπηρέτηση στην τουαλέτα και πλύσιμο χεριών) και να ερευνήσουν για ειδική μεταφορά του παιδιού τους από το ένα πρόγραμμα στο άλλο μέσα στην μέρα. Τέλος, ο συγκεκριμένος οδηγός παροτρύνει να εμπλακούν σε συνεδριάσεις του σχολείου και να διατηρήσουν επαφή με τους δασκάλους (τηλέφωνο, τακτικές συναντήσεις, σημειώσεις) για την προσαρμογή και την πρόοδο του παιδιού τους.

Λίγο πριν την ολοκλήρωση του οδηγού μετάβασης, πριν την παράθεση των παραρτημάτων, κάνει λόγο για τις υπηρεσίες και τα προγράμματα που έχουν

δημιουργηθεί από το Πανεπιστήμιο (SERVE Center at the University of North Carolina at Greensboro) που συνεργάστηκε για να ολοκληρωθεί το παρόν φυλλάδιο. Αναφέρει λίγα λόγια για την ιστοσελίδα και την συνεργασία με τους φορείς *SERVE Center at UNCG and the National Head Start Association* και τους στόχους που έχει θέσει για όλους όσους λαμβάνουν μέρος σε αυτά (γονείς, παιδιά, συντονιστές, διευθυντές, προσωπικό σχολείου, ειδικοί φροντίδας υγείας), όσον αφορά τον σχεδιασμό της διαδικασίας της μετάβασης και των προγραμμάτων που εμπλέκονται. Στο τέλος, δίδει τηλέφωνα επικοινωνίας, για αποστολή τηλεμοιότυπου και ηλεκτρονική διεύθυνση.

Το δέκατο και τελευταίο κεφάλαιο πριν τα παραθέματα, είναι η σύνταξη κάποιων αναφορών που χρησιμοποιήθηκαν από τους συγγραφείς για την συλλογή του υλικού, αλλά και κάποια άλλα βιβλία που συνέβαλλαν σε αυτό. Στις αναφορές δίδεται σαφής τίτλος, κεφάλαιο, συγγραφείς, ημερομηνία, τόπος έκδοσης και σε ορισμένα δίδεται σαφής ορισμός σελίδων και ηλεκτρονικός ιστότοπος.

Αμέσως μετά ολοκληρώνει τον οδηγό με την ύπαρξη έξι παραρτημάτων. Το πρώτο αφορά το χρονοδιάγραμμα που πρέπει να συμπληρωθεί για κάθε βήμα της μετάβασης έχοντας κάποιες δραστηριότητες και κενό μέρος για να συμπληρώσουν την αντίστοιχη ημερομηνία και τον εκάστοτε υπεύθυνο. Παραδείγματα, δραστηριοτήτων και ενεργειών είναι τα μέλη από τον σχεδιασμό της μετάβασης να επισκεφτούν προγράμματα, όλη η οικογένεια να επισκεφτεί το νέο πρόγραμμα, να συναντήσουν τους νέους δασκάλους και το αρμόδιο προσωπικό από τις υπηρεσίες και τότε το παιδί να ξεκινήσει το νέο πρόγραμμα.

Στο δεύτερο παράρτημα, αναφέρεται η προετοιμασία της οικογένειας για την μετάβαση του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, προσδιορίζει την ψυχολογική διάσταση της μετάβασης που μπορεί να έχει θετικά αλλά και αρνητικά αποτελέσματα. Η οικογένεια πρέπει να κατανοήσει τα συναισθήματα του παιδιού και να δώσει χρόνο για την προσαρμογή του. Κάνει λόγο και για την ειδική αγωγή και τις παραπάνω δυσκολίες που πιθανόν υπάρχουν από τη μετάβαση της πρώιμης παρέμβασης σε κάποιο δημόσιο σχολείο. Η οικογένεια οφείλει να είναι καλά ενημερωμένη περί των δικαιωμάτων της, πχ τυχόν νέες αξιολογήσεις, τεχνικούς όρους και την δυνατότητα ύπαρξης συνηγόρου. Προτείνει μερικές στρατηγικές που μπορούν να εφαρμόσουν οι γονείς, όπως να δίνουν χρόνο στην διαδικασία της μετάβασης για να πάρουν αποφάσεις και να προσαρμοστούν, να αποδέχονται τα συναισθήματά τους (άγχος,

αβεβαιότητα, άγχος αποχωρισμού) και να τα συνειδητοποιούν. Τους προτρέπει να κάνουν ερωτήσεις και να παίρνουν ότι πληροφορίες χρειάζονται, να παρευρίσκονται στις συνεδριάσεις και να μοιράζονται τις πληροφορίες με αρμόδια άτομα. Να συζητήσουν ακόμη, με άλλες οικογένειες που έχουν κάνει μετάβαση από την πρώιμη παρέμβαση σε σχολικά προγράμματα αλλά και με τα υπόλοιπα μέλη για τυχόν αλλαγές που μπορεί να συμβούν. Επίσης προσθέτει πως καλό είναι να επισκεφτούν πολλά διαφορετικά προγράμματα για να επιλέξουν εκείνο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παιδιού τους, να προσδιορίσουν στο σημείο αυτό τις νέες πτυχές που μπορεί να δυσκολέψουν το παιδί τους και να το προετοιμάσουν πριν την έναρξη του προγράμματος. Τέλος, ο οδηγός παροτρύνει να μάθουν τα δικαιώματα τους ως οικογένεια, πως αλληλεπιδρά με το καινούργιο πρόγραμμα και πώς να υποστηρίξουν το παιδί τους μέσα σε αυτό.

Επόμενο παράτημα είναι το δείγμα γράμματος για τους γονείς, το οποίο μπορεί να σταλεί από τους εκπαιδευτικούς με παραλήπτη οποιοδήποτε γονέα, του οποίου το παιδί θα μεταβεί σε ένα νέο πρόγραμμα ή νέο σχολείο. Με λίγα λόγια, καλεί τους γονείς να συναντηθούν μαζί τους και να γνωρίσουν το νέο περιβάλλον, το νέο προσωπικό και το νέο πρόγραμμα. Τους ορίζει κάποιες ώρες που μπορούν να επικοινωνήσουν με αυτόν δίδοντας τον αριθμό τηλεφώνου που μπορούν να τον βρουν.

Στο τέταρτο παράρτημα παραθέτει ένα ερωτηματολόγιο στους γονείς, μέσα από το οποίο μπορούν να καθορίσουν και να διευκρινίσουν τυχόν ανησυχίες και ανάγκες. Οι ερωτήσεις είναι έξι στο σύνολο τους και απαντώνται με ναι ή όχι έχοντας αφιερώσει λίγο χώρο για λεπτομέρειες και πρόσθετες παρατηρήσεις από τους γονείς. Ερωτήσεις όπως, προετοιμασία για το παιδί μου για τη νέα τάξη, επικοινωνία με άλλους γονείς, των οποίων τα παιδιά είναι εγγεγραμμένα στο ίδιο σχολείο, ρύθμιση επίσκεψης στο νέο σχολείο).

Στο αμέσως επόμενο παράρτημα, δίδεται μια φόρμα για τους γονείς, όπου πρέπει να συμπληρώσουν τις ικανότητες του παιδιού, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την συλλογή πρώτων πληροφοριών προς τους εκπαιδευτικούς και τους φροντιστές. Περιλαμβάνονται έξι διαφορετικά κουτιά με διαφορετικούς τίτλους για την συμπλήρωση τους (πχ. Θα ήθελα το παιδί μου να μάθει να κάνει αυτά τα πράγματα, αυτά είναι τα πράγματα που κάνει καλά τα παιδιά μου, στο παιδί μου αρέσει να κάνει,

νομίζω οι υπηρεσίες αυτές θα βοηθήσουν το παιδί μου, θα ήθελα να συμμετάσχει στο πρόγραμμα με αυτόν τον τρόπο, το παιδί μου μαθαίνει καλύτερα όταν...).

Στο έκτο μέρος του παραρτήματος, δίδεται ιδιαίτερη σημασία στην έννοια της μετάβασης και της προώθησης της από πολύ νωρίς. Διάστημα που ορίζεται ιδανικό είναι τρεις μήνες νωρίτερα, ενώ στην περίπτωση παιδιών με ειδικές ανάγκες προσδιορίζεται στους έξι μήνες νωρίτερα. Ακόμη, διατυπώνονται μερικά θέματα που προτείνεται να συζητήσουν κατά την διάρκεια της συνεδρίας. Θέματα όπως τι περιλαμβάνει η μετάβαση, ποιες οι διαφορές της πρώιμης παρέμβασης και των προσχολικών προγραμμάτων, τι δικαιώματα παρέχονται στο παιδί και στην οικογένεια για τις υπηρεσίες της ειδικής εκπαίδευσης. πως μπορούν να μάθουν πληροφορίες σχετικές για τις διάφορες υπηρεσίες και προγράμματα. Και κλείνει λέγοντας πως κάθε οικογένεια πρέπει να υποβάλει όσες ερωτήσεις επιθυμεί και να αισθάνεται ελεύθερη για αυτό. Συμβουλεύει να έχουν κάνει μια λίστα με θέματα που επιθυμούν να συζητήσουν με το προσωπικό του προγράμματος και την ομάδα μετάβασης.

Καταλήγοντας, ο συγκεκριμένος οδηγός μετάβασης *Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families* κλείνει αναφέροντας επιπρόσθετες πληροφορίες για την λειτουργία του *SERVE Center at UNCG*, τον σκοπό που επιτελεί και τους στόχους που επιθυμεί, πληροφορίες οι οποίες έχουν αναφερθεί παραπάνω σε σχετική ερώτηση.

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Ο εν λόγω οδηγός μετάβασης φαίνεται να ακολουθεί το αναπτυξιακό οικολογικό μοντέλο μετάβασης. Σύμφωνα με το οποίο, η μετάβαση δεν είναι μια διαδικασία μεμονωμένη και δεν πραγματοποιείται σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αντίθετα είναι μια διαδικασία συνεχής και καλά δομημένη, εξαρτώμενη από πολλούς παράγοντες. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα σύνολο παραγόντων όπου μεγαλώνει το παιδί, όπως η οικογένεια, το νηπιαγωγείο, το δημοτικό σχολείο και η ευρύτερη κοινότητα. Το αναπτυξιακό μοντέλο δίδει έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των παραγόντων, τον επαναπροσδιορισμό των βασικών εννοιών που πλαισιώνουν και επηρεάζουν την σχολική τάξη (στόχοι διδασκαλίας, μέσα, διαχείριση χρόνου και μέθοδοι) αλλά και

την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, όπου το παιδί δεν είναι αμέτοχο αλλά ενεργεί και επηρεάζει τη μάθηση του αναπτύσσοντας δεξιότητες. Συμπερασματικά, ο συγκεκριμένος οδηγός όσο και το συγκεκριμένο μοντέλο μετάβασης επικεντρώνεται στην συνεργασία όλων των συμμετεχόντων στο σχεδιασμό της μετάβασης, στην ουσιαστική συνεργασία, έχοντας θετική αλληλεπίδραση ανάμεσα στις σχολικές πρακτικές, στην οικογενειακή και στην κοινωνική στήριξη, στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού αλλά και στην επιτυχημένη μαθησιακή διαδικασία.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Η Οικοσυστημική θεωρία μετάβασης υποστηρίζει την αλληλεπίδραση των σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών, των μαθητών, των γονέων και του κοινωνικού περιβάλλοντος. Έτσι σύμφωνα με την Οικοσυστημική προσέγγιση κατανοούνται και αναλύονται όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν το παιδί από το περιβάλλον του νηπιαγωγείου στο περιβάλλον του δημοτικού σχολείου. Το παιδί σε κάθε αλλαγή έχει νέους ρόλους, εμπλέκεται σε νέες δραστηριότητες και αναπτύσσει νέες σχέσεις επικοινωνίας. Συμπερασματικά και έχοντας αναλύσει τον οδηγό μετάβασης *Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families*, διαπιστώνεται πως το παιδί ταυτίζεται και επηρεάζεται από την συγκεκριμένη θεωρία.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Το παρόν εγχειρίδιο δεν αναγράφει οποιαδήποτε σύνδεση με Αναλυτικό πρόγραμμα είτε εθνικό, είτε τοπικό. Αντιθέτως, δηλώνει πως δεν υπερασπίζεται απαραίτητα τις πολιτικές απόψεις του πανεπιστημίου Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education και έχει χρηματοδοτηθεί από το Ινστιτούτο Επιστημών της Αγωγής, Τμήμα των ΗΠΑ Παιδείας, στο πλαίσιο σύμβασης με κώδικα ED-01-CO-0015.

8^{ΟΣ} ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ: "COUNTDOWN TO KINDERGARTEN FOR THE CHILD WITH SPECIAL NEEDS: AN INFORMATIONAL GUIDE FOR PARENTS AND PRIMARY CAREGIVERS. GET PREPARED 4 SCHOOLS."

-Σε ποιους απευθύνεται;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός αναφέρεται σε παιδιά που έχουν ειδικές ανάγκες. Συγκεκριμένα, απευθύνεται στους γονείς των παιδιών αυτών, αλλά και στους αρχικούς φροντιστές των συγκεκριμένων παιδιών όπως είναι ο εκπαιδευτικός, οι αρμόδιοι φορείς και οι υπηρεσίες που μπορούν να συνεργαστούν με την οικογένεια για την ομαλή μετάβαση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον, στο περιβάλλον του γενικού ή ειδικού νηπιαγωγείου.

-Ποιος είναι ο σκοπός του;

Το παρών εγχειρίδιο αποσκοπεί να υποστηρίξει τους γονείς των παιδιών αυτών, ώστε η διαδικασία της μετάβασης να γίνει όσο το δυνατόν πιο ομαλή. Πιο συγκεκριμένα, ο οδηγός αυτός, αρχικά, στοχεύει να βοηθήσει τον γονέα ή τον κηδεμόνα του παιδιού με ειδικές ανάγκες, να προετοιμάσει το παιδί του στην είσοδο του στο χώρο του νηπιαγωγείου. Πρόκειται για μια σημαντική μετάβαση για τα παιδιά της ηλικίας αυτής και ακόμη πιο σημαντική για τα παιδιά εκείνα που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες. Μια διαδικασία η οποία θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην ζωή τους και στην περαιτέρω ανάπτυξη τους. Επιπροσθέτως, στόχο έχει να ενημερώσει και να γνωστοποιήσει χρήσιμες πληροφορίες στους γονείς για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο ο γονέας ή ο υπεύθυνος για την φροντίδα και εκπαίδευση των παιδιών αυτών, όπως διευκρινίζει, να έχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που δύναται να χρησιμοποιήσει, ώστε να υπάρξει ένα καλό και υγιές αποτέλεσμα κατά την διαδικασία μετάβασης.

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού οδηγού;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός συγγράφηκε και συντάχθηκε από τους φορείς των *Shasta County Special Education Local Planning Area (SELPA)* και *Community Advisory Committee (CAC)*. Ακόμη στην υποστήριξη συμμετείχε ένα μέρος του *Outreach and Education Grant from First 5 Shasta*. Χωρίς να προσδιορίζονται συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα.

-Ποιους φορείς εκπροσωπεί;

Ο παρών οδηγός μετάβασης *Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools*, εκπροσωπεί τρεις φορείς ενταγμένοι στην Καλιφόρνια. Οι φορείς αυτοί είναι: το *Τοπικό σχέδιο χώρου ειδικής αγωγής (SELPA)*, η *Κοινότητα Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Ειδική Εκπαίδευση (CAC)* και *First 5 Shasta*. Αναλυτικότερα, το *SELPA* είναι ένα τοπικό πρόγραμμα, το οποίο εντάσσεται στα σχολεία της περιοχής και περιγράφει πως μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης σε μαθητές που το έχουν ανάγκη. Πεποίθηση τους είναι πως όλοι οι μαθητές μπορούν να κατακτήσουν τη γνώση συμπεριλαμβανομένου και των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Το *SELPA* διευκολύνει υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικά προγράμματα και υπηρεσίες για τις ειδικές ανάγκες των μαθητών και την κατάρτιση των γονέων και των εκπαιδευτικών. Συνεργάζεται με νομικά γραφεία και σχολικές περιοχές για να αναπτύξουν και να διατηρήσουν εμπλουτισμένα υγιή περιβάλλοντα για όλους τους μαθητές.

Στην συνέχεια, η *Κοινότητα Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Ειδική Αγωγή*, είναι επιτροπή που έχει συσταθεί από το *Τοπικό σχέδιο χώρου ειδικής αγωγής (SELPA)* της Καλιφόρνια για να εξυπηρετεί με συμβουλευτικό ρόλο το Διοικητικό Συμβούλιο της Παιδείας και της διοίκησης Ειδικής Αγωγής για την υλοποίηση του Τοπικού Σχεδίου. Η *CAC* αποτελείται από γονείς με μαθητές που λαμβάνουν υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης, από γονείς με μαθητές στη γενική εκπαίδευση, από ομάδα του προσωπικού από ειδική και γενική εκπαίδευση, από τους εκπροσώπους του γραφείου

της κοινότητας αλλά και από κάθε μέλος της κοινότητας που ενδιαφέρεται για την ειδική αγωγή.

Τέλος, ο *First 5 Shasta* είναι ένας δημόσιος οργανισμός που δημιουργήθηκε για τα παιδιά και τις οικογένειες τους στην Καλιφόρνια. Μια αυτόνομη αυτοδιοικούμενη Επιτροπή, κάθε μέλος της οποίας είναι μια κοινότητα εθελοντών με εξειδικευμένη εμπειρία σε παιδιά μικρής ηλικίας. Ο οργανισμός, συνεργάζεται με φορείς, με εκπαιδευτικούς και με τοπικές ομάδες για την υποστήριξη της ανάπτυξης των παιδιών (ηλικίας 0-5). Βασικός σκοπός τους είναι να βοηθήσουν τα παιδιά να μεταβούν στην τάξη του νηπιαγωγείου με εργαλείο τη δημιουργία και την εφαρμογή στρατηγικού σχεδίου.

-Ποιο είναι το περιεχόμενό του;

Ο συγκεκριμένος οδηγός μετάβασης για γονείς με παιδιά που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες αποτελείται από ένα εισαγωγικό σημείωμα για τους γονείς, την ανάπτυξη 8 κεφαλαίων και την παράθεση 7 παραρτημάτων για περισσότερες πληροφορίες. Πρώτη είναι η εισαγωγική ενότητα όπου αναφέρεται γενικά στους στόχους που επιθυμεί να πραγματώσει, τους ανθρώπους που έχει ως δέκτες αλλά και την κατηγορία παιδιών που απευθύνονται. Αναφέρει πως το νηπιαγωγείο είναι μια εμπειρία που δεν ξεχνιέται τόσο για τα παιδιά, όσο και για τους γονείς τους. Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη επίσημη εκπαιδευτική σταδιοδρομία για το παιδί, η οποία θα το βοηθήσει να αναπτυχθεί σε όλους τους τομείς (σωματικά, συναισθηματικά, κοινωνικά και γνωστικά). Πρόκειται για μια μετάβαση που παρουσιάζεται δύσκολη και για τους γονείς των παιδιών αυτών, εξαιτίας του ότι πρέπει να εξισορροπήσουν την καθημερινή φροντίδα, τις ιατρικές επισκέψεις, τα ραντεβού με τους απαραίτητους φορείς και την δουλειά τους. Γιαυτό το λόγο έχει δημιουργηθεί το παρόν εγχειρίδιο, ώστε να παρέχει προτάσεις και στρατηγικές για όλη την οικογένεια και να προετοιμάσει το παιδί για την καινούργια μετάβαση του. Ακόμη, με την βοήθεια του εγχειριδίου θα αυξήσουν τις γνώσεις τους για την συγκεκριμένη ηλικία του παιδιού και τις ειδικές του ανάγκες, μέσω ειδικών πόρων της *Shasta County* και κατάλληλες ιστοσελίδες από το διαδίκτυο.

Ακολουθεί το πρώτο κεφάλαιο, με τίτλο *Introduction to Countdown to Kindergarten for the Child with Special Needs*, όπου εισαγάγει την έννοια του νηπιαγωγείου και τις

αυξημένες προσδοκίες των τελευταίων χρόνων. Δίδεται έμφαση στην μάθηση και στην λήψη ευθυνών. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν συχνά μια διαφορετική εκπαιδευτική πορεία, συγκρινόμενα με τους συνομηλίκους τους. Η αλλαγή από το σπίτι στο νηπιαγωγείο θέτει το στάδιο για την επίσημη εκπαίδευση, η οποία ακολούθως θα επηρεάσει και την μετέπειτα μετάβαση τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Ακόμη δίδεται έμφαση στο πρώτο έτος της εκπαίδευσης τους, το οποίο ίσως είναι διαφορετικό, καθώς προέρχονται από μια μεγάλη ποικιλία της πρώιμης εκπαίδευσης. Έτσι, σύμφωνα με τον παρόντα οδηγό αλλάζει και το έτος εισαγωγής των παιδιών. Η ετοιμότητα κάθε παιδιού για το Νηπιαγωγείο (πράξη του 2010) ορίζεται από την σχολική περιφέρεια στην αρχή ενός σχολικού έτους, ή σε μεταγενέστερο χρόνο της ίδιας χρονιάς, αν το παιδί είναι στο πέμπτο έτος της ηλικίας του ή με βάση συγκεκριμένες ημερομηνίες (τις οποίες αναφέρει ενδεικτικά για το σχολικό έτος 2012-13 η ημερομηνία ήταν η 1η Νοεμβρίου, το 2013-14 η ημερομηνία ήταν η 1η Οκτωβρίου, το σχολικό έτος 2014-15 και για κάθε σχολικό έτος και εξής, η ημερομηνία είναι η 1η Σεπτεμβρίου).

Σε επόμενη ενότητα αναφέρονται και αναλύονται τα δομικά στοιχεία, δηλαδή όλες εκείνες οι απαραίτητες εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές πτυχές του παιδιού που πρέπει να επικεντρωθούν οι αρμόδιοι για την φροντίδα και την ανάπτυξη του παιδιού, είτε πρόκειται για τον γονέα, είτε για άλλους άμεσα ενδιαφερόμενους, όπως τους εκπαιδευτικούς. Οι αναπτυξιακοί τομείς που αναφέρονται είναι:

- α) οι κινητικές δεξιότητες και η αυτοεξυπηρέτηση (χρησιμοποιεί μικρά αντικείμενα, συντονίζει κινήσεις και εκτελεί βασικές ενέργειες για την αυτό-βοήθεια του),
- β) η αυτορρύθμιση του παιδιού (να επικεντρώνει την προσοχή του, να ελέγχει τα ερεθίσματα, να διαπραγματεύεται από τους συνομήλικους, να συνεργάζεται, να συμμετέχει στην παρέουλα, να διαχειρίζεται τις απογοητεύσεις και να δημιουργεί ανέσεις για τον εαυτό του),
- γ) οι κοινωνικές του εκφράσεις (να εκφράζει εμπάθεια, να συμπεριφέρεται θετικά στους συμμαθητές του, να είναι περίεργο και πρόθυμο να μάθει, να εκφράζει τις επιθυμίες του και τις ανάγκες του και να εμπλέκεται σε παιχνίδια ρόλων),
- δ) οι δεξιότητες που έχει ως παιδί προσχολικής ηλικίας (να αναγνωρίζει γράμματα, χρώματα και σχήματα, να μετρά έως το 10, να αναγνωρίζει και να γράφει το όνομα του, καθώς και να αναγνωρίζει ομοιοκατάληκτες λέξεις).

Σε κάθε κατηγορία αναγράφονται επιγραμματικά οι βασικές δεξιότητες που πρέπει να έχουν κατακτήσει τα παιδιά, αρκετές φορές σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα το επίπεδο τους. Αυτό που παροτρύνεται από το εγχειρίδιο είναι οι γονείς να εφαρμόσουν δραστηριότητες στο σπίτι για να βοηθήσουν το παιδί τους να εξοικειώνεται με αυτές. Να ενισχύει τις ικανότητες του και να συμμετέχουν σε αυτές όσο τον δυνατόν καλύτερα, ακόμη και αν αλλάξει το περιβάλλον μάθησης. Κάτι το οποίο θα βοηθήσει και τους εκπαιδευτικούς να φτιάξουν ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα για το παιδί. Επιπρόσθετα, παραθέτει αναλυτικά τις αναπτυξιακές περιοχές που αναφέρθηκε νωρίτερα συνδυάζοντας τις με ενδεικτικές δραστηριότητες σε μορφή πίνακα, μια για κάθε κατηγορία. Αναλυτικότερα, ως προς τις κινητικές δεξιότητες και την αυτό-φροντίδα προσδιορίζει φυσικές κινήσεις και ενέργειες σε καθημερινή βάση. Συμπεριλαμβανομένου της μεγάλης κινητικότητας (τρέξιμο, άλμα, πηδήματα), της λεπτής κινητικότητας (γραφή, χρησιμοποιεί κουμπιά) και τον συντονισμό (να χρησιμοποιεί περισσότερα από ένα σύνολο μυών και αισθητηριακά όργανα μαζί). Στις δραστηριότητες αυτό-φροντίδας συμπεριλαμβάνονται οι ενέργειες καθημερινής ρουτίνας (ντύσιμο, τουαλέτα, να τρώει από το μπολ, να τραβήξει το φερμουάρ, να κάνει επιλογές π.χ. στο σνακ). Διευκρινίζει πως οι δραστηριότητες μπορεί να χρειαστεί να απλοποιηθούν, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού. Ως προς την ανάλυση του πίνακα, εμπεριέχονται τέσσερις στήλες (όλοι οι πίνακες έχουν τις ίδιες στήλες/ διαφέρει η πρώτη ανάλογα το θέμα), η πρώτη έχει τίτλο παραδείγματα από κινητικές δεξιότητες (*Examples of Motor Skills*), η δεύτερη δραστηριότητες (*Activities*), η τρίτη παιχνίδια για να παίζουν (*Games to Play*) και η τέταρτη διαμονή ή τροποποίηση (*Accommodation or Modification*). Ο συγκεκριμένος πίνακας περιέχει 5 οριζόντιες γραμμές για διαφορετικά παραδείγματα/δραστηριότητες. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι το πήδημα στα δύο πόδια (1^η στήλη), άλμα εις μήκος και βαρελάκια (2^η στήλη), διαδρομή με εμπόδια (3^η στήλη) και πρακτική με κάμψη στα γόνατα, ή μέχρι τα δάκτυλα των ποδιών του ή άλμα μικρού μήκους από το έδαφος (4^η στήλη). Έπεται η κατηγορία της αυτορρύθμισης, όπου αναφέρει πως πρόκειται για την ικανότητα του παιδιού να ονομάζει και να ελέγχει τα συναισθήματα του. Κάτι που τα βοηθάει να παίζουν ευχάριστα με τα άλλα παιδιά, να ακολουθούν οδηγίες και να περιορίζουν τις παρορμήσεις τους. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζονται χρόνο για κάτι τέτοιο και ενδέχεται εύκολα να απογοητευτούν. Έτσι στο σημείο αυτό συμβουλεύει τους

γονείς να απευθυνθούν σε κατάλληλους οδηγούς για να βρουν δραστηριότητες για κοινωνικές και συναισθηματικές στρατηγικές όπως το Center on the Social Emotional Foundations in Early Learning Website (CSEFEL)- που μπορούν να βρουν ανάλογες δραστηριότητες. Ακολουθεί ο πίνακας για την συγκεκριμένη κατηγορία ο οποίος περιέχει τέσσερα παραδείγματα. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι να συμμετέχουν στην παρεούλα (1^η στήλη), να τραγουδούν και να αφηγούνται ιστορίες (2^η στήλη), να τραγουδήσουν με την μέθοδο fingerplay(δηλαδή ένα σύντομο ποίημα που τραγουδάτε ρυθμικά ή προφέρεται και περιλαμβάνει την χρήση χεριών) ή να κάνουν μιμήσεις από ζώα όπως πάπια, χήνα (3^η στήλη) να διαβάζουν και να διδάσκονται κοινωνικές ιστορίες στην παρεούλα από την ιστοσελίδα του CSEFEL. Όσον αφορά τις κοινωνικές εκφράσεις σχετίζονται με το πώς τα παιδιά εμπλέκονται, αλληλεπιδρούν και αντιδρούν με τους άλλους και τις απαραίτητες ικανότητες που χρειάζεται να κατανοούν, δηλαδή πως όλοι έχουν σκέψεις, ιδέες αλλά και συναισθήματα. Έτσι να καταφέρουν να μοιράζονται να αναπτύξουν φιλίες και να συνεργάζονται. Ενδεικτική δραστηριότητα που προβάλλει ο πίνακας είναι να εκφράζουν τις ανάγκες του και τις επιθυμίες τους (1^η στήλη), να προτρέπουν τα παιδιά να ομολογούν τα συναισθήματα τους (2^η στήλη), να περιμένουν υπομονετικά τα παιδιά να ρωτήσουν ένα στοιχείο πριν την εξυπηρέτηση τους, κάνοντας ανοικτές ερωτήσεις και έχοντας υπόψη πως πρόκειται για παιδική προοπτική (3^η στήλη). Να παρέχουν επικοινωνιακούς πειρασμούς, ώστε το παιδί να εκφράσει ή να ζητήσει την επιθυμία του, δηλαδή να τους βάζουν παπούτσια χωρίς κάλτσες, τα δημητριακά χωρίς κουτάλι ή γάλα, ή δίδοντας του το παιχνίδι στη συσκευασία (4^η στήλη). Στο σύνολο τους τα παραδείγματα του συγκεκριμένου πίνακα είναι πέντε.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο κλείνει με την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων που εμπειριέχονται στο νηπιαγωγείο και παροτρύνει τους γονείς να πραγματοποιούν αντίστοιχες δραστηριότητες στο σπίτι και έξω από αυτό. Επισημαίνει πως μπορούν να αναφέρονται στους αριθμούς, στα χρώματα, στα γράμματα, στα σχήματα που βλέπουν γύρω τους. Για την οικοδόμηση των ακαδημαϊκών τους γνώσεων έχει σχεδιαστεί αντίστοιχος πίνακας με τους προηγούμενους. Ένα παράδειγμα από τον συγκεκριμένο πίνακα είναι να μετρούν μέχρι το δέκα (1^η στήλη), να μετρούν αντικείμενα (2^η στήλη), με την μέθοδο Fingerplay να παίζουν το Ten in the Bed ή να μετράνε βιβλία ή ακόμη να εκμεταλλεύονται τα εμπόδια και να μετράνε μέχρι το δέκα (3^η στήλη). Τέλος να υπολογίζουν μικρότερους αριθμούς και να κάνουν συχνές

επαναλήψεις, με σχετικό παράδειγμα να μετράνε για το δυο, για δυο εβδομάδες και να ψάχνουν 2 αντικείμενα. Μετά να μετακινηθούν στην ομάδα του τρία, να προσπαθήσουν να κάνουν την δραστηριότητα ενδιαφέρουσα, δημιουργική και να ταιριάζει στο παιδί τους (4^η στήλη).

Επόμενη ενότητα του παρόντος εκπαιδευτικού οδηγού είναι η εγγραφή αλλά και η ετοιμότητα του παιδιού με ειδικές ανάγκες για την είσοδο του στο σχολείο. Στην παρούσα ενότητα θίγεται το θέμα της προετοιμασίας του παιδιού για την είσοδο του στο σχολείο. Κατά την είσοδο τους θα συναντήσουν νέους ανθρώπους, σημαντικό είναι να μοιραστούν από κοινού τον ενθουσιασμό τους για το νηπιαγωγείο. Μεταξύ άλλων θα είναι και μια ολόκληρη ομάδα ειδικής εκπαίδευσης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Έτσι ως γονείς καλό είναι να ακολουθήσουν κάποιες χρήσιμες συμβουλές κατά την συνεργασία τους με άλλους. Με άλλα λόγια, πρέπει να γνωρίζουν πως σημαντικό είναι τα μέλη της ομάδας να αποδέχονται ο ένας τον άλλο ως ένα άτομο κατάλληλο, ικανό που αξίζουν το σεβασμό και την φροντίδα. Το θέμα της εμπιστοσύνης και της προστασίας του απορρήτου είναι εξίσου σημαντικό, όπως αναγράφεται. Οι σχέσεις δεν χτίζονται αμέσως, θέλουν χρόνο και πρέπει να είναι αμφίδρομες και αμοιβαίες. Να απαιτούν ευελιξία και συνεχή επικοινωνία. Όλα τα μέλη πρέπει να συνεργαστούν και να συμφωνήσουν σχετικά με αποφάσεις που επιζητούν το καλύτερο για τις ανάγκες του παιδιού. Ωστόσο, εκτός της δημιουργίας νέων συνδέσεων, οι γονείς πρέπει να είναι προετοιμασμένοι και για την αλλαγή. Μια αλλαγή που συνδέεται με την μετάβαση και περιλαμβάνει δραστηριότητες, πως το παιδί θα μεταβεί από και προς το σχολείο και τις συνεδριάσεις. Αρκετοί γονείς με παιδιά με ειδικές ανάγκες, όπως αναφέρεται, έχουν εμπειρία με μεταβάσεις αν έχουν λάβει υπηρεσίες από την IDEA, Part C και Early Start or Early Intervention. Και τούτο γιατί γίνονται μετακινήσεις από το ένα πρόγραμμα στο άλλο βοηθώντας τους να μετακινηθούν από το Σχέδιο Εξατομικευμένη Οικογένεια Υπηρεσία, για το Ατομικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης. Προγράμματα που πραγματοποιούνται από ομάδα παρέμβασης και μέλη του Οργανισμού Τοπικής Εκπαίδευσης πριν το παιδί γίνει τριών χρόνων και λάβει υπηρεσίες προσχολικής αγωγής.

Για τα παιδιά ηλικίας 3 με 5 χρόνων που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες ήδη λαμβάνουν υπηρεσίες από Τοπικές Υπηρεσίες Εκπαίδευσης (LEA) ή την Σχολική Περιφέρεια της περιοχής τους. Οι γονείς, σύμφωνα με τον οδηγό πριν την είσοδο τους σε σχολείο πρέπει να εξακριβωθεί η σχολική τους περιοχή, όπου γίνεται από τα

γραφεία της εκπαίδευσης (Shasta County Office of Education) ή να αναζητήσουν την διεύθυνση τους από το χάρτη (Shasta County map) δίδοντας ακριβής ηλεκτρονική διεύθυνση, για να διευκολύνουν την αναζήτησή τους. Η συνεργασία γονέων και σχολείου είναι εξίσου σημαντική και για τον οδηγό αυτό. Οι γονείς με αυτόν τον τρόπο μπορούν να βοηθήσουν καλύτερα το παιδί τους για την είσοδο τους στο σχολείο. Σε περίπτωση που έχουν λάβει υπηρεσίες ειδικής αγωγής πριν το νηπιαγωγείο, έχουν μια σχετική εμπειρία. Όμως για τους γονείς εκείνους που δεν έχουν εμπλακεί με τα παιδιά τους σε αντίστοιχες υπηρεσίες, προτείνεται να βρουν τρόπους να εισαγάγουν τον εαυτό τους και το παιδί τους στη νέα ομάδα. Λύσεις που δίνει είναι να παρακολουθούν προγράμματα όπως Open House ή Back to School night, όπου τα σχολεία έχουν διοργανώσει συναντήσεις, βραδινές ώρες για γονείς, για να συλλεχθούν επιπρόσθετες πληροφορίες.

Εξίσου σημαντικό είναι οι γονείς, πριν την έναρξη του σχολικού έτους (ιδανικά φθινόπωρο) να περιηγηθούν στις σχολικές τάξεις, ώστε να εξασφαλίσουν πως μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του παιδιού τους. Στην περιήγησή τους ενδείκνυται να εξετάσουν ρυθμίσεις στο φυσικό περιβάλλον αλλά και στις δραστηριότητες που προσφέρονται. Ακόμη, πρέπει να ενημερωθούν από το σχολείο για την έναρξη των εγγραφών στο συγκεκριμένο σχολείο. Τα περισσότερα σχολεία όπως παραθέτει ζητούν έγγραφα όπως είναι το πιστοποιητικό γέννησης, η έκθεση ιατρικών εξετάσεων (εντός 6 μηνών), η απόδειξη κατοικίας (π.χ. με λογαριασμό νερού ή τηλεφώνου), το βιβλιάριο με ημερομηνίες για εμβολιασμούς του παιδιού (με το μήνα και το έτος κάθε δόση εμβολίου που έχουν υπογραφεί ή θεωρημένο από κλινική, γιατρό ή νοσοκόμα), προφορική έκθεση Υγείας και Ατομικά προγράμματα Εκπαίδευσης (IEP). Ακολουθώντας παραθέτονται προτάσεις για τους γονείς των παιδιών, να συνδέσουν το νηπιαγωγείο με τοπικούς πόρους. Για να γίνει αυτό πρέπει να επικοινωνήσουν με άλλους γονείς, προτείνοντας την υπηρεσία PTA του σχολείου ή την υπάρχουσα ομάδα υποστήριξης γονέων στο Rowell Family Empowerment (σκοπός τους η ενδυνάμωση ατόμων με διαφορετικές ικανότητες και τις οικογένειές τους, ώστε να περιηγηθούν με επιτυχία στα συστήματα που τους εξυπηρετούν - υπεράσπιση της δημόσιας εκπαίδευσης). Επιπρόσθετα, προτείνει στους γονείς να παρακολουθήσουν τις δραστηριότητες που διαδραματίζονται στην βιβλιοθήκη για παιδιά μεικτής ηλικίας και να δουν παρόμοιες περιπτώσεις του παιδιού τους και την εκπαίδευσή τους στην δημόσια εκπαίδευση. Κατά την επίσκεψη στην βιβλιοθήκη,

μπορούν να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία και να βρουν βιβλία για το νηπιαγωγείο.

Ενδεικτικά προτείνει τα ακόλουθα:

- Who Will Go to Kindergarten Today? by Karl Ruhmann
- The Night Before Kindergarten by Natasha Wing
- Miss Kindergarten Gets Ready for Kindergarten by Joseph Slate
- Countdown to Kindergarten by Alison McGhee
- Kindergarten Countdown by Anna Jane Hays
- Little Bear Goes to Kindergarten by Jutta Langreuter
- Look Out Kindergarten, Here I Come! by Nancy Carlson
- Off to Kindergarten by Tony Johnston
- A Place Called Kindergarten by Jessica Harper
- Welcome to Kindergarten by Anne Rockwell
- Kindergarten ABC by Jacqueline Rogers
- Tom Goes to Kindergarten by Margaret Wild
- My First Day of School by Nancy J. Skarneas
- Will I Have a Friend? by Miriam Cohen
- The Kissing Hand by Audrey Penn
- A Pocket Full of Kisses by Audrey Penn
- I Love You All Day Long by Francesca Rusackas
- The Berenstain Bears Go To School by Stan & Jan Berenstain.

Ακόμη, άλλος ένας τρόπος να προετοιμάσουν τα παιδιά τους σωστά, είναι να έχουν μια οργανωμένη δραστηριότητα (όπως αναλύθηκαν παραπάνω) μια φορά το πρωί, ή να παίζουν στο σχολείο. Μπορούν επίσης, να επισκέπτονται την δημοτική βιβλιοθήκη, όπου συμμετέχουν άλλα παιδιά και άλλες οικογένειες από την κοινότητα τους.

Στην τέταρτη ενότητα, με τίτλο *Διάσκεψη Σχεδιασμού Μετάβασης*, επικεντρώνονται στην διαδικασία της διάσκεψης για το σχέδιο της ομαλής μετάβασης στο νηπιαγωγείο. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην σπουδαιότητα της συνάντησης του γονέα με διεπιστημονική ομάδα ή στον υπεύθυνο της ειδικής εκπαίδευσης όπως τον εκπαιδευτικό της ειδικής αγωγής που θα διδάσκει το παιδί τους ή κάποιον άλλο αρμόδιο, αρκετό χρονικό διάστημα νωρίτερα από την εισαγωγή του παιδιού στην τάξη. Αποτέλεσμα της συνάντησης αυτής είναι να αναπτύξουν το Ατομικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης (IEP) του παιδιού ή να πραγματοποιήσουν τυχόν αλλαγές.

Κατά την διάρκεια της συνάντησης μπορούν να αναπτυχθούν ποικίλα θέματα όπως οι ικανότητες και οι ανάγκες του παιδιού, οι ομοιότητες και οι διαφορές στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου με χαμηλότερες βαθμίδες (παιδικός σταθμός), οι πιθανές επιλογές τοποθέτησης του παιδιού στην εκπαίδευση. Οι μελλοντικές ανάγκες του παιδιού σε σχέση με τις τρέχουσες υπηρεσίες, τα βήματα και τα αποτελέσματα της διαδικασίας της μετάβασης όπως επίσης και τα βήματα που απαιτούνται για να προετοιμαστεί το παιδί για τις νέες αλλαγές. Ακόμη στο σημείο αυτό, συμβουλεύει τους γονείς πως μπορούν να συζητούν και κατά την διάρκεια της φοίτησης του παιδιού, για εναλλακτικές λύσεις ειδικής εκπαίδευσης. Με την συγκατάθεση των γονέων μπορούν να σταλούν σχετικά αρχεία (εκτιμήσεις, αξιολογήσεις, καθώς και άλλες πληροφορίες) και σε δημόσιο σχολείο. Όταν πραγματοποιούνται συναντήσεις, όπως παραπάνω καλό είναι οι γονείς να λαμβάνουν μέρος σαν μέλη της ομάδας και να αναπτύξουν σχέσεις με τα υπόλοιπα μέλη.

Ακολουθούν κάποια διευκρινιστικά στοιχεία για τα μέλη της ομάδας. Έτσι αναφέρεται πως εκείνος που συντονίζει τη Διάσκεψη είναι ο διευθυντής Ειδικής Αγωγής ή ως προς το πρόγραμμα (IEP) ο φροντιστής του παιδιού. Άλλα μέλη που συμμετέχουν είναι ο δάσκαλος της πρώιμης προσχολικής εκπαίδευσης (παιδικός σταθμός), ο δάσκαλος γενικής εκπαίδευσης (όχι απαραίτητα ο νηπιαγωγός, αλλά και ο εκπρόσωπος από την Οργανισμό Τοπικής Εκπαίδευσης), ο δάσκαλος ειδικής εκπαίδευσης, ο διευθυντής ειδικής αγωγής, οι άμεσοι φορείς για παροχή υπηρεσιών (π.χ. λογοθεραπευτής) για ψυχολογική υποστήριξη και για συμβουλές. Παρατηρήσεις που αφορούν την Συνεδρία για το Σχεδιασμό Μετάβασης αναφέρουν πως πρέπει να πραγματοποιηθεί από πολύ νωρίς, ώστε η Τοπική Εκπαιδευτική Περιοχή (LEA) να παρέχει κατάλληλες συμβουλές και δωρεάν δημόσια εκπαίδευση (FAPE) για την τοποθέτηση του παιδιού στην τάξη. Προσδιορίζει πως δεν είναι όλες οι επιλογές διαθέσιμες σε όλα τα σχολεία. Τέλος υπενθυμίζει στους γονείς πως πρέπει να πραγματοποιήσουν μια σειρά από ενέργειες πριν, κατά την διάρκεια της συνεδρίασης και μετά, καθώς προετοιμάζονται για το νηπιαγωγείο. Αναλυτικότερα, αναφέρει πως πριν την Διάσκεψη καλό είναι να συλλέξουν πληροφορίες που αφορούν το παιδί, να κρατούν μαζί τους αντίγραφα από τα πιο σημαντικά, όπως αξιολογήσεις, εκθέσεις και εκτιμήσεις. Ακόμη, σε περίπτωση που υπάρχει φάκελος από το σχολείο φοίτησης πριν το νηπιαγωγείο καλό είναι να το μοιραστούν με την ομάδα. Μάλιστα, αν υπάρχει ειδικός που έχει αναλάβει το παιδί (π.χ. φυσικοθεραπευτής), συνίσταται να βρίσκεται

παρών στην συνάντηση, ώστε να κρατάει μαζί του πρόσφατες εκθέσεις και υλικά που χρησιμοποιεί στις συναντήσεις του με το παιδί. Θα ήταν χρήσιμο, αν έχουν ήδη συλλεχθεί οι πληροφορίες και η Rowell Family Empowerment έχει σχεδιάσει το Ατομικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης της τάξης, μπορούν να υποστηρίξουν τους γονείς με πληροφορίες και συνδετικό υλικό, το οποίο μπορεί να τυπωθεί και να είναι διαθέσιμο για μελλοντική χρήση. Επιπρόσθετα, αν έχουν επισκεφτεί κάποιο πρόγραμμα που τους ενδιαφέρει, ενδείκνυται να κρατήσουν σημειώσεις, ώστε να τις συζητήσουν με την ομάδα και τις εντάξουν στο πρόγραμμα του παιδιού τους. Σε περίπτωση που οι γονείς, επιθυμούν να προσκαλέσουν κάποιο άτομο από το φιλικό τους περιβάλλον για να κρατάει σημειώσεις, πρέπει να ειδοποιήσουν την ομάδα LEA. Ακόμη, και αν σκοπεύουν να ηχογραφήσουν την Συνεδρίαση πρέπει να ενημερώσουν την ομάδα μία μέρα νωρίτερα. Τέλος, η ομάδα πρέπει να έχει σωστές και έγκυρες πληροφορίες, γι' αυτό κρίνεται απαραίτητο σε περίπτωση αλλαγών (πχ. Αλλαγής διεύθυνσης) να υπάρξει άμεση ενημέρωση.

Στην συνέχεια, ομολογεί πως κατά την διάρκεια του Συνεδρίου IEP, για την μετάβαση των παιδιών με ειδικές ανάγκες, θα συζητηθούν σημαντικά ζητήματα για τα παιδιά, στα οποία πρέπει να συμμετάσχει και ο γονέας με τις απόψεις και τις προτεραιότητες τους. Μερικές από τις ερωτήσεις που πρέπει να αναλογιστούν, παρατίθενται στο συγκεκριμένο σημείο. Ερωτήσεις όπως, ποια είναι τα δυνατά και ποια τα αδύναμα σημεία του παιδιού, ποιες στρατηγικές χρησιμοποιούνται στο σπίτι και τι στόχο επιδιώκουν. Ποια είναι τα συναισθήματα για το παιδί τους και την παροχή υπηρεσιών, συγκριτικά με τα υπόλοιπα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Ακόμη, τυχόν ανησυχίες που σχετίζονται με την λειτουργία του παιδιού (π.χ. η εκπαίδευση τουαλέτας, η επικοινωνία, η συμπεριφορά, η αυτοεξυπηρέτηση) που θα μπορούσαν να βοηθήσουν με την εργασία του στο σχολείο. Όσον αφορά την ομάδα, ερωτήσεις που μπορούν να κάνουν είναι, ποιες σκέψεις έχουν για το παιδί τους, πως προβλέπουν την μετάβαση του στο νηπιαγωγείο και τι στηρίγματα μπορούν να χρησιμοποιήσουν για μια ομαλή αρχή στο σχολείο. Τυχόν ανησυχίες που αφορούν την δραπέτευση τους, τη διάρκεια της ημέρας, την επιθετική συμπεριφορά, το μέγεθος του σχολείου και τις εκπαιδευτικές δεξιότητες τους. Τέλος, μπορούν να ρωτήσουν για την εκπαίδευση του δασκάλου, αν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του παιδιού και γενικότερα το σχολείο αν μπορεί να επικοινωνήσει με άλλους φορείς αλλά και ποια είναι τα επόμενα βήματα. Το κεφάλαιο κλείνει με ζητήματα που αφορούν την

μετέπειτα περίοδο αφού λήξει το Συνέδριο, όπου προτείνεται στους γονείς να σκεφτούν και να καταγράψουν πιθανές ερωτήσεις που δεν κατάφεραν να πραγματοποιήσουν ή που δημιουργήθηκαν μετά την συνάντηση. Έτσι, μπορούν να στείλουν ηλεκτρονικό μήνυμα στην ομάδα για αυτές τις ερωτήσεις. Επίσης συμβουλεύει τους γονείς να συλλέξουν επιπρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται και να επικεντρωθούν σε τομείς ανάπτυξης που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικά αποτελέσματα.

Ακολουθεί το κεφάλαιο στο οποίο συμπεριλαμβάνονται πληροφορίες για την ειδική εκπαίδευση και τους ισχύοντες νόμους. Ξεκινάει με τον ομοσπονδιακό νόμο IDEA (Individuals with Disabilities Education Act). Ο νόμος περιλαμβάνει υπηρεσίες για βρέφη και παιδιά μικρής ηλικίας (0-2 ετών) και τις οικογένειες τους παρέχοντας υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης. Παιδιά ηλικίας 3 έως 21 χρόνων, τα οποία λαμβάνουν σχετικές υπηρεσίες από το IDEA Part B και την ειδική εκπαίδευση.

Ο συγκεκριμένος νόμος κατοχυρώνει ελεύθερη και κατάλληλη δημόσια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά με λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον. Ακολουθούν οι κατηγορίες που εντάσσονται στην IDEA, όπως είναι η πνευματική αναπηρία, τα προβλήματα ακοής, τα ορθοπεδικά προβλήματα, ο αυτισμός, οι εκπαιδευτικές δυσκολίες, η ομιλία/επικοινωνία, οι κωφοί / βαρήκοοι, τα προβλήματα όρασης, η τύφλωση, η κρανιοεγκεφαλική κάκωση, η συναισθηματική διαταραχή, οι καθιερωμένες ιατρικές αναπηρίες (γέννηση-5), άλλα και προβλήματα υγείας και πολλαπλές αναπηρίες. Ένας ακόμη νόμος που αναφέρεται είναι Americans with Disabilities Act. Νόμος που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 1990, σύμφωνα με τον οποίο απαγορεύονται οι διακρίσεις σε εκπαίδευση, σε απασχόληση αλλά και σε δημόσια καταλύματα εξαιτίας των ειδικών αναγκών. Νομοθεσία που παρέχει προστασία των ατομικών δικαιωμάτων σε άτομα με αναπηρίες και παρέχει καταλύματα δωρεάν στα άτομα αυτά.

Στο επόμενο κεφάλαιο, προσδιορίζονται οι επιλογές της εκπαίδευσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Πόροι διδασκαλίας που παρέχονται δωρεάν, προσφέροντας ποικιλία υπηρεσιών με λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον. Προγράμματα εκπαιδευτικών επιλογών εντάσσουν τα παιδιά σε:

- γενική τάξη κανονικού σχολείου (διδάσκονται με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης),
- γενική τάξη με παράλληλη στήριξη (εξειδικευμένος εκπαιδευτικός στηρίζει το παιδί στο εξατομικευμένο πρόγραμμα του που αφορά το πρόγραμμα

σπουδών του, συμπληρωματική εκπαίδευση, υποστηρικτική τεχνολογία - παραβρίσκεται εκεί όλη τη διάρκεια της ημέρας και πιθανόν διδάσκει παράλληλα με τον εκπαιδευτικό γενικής τάξης),

- έχουν δάσκαλο δυναμικού (Resource Teacher- παρέχει βοήθεια στο πρόγραμμα σπουδών, δίδει άμεσες υπηρεσίες σε μικρές ομάδες παιδιών σε ξεχωριστή τάξη ή στο δικό τους χώρο κέντρο πόρων μάθησης- LRC, ή έμμεσες με μοντέλα διαβούλευσης),
- ειδικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες- DIS και σχετικές υπηρεσίες από την ομάδα IEP (υπηρεσίες για επικοινωνία, κωφούς & Βαρήκοους, προσανατολισμό & κινητικότητα, διδασκαλία σε σπίτι και νοσοκομείο, υγείας και νοσηλευτικές υπηρεσίες, προσαρμοσμένη φυσική αγωγή, υπηρεσίες για προβλήματα όρασης, υπηρεσίες συμβουλευτικής, φυσική και εργοθεραπεία, εξειδικευμένες υπηρεσίες για σχεδιασμένη επαγγελματική εκπαίδευση και σταδιοδρομίας ανάπτυξης),
- ρυθμίσεις για δομημένη μάθηση - ειδικά μαθήματα ημέρας, συμπεριλαμβανομένων διαμονή και τροποποιήσεις (αφορούν μαθητές με εντατικές ανάγκες, που είναι αδύνατον να εξυπηρετηθούν στο πλαίσιο γενικής τάξης, παρέχοντας δάσκαλο για ειδικά μαθήματα μέρας για υπηρεσίες σε ποικίλα περιβάλλοντα),
- ιδιωτικά σχολεία (σχολεία από το τμήμα επιστημών αγωγής της Καλιφόρνιας, με μαθητές που έχουν εξαιρετικές ειδικές ανάγκες και δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν με κανένα τρόπο στο γενικό σχολείο),
- ειδικά σχολεία- κατοικίες (αφορά μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης, ακοής και νευρολογικά προβλήματα, προσφέρει πλήρη διαγνωστική αξιολόγηση και προγράμματα στο σπίτι, με σύσταση από την ομάδα IEP),
- επέκταση σχολικού έτους- ESY (πρόγραμμα που προτείνεται για παιδιά με έκτατες σχολικές ανάγκες για αποφυγή απώλειας σημαντικών δεξιοτήτων, έχει διάρκεια 80 ώρες με μείωση ημερών και αύξηση της διάρκειας μες την ημέρα, μπορεί να πραγματοποιηθεί στο σχολείο αλλά και σε εξωτερικούς χώρους),
- πρόγραμμα Intradistrict Agreements (αφορά τους γονείς οι οποίοι μπορούν να απευθύνουν σε σχολείο της περιοχής τους και να τους δοθεί κατάλογος με τα

σχολεία της περιφέρειας τους, τον διαθέσιμο χώρο τους, διαδικασίες εγγραφής),

- πρόγραμμα Interdistrict Agreements between Districts (λειτουργεί αντίστοιχα με το παραπάνω, με διαφορά πως ο κατάλογος των σχολείων αφορά εκείνα που ανήκουν στον νομό και όχι στην περιφέρεια).

Τα παραπάνω προγράμματα έχουν αναγραφεί και σχεδιαστεί στον εν λόγω οδηγό με την μορφή πυραμίδας, παρομοιάζοντας την συνέχεια της τοποθέτησης των παιδιών σε λιγότερα περιοριστικά περιβάλλοντα. Η κορυφή της πυραμίδας είναι η υψηλότερη κατηγορία που βρίσκεται η διδασκαλία στην γενική τάξη και η πιο περιοριστική επιλογή, η οποία αντιστοιχεί στο εκτός σπιτιού.

Στην έβδομη ενότητα του εκπαιδευτικού οδηγού υπάρχει ένα τυπικό ημερολόγιο με συγκεκριμένες δραστηριότητες που πρέπει να πραγματοποιήσει ο γονέας ώστε να προετοιμάσει σωστά το παιδί για την μετάβαση του στο χώρο του νηπιαγωγείου. Συνδυαστικά συμπεριλαμβάνονται και κάποιες ενέργειες που πρέπει να γίνουν από τους γονείς σε συγκεκριμένους μήνες. Ξεκινώντας ένα χρόνο νωρίτερα, από τον μήνα Σεπτέμβριο και ολοκληρώνεται με τον μήνα Σεπτέμβριο της έναρξης του σχολικού έτους για την είσοδο του παιδιού στο σχολείο. Δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνονται είναι για παράδειγμα τον μήνα Ιανουάριο με Φεβρουάριο, πρέπει να συλλέξουν και να οργανώσουν όλες τις εκθέσεις του παιδιού συμπεριλαμβανομένου και των αναπτυξιακών. Ένα ακόμη παράδειγμα αφορά τον μήνα Σεπτέμβριο στον οποίο οριοθετείται και η έναρξη της δραστηριότητας αλλά διαρκεί και όλο τον χρόνο, οι γονείς πρέπει να συμμετέχουν σε σχολικές ομάδες όπως PTA ή Booster Club και να επικοινωνήσουν με δασκάλους και την ομάδα που οργανώνει το εξατομικευμένο πρόγραμμα του παιδιού τους.

Ακολουθεί το όγδοο κεφάλαιο με την παράθεση χρήσιμων προγραμμάτων της κοσμητείας του Shasta (Selected Programs in the Shasta County SELPA). Αναφέρει το όνομα κάθε προγράμματος, την ακριβή διεύθυνση, τον τηλεφωνικό αριθμό, την ηλεκτρονική διεύθυνση στον κάθε ιστότοπο αλλά και κάποιες σημαντικές πληροφορίες για το πρόγραμμα και σε ποιους απευθύνεται. Μεταξύ άλλων αναφέρει τα προγράμματα Shasta County Office of Education Special Education, California Children's Services, NorCAL Services for the Deaf & Hard of Hearing, Kindergarten

Placemat, IDEA Resources of the US Dept of Education και Terrific Transitions: Supporting Children's Transitions to Kindergarten.

Πριν την ολοκλήρωση του οδηγού μετάβασης για τους γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες αναγράφονται επτά παραρτήματα με πρόσθετες πληροφορίες. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο παράρτημα αναφέρονται αναλυτικές πληροφορίες για τον συγκεκριμένη Συμβουλευτική Επιτροπή της Κοινότητας του Shasta. Αποτελείται από γονείς με παιδιά με ή χωρίς ειδικές ανάγκες, τους δασκάλους τους, τους εκπροσώπους από τοπικούς φορείς, τα διοικητικά πρόσωπα αλλά και τα άτομα που ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση των παιδιών που αντιμετωπίζουν εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση. Η επιτροπή έχει ευθύνες με βάση τον Κώδικα Καλιφόρνιας Εκπαίδευσης 56194 που περιλαμβάνει την παροχή συμβούλων, την διατύπωση συστάσεων, την παροχή βοήθειας στους γονείς και στην οργάνωση και διεξαγωγή συνεδριάσεων ενημέρωσης, όπως και την ενθάρρυνση συμμετοχής ατόμων. Διεξάγονται τουλάχιστον τέσσερις επιχειρηματικές συναντήσεις ετησίως, οι οποίες είναι ανοικτές σε όλους. Για σχετικές πληροφορίες όσον αφορά τις συναντήσεις δίδει τον κατάλληλο αριθμό.

Ακολουθεί το δεύτερο παράρτημα, όπου δίδεται ένα πρότυπο γράμμα, το οποίο πρέπει να συμπληρώσουν οι γονείς και αφορά την εκτίμηση της κατάστασης του παιδιού από τους αρμόδιους του σχολείου και την επικοινωνία με τους γονείς. Στο γράμμα οι γονείς πρέπει να συμπληρώσουν τα ακριβή τους στοιχεία, δηλαδή το ονοματεπώνυμο του παιδιού και το δικό τους, την ημερομηνία γέννησης του παιδιού, την διεύθυνση και τον τηλεφωνικό τους αριθμό. Στοιχεία που αφορούν τις πρώιμες υπηρεσίες παρέμβασης που έχει λάβει το παιδί, το όνομα του προγράμματος, την διεύθυνση, το τηλέφωνο, τον συντονιστή του προγράμματος, και τον συντονιστή από το Βόρειο Περιφερειακό Κέντρο Εξυπηρέτησης, το τηλέφωνο και την ηλεκτρονική τους διεύθυνση.

Το τρίτο παράρτημα του συγκεκριμένου οδηγού μετάβασης, έχει τίτλο σχετικές συντομογραφίες και ορισμοί της ειδικής αγωγής που ενδέχεται να συναντήσουν οι ενδιαφερόμενοι γονείς κατά την διάρκεια της ενημέρωσης τους. Με άλλα λόγια, στο συγκεκριμένο σημείο αναγράφονται 23 συντομογραφίες της ειδικής αγωγής και μετά εξηγούνται ολογράφως (για παράδειγμα: OT -> Occupational Therapy ή SLP -> Speech and Language Pathologist) και ακολουθούν οι βασικοί ορισμοί της ειδικής αγωγής, 48 στο σύνολο, οι οποίοι παρουσιάζονται με αλφαβητική σειρά.

Στη συνέχεια, υπάρχουν πίνακες για να δημιουργήσουν ένα portfolio του παιδιού που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να συμπληρωθούν από τον γονέα ή τον εκπαιδευτικό ή τον φροντιστή ενός παιδιού. Το portfolio αποτελείται από ερωτήσεις που οι απαντήσεις είναι *όχι ακόμη, ξεκίνησε στις, ναι* και αφορούν ξεχωριστά τις κοινωνικές ικανότητες του παιδιού (ένας πίνακας), τις ακαδημαϊκές και διανοητικές ικανότητες (δεύτερος πίνακας), τις σωματικές του ικανότητες (τρίτος πίνακας) και τις γλωσσικές ικανότητες (τέταρτος πίνακας). Κάθε πίνακας περιέχει 5 με 13 ερωτήσεις που αφορούν ικανότητες για την συγκεκριμένη κατηγορία και στο τέλος δίδεται έξτρα χώρος για περισσότερα σχόλια που πιθανόν επιθυμούν να γράψουν.

Λίγο πριν την ολοκλήρωση των παραρτημάτων, ο συγκεκριμένος οδηγός αναφέρει επιγραμματικά την ατζέντα του προγράμματος της εξατομικευμένης εκπαίδευσης (IEP). Με δεκατρείς αριθμημένες προτάσεις αναφέρει τι περιλαμβάνεται σε αυτό, τι εξετάζει, τι καθορίζει, τι υπηρεσίες παρέχει και τα άτομα που πρέπει να συμπεριληφθούν και να συμμετάσχουν για να λειτουργήσει σωστά το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Τέλος, το τελευταίο παράρτημα του οδηγού *Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools*, έχει τίτλο ερωτήσεις που μπορεί να είναι σημαντικές για τους γονείς και το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου σχετικά με την μετάβαση των παιδιών με ειδικές ανάγκες, όπως και για την μεταφορά τους στο χώρο του σχολείου. Ερωτήσεις που περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων είναι που θα πηγαίνει το παιδί σχολείο; στη γειτονιά; Σε διαφορετικό σχολείο; Σε διαφορετική σχολική περιφέρεια; Υπάρχουν παιδικά καθίσματα ασφαλείας ή κλειδαριές σε αναπηρικά καρεκλάκια διαθέσιμα για τις ανάγκες του παιδιού;

-Ποιο μοντέλο σχεδιασμού ακολουθεί;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός ακολουθεί το μοντέλο ικανοτήτων. Το μοντέλο αυτό επικεντρώνεται στις δεξιότητες του παιδιού, όπως συμβαίνει και στο παρόντα οδηγό. Περιορίζει την μετάβαση σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, με βάση τις ικανότητες που έχει κατακτήσει το παιδί. Η προσαρμογή του παιδιού κατά την περίοδο της μετάβασης γίνεται αντιληπτή μέσα από σχετικούς όρους της ετοιμότητας, το επίπεδο ωρίμανσης και τη χρονολογική ηλικία. Στο συγκεκριμένο μοντέλο δεν δίδεται έμφαση στα χαρακτηριστικά που πιθανόν επηρεάζουν το παιδί, όπως η ποιότητα της διδασκαλίας στην τάξη του παιδιού ή άλλα αναπτυξιακά του παιδιού.

Κλείνοντας, το μοντέλο των ικανοτήτων δεν ενδιαφέρεται για τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και τις στάσεις, που έχει αποκτήσει.

-Ποια εκπαιδευτική θεωρία για την μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό εκφράζει;

Η σχολική ετοιμότητα, εξαρτάται και από την ικανότητα των παιδιών αλλά και από την ικανότητα του σχολικού περιβάλλοντος να αναπτύξει και να ενισχύσει το αναπτυξιακό στάδιο του κάθε παιδιού ξεχωριστά. Έτσι, παρουσιάζεται στον συγκεκριμένο οδηγό μετάβασης, κάτι που φαίνεται να ταυτίζεται με την θεωρία ανάπτυξης της ετοιμότητας. Οι σχέσεις που δημιουργούνται κατά την διαδικασία της μετάβασης, δηλαδή μεταξύ των γονέων, του σχολείου και της κοινότητας, χαρακτηρίζονται συνεχείς και όχι περιορισμένες την στιγμή της μετάβασης στο σχολείο.

-Συνδέεται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό;

Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός οδηγός δεν συνδέεται με κάποιο τοπικό ή εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα της χώρας, καθώς δεν γίνεται κάποια αναφορά στο συγκεκριμένο εγχειρίδιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ.

Μετά το πέρας της λεπτομερής ανάλυσης κάθε εκπαιδευτικού οδηγού ξεχωριστά, ενδιαφέρον αποτελεί η παρουσίαση των διαφορών και ομοιοτήτων αυτών ως προς τους άξονες ανάλυσής τους. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω θα παρουσιαστεί, μια σύγκριση μεταξύ των εκπαιδευτικών οδηγών ως προς τον κάθε άξονα ξεχωριστά (σε ποιόν απευθύνεται, ποιοι είναι οι συγγραφείς, ποιους φορείς εκπροσωπεί, το περιεχόμενο τους, την θεωρία και το μοντέλο μετάβασης που ακολουθούν). Όλοι οι οδηγοί έχουν το ίδιο θέμα, όμως, υπάρχουν αρκετά σημεία που διαφοροποιούνται και τους κάνουν μοναδικούς και ξεχωριστούς.

-ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:

Στο σύνολο τους οι εκπαιδευτικοί οδηγοί απευθύνονται στους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Ήταν το βασικό κριτήριο για την ανάλυσή τους και ήταν και το μοναδικό στοιχείο που είναι κοινό και στους οκτώ εκπαιδευτικούς οδηγούς με ελάχιστες διαφοροποιήσεις. Έτσι, όλα τα εγχειρίδια απευθύνονται στους γονείς/κηδεμόνες και φροντιστές των παιδιών προσχολικής ηλικίας με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να μεταβούν στην α' τάξη του δημοτικού σχολείου. Ιδιαίτερότητα αποτελεί ο έβδομος οδηγός, *"Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families"*, ο οποίος δεν περιορίζεται μόνο στους γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες, αλλά απευθύνεται γενικά σε όλους τους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας που πρόκειται να μεταβούν από την τάξη του νηπιαγωγείου στην τάξη του δημοτικού, περιλαμβάνοντας μια ξεχωριστή ενότητα για τους γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Ακόμη, οι οδηγοί, α) *"Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools"*, β) *"Getting ready for school A guide for parents of a child with disability"*, γ) *"Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs"*, δ) *"Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs"*, απευθύνονται σε γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες μικρότερης ηλικίας. Πρόκειται για την μετάβασή τους από το οικογενειακό περιβάλλον στη τάξη του νηπιαγωγείου, μία διάκριση που δεν είναι απόλυτα ξεκάθαρη καθώς το οικογενειακό περιβάλλον και το νηπιαγωγείο εμφανίζονται πολλές φορές ως ένα ενιαίο πλαίσιο από το οποίο μεταβαίνουν τα παιδιά σε κάποιο άλλο, όπως εκείνο του δημοτικού σχολείου. Έτσι, δεν επικεντρώνονται στα προσωπικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του παιδιού αλλά στην διαδικασία της μετάβασης και την ετοιμότητα των υπόλοιπων φορέων. Ωστόσο, παρόλο που διαφοροποιούνται ως προς τα παιδιά και τις ηλικιακές ομάδες ή τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όλοι αναφέρονται σε γονείς και φροντιστές.

Πριν προχωρήσουμε στην βιβλιογραφική ανάλυση για την περίπτωση του γονέα, αξίζει να αναφερθούμε περιληπτικά στον όρο φροντιστές. Με τον όρο αυτό νοούνται όλα τα άτομα τα οποία είναι υπεύθυνα για την φροντίδα του παιδιού. Μερικές φορές φροντιστής και γονέας ταυτίζονται, όμως υπάρχουν και περιπτώσεις που ενδέχεται να διαχωριστεί. Επειδή η φροντίδα ενός παιδιού είναι αρκετά απαιτητική και ιδιαίτεως

αυξημένη η φροντίδα ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες, οι γονείς λαμβάνουν φροντίδα από άλλα πρόσωπα. Οι φροντιστές αυτοί μπορεί να είναι άτομα από το οικογενειακό περιβάλλον ή από υπηρεσίες όπως η φροντίδα ανάπαυλας, όπου οι γονείς αφήνουν το παιδί τους για λίγο χρονικό διάστημα ώστε να επωφεληθούν ψυχοσωματικά από τις καθημερινές οικογενειακές ευθύνες, οι οποίες είναι αρκετά αυξημένες (Heward, 2011).

Όσον αφορά την οικογένεια και τους γονείς, πολλοί μελετητές έχουν διαπιστώσει πως αποτελούν ένα ζωντανό σύστημα το οποίο έχει ρόλους, έχει δομή, εξελίσσεται, αλληλοεπηρεάζεται και εξαρτάται από τα ευρύτερα συστήματα (κοινότητα, πολιτισμός) (Αϊβαλιώτη, 2011). Αποτελεί την πιο ισχυρή επιρροή στη ζωή ενός μικρού παιδιού, καθώς μαθαίνει απεριόριστες δεξιότητες μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, αρκετό χρονικό διάστημα πριν συναντήσει κάποιον ειδικό (Heward, 2011). Επίσης, είναι εκείνη που διαμορφώνει το περιβάλλον, όσο το δυνατό καλύτερα για την ανάπτυξη του παιδιού της (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010).

Η γέννηση ενός παιδιού προσφέρει ένα ιδιαίτερο νόημα για τον κάθε γονέα (Βερνάδος, 2004). Έτσι ανησυχούν και νιώθουν αισθήματα αγωνίας και άγχους για την ανάπτυξη τους και για το πως μπορούν να το προστατέψουν (Χρηστάκης, 2004)., πόσο μάλλον η γέννηση ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες, η οποία διαταράσσει αρκετά το οικογενειακό κλίμα και αναδεικνύει πολλά προβλήματα (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010). Οι γονείς στο αρχικό στάδιο της διάγνωσης αισθάνονται αρνητικά συναισθήματα, όπως λύπη, άγχος, ενοχές και άρνηση της πραγματικότητας, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν όσο το δυνατό συντομότερο (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010). Συναισθήματα που σαφώς καθορίζονται από το είδος και το βαθμό της προβλήματος, τον τρόπο που βιώνουν οι ίδιοι την κατάσταση, την εμπειρία που πιθανόν έχουν με άλλα άτομα με ειδικές ανάγκες αλλά και την συνεργασία τους με τους ειδικούς (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010). Σε όλες τις συνεργασίες που θα προκύψουν, οι γονείς είναι εκείνοι που γνωρίζουν το παιδί τους καλύτερα και ασκούν καθοριστικό και κρίσιμο ρόλο στην διαδικασία της πρώιμης υποστηρικτικής παρέμβασης (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010) αλλά και στη διαδικασία της μετάβασης τους αργότερα. Είναι νομικά υπεύθυνοι για την προστασία του παιδιού, την φροντίδα του, την εξασφάλιση των δικαιωμάτων του και τη διασφάλιση καλύτερης ποιότητας ζωής (Παπαγεωργίου, 2016).

Καταλήγοντας, η δημιουργία ενός οδηγού που απευθύνεται σε γονείς μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα αρκετά ωφέλιμο μέσο για την καθοδήγησή τους και την διευκόλυνσή τους σε θέματα που αφορούν το παιδί τους, καθώς πρέπει να αναζητούν συνεχώς νέες πληροφορίες και στρατηγικές για την σωστή υποστήριξη και παρόθηση τους προς την σωστή κατεύθυνση (Χρηστάκης, 2004).

-ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥΣ:

Στο σύνολο τους οι εκπαιδευτικοί μας οδηγοί στόχο έχουν να ενημερώσουν, να υποστηρίξουν να βοηθήσουν αλλά και να οργανώσουν τους αναγνώστες τους πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα με τις πληροφορίες και τα μέσα που διαθέτουν. Αν και επιτελούν τον ίδιο σκοπό, παρουσιάζουν κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις μόνο ως προς την διατύπωση του σκοπού τους. Αναλυτικότερα, ο οδηγός *Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families*, επικεντρώνεται περισσότερο στον ορισμό της μετάβασης, προσδιορίζει την έννοια αυτής και προτείνει στρατηγικές μετάβασης που μπορούν να ακολουθήσουν οι γονείς. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί οδηγοί τρία, τέσσερα, πέντε και οκτώ έχουν περισσότερο υποστηρικτικό χαρακτήρα, προσπαθώντας να προσφέρουν ενημέρωση και βοήθεια πάνω στο περίπλοκο χαρακτήρα της διαδικασίας της μετάβασης. Παρομοίως και τα εγχειρίδια ένα, δύο και έξι παρέχουν συμβουλές διευκολύνοντας τον γονέα και ακολούθως το παιδί να βιώσει τις αλλαγές ομαλότερα, χωρίς να ταραχθούν και να επηρεασθούν αρνητικά.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω οι γονείς είναι τα βασικότερα πρόσωπα που μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη του παιδιού και ειδικότερα σε παιδί που έχει διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη,2010). Έτσι, η στήριξη των γονέων τους πρέπει να είναι ένας από τους βασικότερους στόχους των φορέων που επιθυμούν να βοηθήσουν τα παιδιά. Ενδιαφέρον παρουσιάζεται στο σημείο αυτό το μοντέλο ανθεκτικότητας των πέντε σταδίων της Kochhar- Bryant (2008) που εφαρμόστηκε λαμβάνοντας υπόψη τέσσερις βασικές παραδοχές. Παραδοχές που φανερώνουν τον σημαντικό ρόλο της οικογένειας στην ανάπτυξη του παιδιού και την απαραίτητη προσοχή που πρέπει να δοθεί στους γονείς κατά την διαδικασία ανάπτυξης του παιδιού. Έτσι, όλα τα μέλη της οικογένειας αποτελούν πηγή γνώσης για το ίδιο το παιδί, όταν προσπαθεί να διαχειριστεί μια κατάσταση. Οι γονείς νιώθουν και εκείνοι στρεσογόνα συναισθήματα και πρέπει να ενημερώνονται σωστά και να συμπεριλαμβάνονται στις υποστηρικτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη,2010)..

Έτσι γίνεται αντιληπτό πως η δημιουργία προϋποθέσεων με ευνοϊκό χαρακτήρα για την εξέλιξη των παιδιών αυτών, είναι αποτέλεσμα της στήριξης των γονέων και της συνεργασίας με ειδικούς (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη,2010). Προγράμματα που

έχουν δημιουργηθεί με στόχο τόσο την στήριξη τους, όσο και την ενημέρωση τους για την ποικιλία υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιήσουν. Η διάθεση των γονέων προς τα παιδιά τους, όπως επίσης και το υποστηρικτικό περιβάλλον ευνοούν το παιδί ως προς την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την αυτονομία του αλλά και την εξερεύνηση τους (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη,2010).

-ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ;

Στη συνέχεια, ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι οδηγοί που αναλύθηκαν δεν ορίζουν ακριβώς τον συγγραφέα του εκάστοτε οδηγού. Εξάιρεση ίσως, αποτελεί ο οδηγός μετάβασης *Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families*, όπου αναγράφει τα άτομα που συντέλεσαν για την συγγραφή του παρέχοντας τις κατάλληλες πληροφορίες και τα απαραίτητα στοιχεία., όπως και ο τέταρτος εκπαιδευτικός οδηγός. Αντιθέτως, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί οδηγοί δίνουν την εντύπωση πως συγγραφείς είναι οι φορείς που τους εκπροσωπούν ή σε άλλες περιπτώσεις δεν γίνεται καμία τέτοια νύξη. Πιο συγκεκριμένα, στους οδηγούς ένα¹, δύο² τρία³, τέσσερα⁴, πέντε⁵, έξι⁶ και οκτώ⁷ δίδεται η εντύπωση πως έχουν συγγραφεί από τον φορέα που τους εκπροσωπεί, προβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο την συλλογικότητα των ατόμων για το ζήτημα της μετάβασης. Περισσότερα για τους φορείς θα αναφερθούν στο σημείο που προσδιορίζονται οι φορείς που εκπροσωπούν κάθε οδηγό.

¹ "Choosing the right school. A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs."

²"Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."

³ "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability".

⁴ "Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs".

⁵ "Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs"

⁶ "Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."

⁷ "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

-ΠΟΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΝ;

Ως προς τους φορείς που εκπροσωπούνται από κάθε οδηγό φαίνεται να υπάρχει ποικιλομορφία. Κάθε εκπαιδευτικός οδηγός εκπροσωπείται από διαφορετικό φορέα της εκάστοτε χώρας τους. Οι φορείς που εμφανίζονται είναι Υπουργεία Παιδείας, διάφοροι Εκπαιδευτικοί Οργανισμοί, Κρατικά Δίκτυα, Τοπικά Προγράμματα αλλά και Εκπαιδευτικές Επιτροπές, δείχνοντας πως αρκετοί είναι οι φορείς που ενδιαφέρονται για το ζήτημα της μετάβασης και ειδικά για της ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Επιπλέον, διαφαίνεται η διαφορετική δομή του συστήματος εκπαίδευσης που ισχύει σε άλλες χώρες, στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώνεται η πληθώρα των φορέων που εμπλέκονται και συμβάλλουν στα διάφορα εκπαιδευτικά ζητήματα. Στην πλειοψηφία τους οι οδηγοί προσκόμισαν και παρουσίασαν τον φορέα από τον οποίο εκπροσωπούνται. Και οι οκτώ οδηγοί ανέδειξαν ωστόσο τις βασικές αρχές κάθε φορέα- οργανισμού και επιχείρησαν την πρακτική εφαρμογή αυτών. Μελετώντας τους καταλαβαίνει κανείς πως οι αρχές αυτές διαφέρουν και ποικίλουν ανάλογα με τη φύση κάθε φορέα που εκπροσωπούν. Στο περιεχόμενο των οδηγών διατίθενται χρήσιμες ιστοσελίδες μέσα από τις οποίες μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες γι' αυτούς τους οργανισμούς. Έτσι, μέσα σε μια αναζήτηση μπορεί κανείς να ενημερωθεί για τις υπηρεσίες που συμβάλλουν στην εκπαίδευση, όπως και για την στήριξη που προσφέρουν σε γονείς και παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στην παρακάτω αναφορά θα διατυπωθούν μονάχα πληροφορίες και στοιχεία που αφορούν την ειδική αγωγή και τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας.

Αναλυτικότερα, ο πρώτος εκπαιδευτικός οδηγός "Choosing the right school A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs" εκπροσωπεί το Υπουργείο Παιδείας της Σιγκαπούρης (Ministry of Education Singapore). Πρόκειται για το Υπουργείο που είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών ζητημάτων. Διαμορφώνει τη δομή της εκπαίδευσης, την παιδαγωγική, το πρόγραμμα σπουδών αλλά και στην αξιολόγηση αυτών. Όραμα και αποστολή τους είναι να διαμορφώσουν ένα έθνος το οποίο θα προσφέρει στα παιδιά μια ισορροπημένη και πλήρη εκπαίδευση με την δυνατότητα της ανάπτυξης τους σε μέγιστο βαθμό. Με γνώμονα πως κάθε παιδί μπορεί να μάθει στο δικό του ρυθμό, το σύστημα πρέπει να ευνοεί τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, πνευματικά,

συναισθηματικά και κοινωνικά σε διαφορετικούς ρυθμούς. Οι εκπαιδευτικοί είναι εκείνοι που μπορούν να επηρεάσουν τους μαθητές τους, να μεταδώσουν ηθικές και κοινωνικές αξίες και την εκμάθηση δεξιοτήτων για να αντιμετωπίσουν το μέλλον. Αρωγός στα οποία θα είναι η εμπιστοσύνη, η συνεργασία αλλά και η στήριξη των γονέων, που πρέπει να καταφέρουν να κερδίσουν. Για την ειδική εκπαίδευση, έχουν μεριμνήσει την ίδρυση σχολείων (SPED) είκοσι σε αριθμό, τα οποία διοικούνται από τους Οργανισμούς της Εθελοντικής Πρόνοιας. Τα σχολεία αυτά προσφέρουν ειδικά εξατομικευμένα προγράμματα για την ενδυνάμωση του δυναμικού των μαθητών για την καλύτερη ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Ακόμη διαθέτουν υποστηρικτικές υπηρεσίες και πόρους στους μαθητές και στους γονείς τους, όπως υποστηρικτική τεχνολογία και οικονομική βοήθεια. Σε αυτό το έργο συμβάλλουν εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, εργοθεραπευτές, κοινωνικοί λειτουργοί, λογοθεραπευτές και φυσικοθεραπευτές.

Ακολουθεί, ο φιλανθρωπικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός *Reach child and youth development society "Believing in potential"*, προς τα παιδιά και τις οικογένειες τους με ειδικές ανάγκες. Ο συγκεκριμένος οργανισμός εκπροσωπεί το δεύτερο κατά σειρά ανάλυσης εκπαιδευτικού οδηγού *"Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."* Στο *Reach child* πιστεύουν πως κάθε παιδί είναι μοναδικό και έχει τις δικές του δυνατότητες. Έτσι επιδιώκουν την συνεργασία με τις οικογένειες τους για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Πιστεύουν στην δύναμη της οικογένειας και υποστηρίζουν πως είναι ο κύριος υπεύθυνος λήψης αποφάσεων ενός παιδιού. Παράλληλα σέβεται την πολιτισμική και οικονομική πολυμορφία που τις διέπουν και στοχεύει στον κατάλληλο σχεδιασμό αρμόδιων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Έτσι, για την ενίσχυση αυτών παρέχονται πλήθος προγραμμάτων και υπηρεσιών σε οικογένειες ετησίως. Παρέχουν προγράμματα για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της κοινότητας, την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, την κατάρτιση κατάλληλων ατόμων και των υπηρεσιών που αφορούν την χρηματοδότηση τους. Ωστόσο, ο οδηγός αυτός εκπροσωπεί και άλλον ένα φορέα εν ονόματι *Delta School District Inspired Learning*, πρόκειται για ένα σύμπλεγμα σχολείων (σχολική περιφέρεια) με όραμα την καινοτόμα διδασκαλία και επιτυχία κάθε μαθητή ξεχωριστά. Συμβάλλοντας πλήρως στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους στο μέλλον. Τα σχολεία αυτά προσφέρουν προγράμματα και υπηρεσίες και στα παιδιά που έχουν διαγνωστεί με ειδικές ανάγκες.

Περιλαμβάνουν μια ομάδα εξειδικευμένων προσώπων για την στήριξη και την ενίσχυση των παιδιών αυτών. Δεν βλέπουν μεμονωμένα το παιδί αλλά συμπεριλαμβάνουν και την οικογένεια του, γνωρίζοντας πως η οικογένεια κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο στο έργο αυτό. Προσφέρουν ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού, εξατομικευμένα προγράμματα και δημιουργούν τμήματα αντίστοιχα των αναγκών αυτών. Ακόμη, συμπεριλαμβάνουν επιπρόσθετους πόρους τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι οικογένειες αυτές για την ολοκληρωμένη και ουσιαστική υποστήριξη τους και ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών τους. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η πολιτική της Βρετανικής Κολομβίας (Καναδά) πως "Όλοι οι μαθητές με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ευκαιρίες μάθησης για την επίτευξη και την επιδίωξη της αριστείας σε όλες τις πτυχές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων τους".

Ο τρίτος κατά σειρά εκπαιδευτικός οδηγός εκπροσωπεί το Υπουργείο Παιδείας και Κοινοτήτων *NSW Department of Education and Communities*, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας της Νότιας Ουαλίας στην Αυστραλία. Πρόκειται για ένα Τμήμα που τον διέπουν οι αρχές της απόλυτης σταθερότητας, της υπευθυνότητας αλλά και της προσοχής σε όλους τους μαθητές των σχολείων. Στους μαθητές αυτούς συμπεριλαμβάνονται και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, ήδη από την προσχολική ηλικία τους και στις μετέπειτα μεταβάσεις και αλλαγές στις επόμενες σχολικές βαθμίδες. Και στο συγκεκριμένο φορέα συμπεριλαμβάνονται κατάλληλα εξειδικευμένα προγράμματα θεσμοθετημένα από το εν λόγω Υπουργείο Παιδείας. Τα προγράμματα αυτά πλαισιώνονται από κατάλληλα καταρτισμένες ομάδες υποστήριξης, υπεύθυνες για την διάγνωση του προβλήματος, την αποκατάσταση, την αξιολόγηση και την στήριξη ολόκληρης της οικογένειας. Οι Υπηρεσίες αυτές διατίθενται στα γενικά όσο και στα ειδικά σχολεία, προσφέροντας όλες τις δυνατές επιλογές φοίτησης ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες.

Ακολουθεί το τμήμα Επιστημών Αγωγής Vermont (*Vermont Department of Education*), που ανήκει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Το συγκεκριμένο τμήμα είναι υπεύθυνο για όλα τα σχολεία του Vermont, μέσα στα οποία εντάσσεται και η ειδική εκπαίδευση. Με τις αρμόδιες υπηρεσίες και τα μέσα διαθέτουν δωρεάν και δημόσια εκπαίδευση για όλους τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένου και τους μαθητές με ειδικές ανάγκες. Ήδη από πολύ μικρή ηλικία διατίθενται προγράμματα και υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους αλλά και των οικογενειών

τους. Όλο το πλήθος των σχολείων ακολουθεί συγκεκριμένες ρυθμίσεις με στρατηγικές όπως, ατομικό πρόγραμμα σχεδιασμού, ίση πρόσβαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα, συμμετοχή των γονέων, σχεδιασμό μετάβασης και σχετικές υπηρεσίες. Ωστόσο, έχουν δημιουργηθεί πλήθος φυλλαδίων για την ενημέρωση και την πληροφόρηση των ενδιαφερομένων ανάλογα με το θέμα που τους ενδιαφέρει. Αξιοσημείωτη είναι η σύσταση συμβουλευτικής ομάδας για την στήριξη τόσο των μαθητών όσων και των εμπλεκόμενων (οικογένεια, κηδεμόνες, φροντιστές) στη διαδικασία της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης τους.

Ακολουθεί ο εκπαιδευτικός οδηγός *"Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs"*, ο οποίος φαίνεται να εκπροσωπεί το Εθνικό Συμβούλιο για την Ειδική Αγωγή (NCSE) του Ηνωμένου Βασιλείου (Μεγάλης Βρετανίας). Το Συμβούλιο αυτό συστάθηκε για την βελτίωση των εκπαιδευτικών ζητημάτων των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Το Συμβούλιο δημιουργήθηκε το 2003, ως Ανεξάρτητος Οργανισμός Δημόσιου δικαίου, από το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών. Συνεργάζεται με σχολεία αλλά και με υπηρεσίες Υγείας, για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην εξυπηρέτηση των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Το Συμβούλιο έχει επικεντρωθεί στην δημιουργία και στην ανάπτυξη ενός Οργανισμού, ο οποίος θα παρέχει αποτελεσματική και έγκαιρη εξυπηρέτηση στα σχολεία στην υποστήριξη θεμάτων που αφορούν τους μαθητές και τις οικογένειές τους, όπως το θέμα της μετάβασης. Τα μέλη του Συμβουλίου έχουν δημοσιεύσει εκπαιδευτικούς οδηγούς για την κάλυψη θεμάτων, παρέχοντας χρήσιμες οδηγίες σε γονείς και εκπαιδευτικούς αλλά και κατευθυντήριες γραμμές. Εκτελεστικό όργανο σε αυτό είναι η τοπική Υπηρεσία SENO, η οποία συνεργάζεται με την HSE, μια ιατρική υπηρεσία για την παροχή στήριξης παιδιών και τις οικογένειές τους.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός οδηγός μετάβασης από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, για γονείς παιδιών με εμπόδια στην ζωή και στην μάθηση *"Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers"*, εκπροσωπεί τον φορέα *Hampshire County Council*. Πρόκειται για το Νομαρχιακό Συμβούλιο που διέπει το μεγαλύτερο μέρος του νομού *Hampshire* στην Αγγλία. Οι υπηρεσίες που διατίθενται είναι επί πληρωμή και δεν έχουν φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Ωστόσο διαθέτουν πληθώρα υπηρεσιών για όλους τους πολίτες τους συμπεριλαμβανομένου και των σχολείων και των μαθητών και των παιδιών με ειδικές ανάγκες αλλά και των οικογενειών τους. Επίσης, τα προγράμματα

ξεκινούν από την πρώιμη προσχολική ηλικία και φτάνουν ως την ενηλικίωση του μαθητή, στα οποία θίγονται μεταξύ άλλων και το θέμα της μετάβασης.

Ο έβδομος κατά σειρά εκπαιδευτικός οδηγός ("*Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families*"), εκπροσωπείται από τον φορέα SERVE Center at the University of North Carolina at Greensboro σε συνεργασία με το School of Education, University of North Carolina at Greensboro, με έδρα στην περιοχή της Βόρειας Καρολίνα (Η.Π.Α). Το συγκεκριμένο Κέντρο συνεργάζεται με το Πανεπιστήμιο που προαναφέρθηκε για πανεπιστημιακή έρευνα. Πάνω από 20 χρόνια συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς και αρμόδιους πολιτικούς για την βελτίωση της εκπαίδευσης. Πραγματοποιούν εκπαιδευτικές έρευνες με σκοπό την βελτίωση των υπηρεσιών και την κάλυψη αναγκών που αφορούν την προσχολική έως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το κέντρο μεταξύ άλλων στοχεύει στην ανάπτυξη της υψηλής ποιότητας και είναι φιλικό προς τον ενδιαφερόμενο. Παρέχονται δημοσιεύσεις και εκπαιδευτικό υλικό για την ενίσχυση των γνώσεων και των ικανοτήτων, όπως επίσης και την ενίσχυση της εσωτερικής ικανότητας για να χρησιμοποιηθούν σε έρευνες, σε δεδομένα και σε αξιολογήσεις. Από την άλλη πλευρά το Πανεπιστήμιο Επιστημών και εκπαίδευσης επιδιώκει την στήριξη καθηγητών και φοιτητών με βαθύτερη επιδίωξη την οικονομική υποστήριξη των έργων τους και την συμμετοχή αυτών σε συμβατικές συνεργασίες. Φροντίζει την κατάρτιση των αυριανών εκπαιδευτικών που θα μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών με το καλύτερο δυνατό τρόπο.

Τέλος, όσον αφορά τον τελευταίο εκπαιδευτικό οδηγό "*Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools*", εκπροσωπεί τρεις φορείς της Καλιφόρνια (Η.Π.Α), τους SELPA, CAC και First 5 Shasta. Το SELPA είναι ένα τοπικό πρόγραμμα ειδικής αγωγής, το οποίο ιδρύθηκε το 1977 και περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο θα παρέχει υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης στα σχολεία της περιοχής. Το πρόγραμμα υπόκειται στην νομοθεσία με την οποία επιβεβαιώνεται το δικαίωμα κάθε μαθητή να συμπεριλαμβάνεται στην εκπαίδευση, ανεξαρτήτως ειδικών αναγκών. Δίνει δικαίωμα σε όλους του μαθητές να έχουν δωρεάν εκπαίδευση με την ενίσχυση συμπληρωματικών υπηρεσιών. Ακόμη υποστηρίζει τα προγράμματα που αφορούν τις οικογένειες και την κοινότητα σε θέματα ειδικής αγωγής. Επιπροσθέτως, η CAC, Κοινότητα Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Ειδική Εκπαίδευση, συστάθηκε από

τα προγράμματα SELPA, ώστε να λειτουργήσει συμβουλευτικά προς το Διοικητικό Συμβούλιο της Παιδείας και της διοίκησης Ειδικής Αγωγής για την υλοποίηση τους. Μέλη της επιτροπής είναι είτε οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες είτε οι γονείς μαθητών που φοιτούν σε γενικό σχολείο είτε οι εκπρόσωποι του γραφείου όπως επίσης, και όποιο άλλο μέλος της κοινότητας επιθυμεί. Παρέχεται ηγεσία σε θέματα εγκαταστάσεων σχεδιασμού και στην ανάπτυξη λύσεων για τις σχολικές εγκαταστάσεις που θα μπορέσουν να υποστηρίξουν τη διδασκαλία και τη μάθηση όλων των μαθητών. Καταλήγοντας, το παρόν εγχειρίδιο εκπροσωπεί τον δημόσιο οργανισμό *First 5 Shasta*, που δημιουργήθηκε το 1998. Πρόκειται για μια αυτόνομη και αυτοδιοικούμενη Επιτροπή με μέλη της Shasta County. Πρωταρχικό μέλημα της είναι η υγιής ανάπτυξη παιδιών από 0-5 για να είναι έτοιμα μόλις έρθουν στο σχολείο. Γνωρίζοντας πως, επενδύοντας σε προγράμματα και υπηρεσίες στις ηλικίες αυτές μπορούν να εξασφαλίσουν μια υγιή ανάπτυξη, με καλά αποτελέσματα. Για τον λόγο αυτό, επικεντρώνονται στην βελτίωση αλλά και στην δημιουργία προγραμμάτων για υγειονομική περίθαλψη, για σωστή ανάπτυξη, για φροντίδα παιδιών, για στήριξη γονέων και για πρόωμη εκπαίδευση. Ακόμη διατίθενται πόροι, άρθρα και υπηρεσίες για την ενημέρωση σε θέματα όπως είναι η μετάβαση και η συνέχεια στην προσχολική εκπαίδευση των παιδιών.

Μετά την ανασκόπηση των πληροφοριών των προαναφερθέντων φορέων, κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί το γενικότερο συμπέρασμα. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται σαφές πως και οι τέσσερις χώρες (Σιγκαπούρη, Η.Π.Α, Αυστραλία, Αγγλία) επιχειρούν να αναδείξουν τα ίσα δικαιώματα μεταξύ των ανθρώπων και την ισότιμη μεταχείριση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Οι διαφοροποιήσεις υπάρχουν μόνο ως προς τον τρόπο που γίνεται πραγματικότητα η ένταξη αλλά και στον τρόπο εμπλοκής των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων (Ματσόπουλος, 2005, Κάτι που συνέβαλλε αποτελεσματικά είναι η "Διακήρυξη της Σαλαμάνκα", όπου η εκπαίδευση για όλα τα παιδιά θα γίνεται μέσω της ένταξης και θα φρόντιζαν για αυτό οι χώρες από θέμα πολιτικής άποψης και προϋπολογισμού για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Ματσόπουλος, 2005). Μάλιστα, στις Η.Π.Α και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, η ένταξη των παιδιών και μαθητών με ειδικές ανάγκες στα δημόσια κανονικά σχολεία είναι θεσμικά κατοχυρωμένη από το κράτος, έτσι οι εκπαιδευτικοί και το σχολικό σύστημα υποχρεούται να καταρτιστούν και να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι, ώστε να έχουν ένα λειτουργικό αποτέλεσμα για όλους

(Ματσόπουλος, 2005). Όλοι οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν στο κατάλληλο σχολείο και στην κατάλληλη τάξη, μέσα στο οποίο θα αναδειχθούν οι ικανότητες των μαθητών και θα προωθήσουν την ολόπλευρη ανάπτυξη αυτών. Όλοι οι φορείς ανεξαιρέτως αναδεικνύουν μια ισότιμη μεταχείριση στη δημόσια εκπαίδευση. Ακόμη, πιστεύουν στις ικανότητες του ατόμου και αντιλαμβάνονται πως κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικές ικανότητες και ανάγκες για την ανάπτυξη του. Μια τέτοια συστημική παιδαγωγική αντίληψη, δεν επικεντρώνεται στο άτομο, αντιθέτως γνωρίζουν πως μια πολυπρισματική συνεργασία μπορεί να αποφέρει τα κατάλληλα αποτελέσματα. Με μια αλληλεξάρτηση μεταξύ των παιδιών, του σχολείου, της οικογένειας και της κοινωνίας.

-ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ;

Ακολουθεί η ερμηνευτική σύγκριση των εκπαιδευτικών οδηγών προς το περιεχόμενό τους. Διαβάζοντας ξεχωριστά κάθε εκπαιδευτικό οδηγό, παρέχονται πληθώρα πληροφοριών που σχετίζονται με το ζήτημα της μετάβασης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Καθένας όμως είναι διαμορφωμένος με διαφορετικό τρόπο, κάποιιο παρουσιάζουν κοινά θέματα, άλλοι παρουσιάζουν κάτι ξεχωριστό που τους διαφοροποιεί από τους άλλους και έτσι ο καθένας με τον δικό του τρόπο ενημερώνει και συμβουλεύει τους γονείς των παιδιών αυτών. Στο σύνολο τους παρουσιάζουν πολλά θέματα μεταξύ άλλων της ειδικής αγωγής, της μετάβασης, της ετοιμότητας, της συνέχειας και πολλά άλλα τα οποία θα αναλυθούν παρακάτω. Η συγκριτική ανάλυση θα πραγματοποιηθεί με βάση θεματικές, οι οποίες εμφανίζονται στους εκπαιδευτικούς οδηγούς που αναλύσαμε.

Προτού, επεκταθούμε στην εις βάθος ερμηνευτική συγκριτική ανάλυση ως προς την θεματολογία, σκόπιμη κρίνεται η αναφορά της διαφοροποίησης ως προς το μέγεθος και την διατύπωση των οδηγών αυτών. Πιο συγκεκριμένα, στο σύνολο τους οι οδηγοί δεν έχουν την ίδια έκταση αλλά ούτε και ανάλυση. Έτσι, είδαμε οδηγούς με μεγάλη σχετικά έκταση, όπως οι οδηγοί 1, 2, 4, 5, 7 και 8, αλλά και με μικρότερη όπως οι 3 και 6. Ακόμη υπήρχαν οδηγοί που περιελάμβαναν πίνακα περιεχομένων (1, 2, 5, 7, 8)⁸, όπου ήταν συγκεκριμένοι και βοηθούσαν τον αναγνώστη στην γρήγορη ανασκόπηση του. Ωστόσο, άλλα εγχειρίδια περνούσαν αμέσως στην ανάλυση του θέματος (3, 4, 6)⁹.

⁸ "Choosing the right school, A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs."

- "Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."
- "Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs"
- "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."
- "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

(με την σειρά αναφοράς).

⁹ "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability".

- "Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs".
- Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."

(με την σειρά αναφοράς).

Πρώτο θέμα που θα επεξεργαστούμε ως προς την ερμηνευτική συγκριτική ανάλυση μας είναι εκείνο της ειδικής αγωγής και της σχετικής νομοθεσίας (IDEA). Παρόλο που όλοι οι εκπαιδευτικοί οδηγοί μας, αναφέρονται στην ειδική αγωγή, διαβάζοντας και μόνο τον τίτλο τους, μονάχα οι οδηγοί α) "*Choosing the right school- A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs*", β) "*Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs*", γ) "*Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families*" και δ) "*Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools*" προσδιορίζουν στις σελίδες τους τον όρο της ειδικής αγωγής και των ειδικών αναγκών στα πλαίσια του σχολείου. Επιχειρώντας, με αυτόν τον τρόπο να καλύψουν και να αποσαφηνίσουν τυχόν απορίες των γονέων. Μάλιστα, ο πρώτος εξ αυτών προσδιορίζει τις κατηγορίες ειδικών αναγκών που περιλαμβάνονται στην ειδική εκπαίδευση. Θέματα αρκετά σημαντικά για την ενημέρωση των γονέων, καθώς πρέπει να είναι ενήμεροι σχετικά με την ειδική αγωγή και με την ειδική εκπαίδευση. Ακολουθεί μια τεκμηρίωση με βάση την επιστημονική βιβλιογραφία.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την νομοθεσία¹⁰ η "Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (ΕΑΕ) είναι το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές ανάγκες ή στους μαθητές με ειδικές ανάγκες". Προϋπόθεση όλων, όπως ενημερώνει και ο πρώτος εκπαιδευτικός οδηγός "*Choosing the right school A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs.*" είναι η διάγνωση, η δυσκολία στη μάθηση και η ανάγκη για επιπρόσθετους πόρους. Χαρακτηριστικό αυτών των μαθητών είναι η αδυναμία τους να προσαρμοστούν στην ωρίμανση, στην τυπική μάθηση και στις κοινωνικές σχέσεις (Ιωαννίδη, 2006) και στην συμπεριφορά τους (Heward,2011).

Σύμφωνα με τον Χρηστάκη (2011), η ειδική αγωγή έχει σκοπό να βοηθήσει το παιδί να συμμετάσχει στο κοινωνικό σύνολο, όσο αυτό είναι εφικτό. Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνικοποίηση του αφορά όλα τα επίπεδα, δηλαδή το κοινωνικό, το οικονομικό, το πνευματικό αλλά και το πολιτικό. Έτσι, το παιδί έχει την δυνατότητα να αποκτήσει εμπειρίες, στάσεις, γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες τόσο πνευματικές, όσο και κοινωνικές. Κύριος στόχος της ειδικής αγωγής είναι να δημιουργηθούν προϋποθέσεις, ώστε το άτομο να γίνει κοινωνικά αποδεκτό και να μπορεί να έχει μια

¹⁰ Ν.3699/2008, άρθρο 1, παράγραφος 1

παραγωγική διαδικασία αλλά και ίση κοινωνική εξέλιξη (Ιωαννίδη, 2006) κάνοντας χρήση κατάλληλων υπηρεσιών και μέσων υποστηριζόμενο από ειδική ομάδα.

Τα παραπάνω πραγματοποιούνται και διαφοροποιούνται ανάλογα με την κοινωνική ευαισθησία που υπάρχει στις χώρες, ανάλογα με τα κοινωνικά και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που αξιοποιούνται στο παιδί αλλά κυρίως ανάλογα με τις δυσκολίες και τις ειδικές ανάγκες του παιδιού (Χρηστάκης, 2011). Στις μέρες μας, παιδιά με ειδικές ανάγκες ορίζονται τα παιδιά που έχουν ειδικές ανάγκες και στα πλαίσια της μάθησης (είτε με υψηλή επίδοση, είτε με χαμηλή επίδοση από το μέσο όρο), που κάνουν επιτακτική την ανάγκη τροποποίησης της διδασκαλίας αλλά και του αναλυτικού προγράμματος (Heward, 2011), όπως αναφέρεται και στον οδηγό *"Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs"*.

Συνοψίζοντας, "ειδική εκπαιδευτική ανάγκη" υπάρχει όταν κάποια δυσκολία (φυσική, αισθητηριακή, νοητική, κοινωνική, συναισθηματική ή συνδυασμός αυτών) εμποδίζει τη μάθηση σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι αναγκαία η μερική ή πλήρης διαφοροποίηση ή εξειδίκευση του προγράμματος ή η τροποποίηση των συνθηκών μάθησης, για να εκπαιδευτεί το παιδί κατάλληλα και αποτελεσματικά. "Η ανάγκη αυτή μπορεί να είναι μόνιμη ή παροδική και σε ό,τι αφορά τον βαθμό που μπορεί να είναι από μέση μέχρι βαριά" (Χρηστάκης, 2011, σελ.23). Συμπερασματικά, ειδική αγωγή και εκπαίδευση συνδέονται καθώς η ειδική αγωγή αφορά την διδασκαλία (Heward,2011) κάτι που φαίνεται να έχουν αντιληφθεί αρκετά ορθά όλοι οι φορείς και οι αρμόδιοι των οδηγιών αυτών. Βλέποντας την αναγκαιότητα στην εκπαίδευση των παιδιών αυτών, στην μη περιθωριοποίηση τους και στην ομαλή ένταξη τους στην διαδικασία της μετάβασης.

Οι βασικότερες κατηγορίες, οι οποίες αναφέρονται και στον πρώτο μας εκπαιδευτικό οδηγό, φαίνεται να ομοιάζουν αρκετά ως προς τις κατηγορίες που προσδιορίζονται στον Heward (2011). Μάλιστα, παραθέτει έξι περιπτώσεις παιδιών από τις πιο συχνές κατηγορίες της Σιγκαπούρης, δίδοντας περισσότερες πληροφορίες στους γονείς που αφορούν και την προσαρμογή του στο σχολείο. Κατηγορίες όπως παιδιά με νοητική υστέρηση, με μαθησιακές δυσκολίες, με συναισθηματικές ή συμπεριφοριστικές διαταραχές, με διαταραχές επικοινωνίας, με κώφωση, με τύφλωση και μερική όραση, με διαταραχές αυτιστικού φάσματος, με σωματικές αναπηρίες, χρόνια προβλήματα υγείας και ΔΕΠ-Υ, οι οποίες στατιστικά εμφανίζονται περισσότερο στα σχολικά χρόνια. Αυτό που είναι σημαντικό να αναφερθεί στο

συγκεκριμένο σημείο είναι πως ακόμη και αν υπάρχουν δύο παιδιά τα οποία ανήκουν στην ίδια κατηγορία, δεν σημαίνει πως έχουν και τις ίδιες ανάγκες. Κάθε παιδί είναι ξεχωριστό και κάθε παιδί χρειάζεται ξεχωριστή μεταχείριση.

Κλείνοντας την συγκεκριμένη ενότητα, θα ήταν παράλειψη αν δεν κάναμε λόγο για τον Εκπαιδευτικός Νόμος Ανθρώπων με Αναπηρίες, ο οποίος είναι ευρέως γνωστός ως IDEA (Λαμπροπούλου, 2008). Ο Εκπαιδευτικός Νόμος Ανθρώπων με Αναπηρίες εφαρμόστηκε το 1997 και 22 χρόνια μετά πραγματοποίησε ουσιαστικές αλλαγές που αφορούσαν την απομάκρυνση της ειδικής Αγωγής από το ιατρικό μοντέλο της θεραπευτικής εκπαίδευσης και την απαλλαγή από ιατρικούς προσδιορισμούς. Η παροχή υπηρεσιών ξεκινάει από την γέννηση έως την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες αλλά και στις οικογένειες τους με τα κέντρα παρέμβασης. Η διαφοροποίηση είναι αρκετά ουσιαστική, η οποία επηρεάζει και καθορίζει ουσιαστικά όλες τις οικογένειες των παιδιών αυτών. Όλες οι αλλαγές φαίνονται να είναι αρκετά αποτελεσματικές και βοηθητικές στα άτομα που απευθύνονται και έτσι δεν έχει δημιουργηθεί η ανάγκη για περαιτέρω αλλαγές. Προβάλλοντας έτσι, πως όλες οι αλλαγές παρουσίαζαν κοινωνικό και εκπαιδευτικό προσανατολισμό (Λαμπροπούλου, 2008). Δυο από τους οδηγούς μας, με τον αριθμό επτά¹¹ και οκτώ¹² αναφέρονται στις κατηγορίες της συγκεκριμένης νομοθεσίας όπου εξασφαλίζουν συνέχεια στην εκπαίδευση, έγκαιρη διάγνωση και χρηματοδότηση σε τοπικές σχολικές περιοχές για την υλοποίηση των απαραίτητων προγραμμάτων (*part B, part C και Title I of the No Child Left Behind Act*).

Εξίσου σημαντικό θέμα των εκπαιδευτικών οδηγιών που αναλύσαμε είναι η συμμετοχή των γονέων κατά την διάρκεια της μετάβασης. Πρόκειται ένα θέμα που αναφέρεται σε όλους τους οδηγούς με σχετική διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο της εμπλοκής της, στα προγράμματα και στις υπηρεσίες στήριξης.

Αναλυτικότερα, το σύγχρονο σχολείο, όπως έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια είναι υπόθεση όλων και όχι μόνο των εκπαιδευτικών. Η επιτυχία για την σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών είναι η επιτυχής συνεργασία μεταξύ δασκάλων και γονέων (Μπάμπαλης, 2012). Μια συνεργασία που πρέπει να είναι βασισμένη σε

¹¹ Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families.

¹² Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools.

αισθήματα της αμοιβαίας αποδοχής, της αξιοπιστίας, της ειλικρίνειας και στο αίσθημα ευθύνης (Κυπριωτάκη, Φραγγογιάννη, 2010).

Οι δάσκαλοι λόγω των σπουδών τους είναι αρμόδιοι για το γνωστικό τομέα, όμως για τον συναισθηματικό τομέα τον πρώτο λόγο τον έχουν οι γονείς (Μπάμπαλης, 2012). Κάτι που έχει ευαισθητοποιήσει όλους τους φορείς και αποτελεί σημαντικό ζήτημα σχεδόν όλων των οδηγών που αποζητούν την εμπλοκή των γονέων στην σχολική διαδικασία του παιδιού τους. Μικρή διαφοροποίηση αποτελεί ο έκτος οδηγός¹³ μας, ο οποίος δεν αναφέρεται στον ρόλο των γονέων ως ενεργά μέλη αλλά ως αρμόδιοι να κάνουν την σωστή επιλογή σχολείου για το παιδί τους. Όπως και ο πρώτος οδηγός *Choosing the right school. A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs*, ο οποίος κάνει μια μικρή νύξη στα συναισθήματα του γονέα και τον ενεργό ρόλο που προβάλλει, επικεντρώνόμενος στην συνέχεια μόνο στα διαδικαστικά θέματα ως προς την επιλογή του ιδανικού σχολείου. Σε αντίθεση με άλλους οδηγούς (2,3,4) οι οποίοι εμβαθύνουν περισσότερο στους τρόπους εμπλοκής των γονέων στο σχολείο αλλά και στην υποστήριξη τους από προγράμματα (2,4,7,8) ή από σχετικές ομάδες υποστήριξης της εκάστοτε περιοχής (3,5,8) για τα παιδιά τους και τους ίδιους.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία και το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner κρίνεται ωφέλιμο από το σχολείο να κατανοήσει την συμβολή των υποσυστημάτων στην διαδικασία μάθησης του παιδιού και την αποφυγή αρνητικών σχέσεων μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας, απομακρύνοντας έτσι, τις συγχύσεις ως προς τους ρόλους τους (Τρίγκα, 2014). Μάλιστα, η ενεργή και ουσιαστική εμπλοκή των γονέων θεωρείται κρίσιμη και απαραίτητη για τις τελικές αποφάσεις που αφορούν το παιδί τους (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2010). Οι γονείς μπορούν να γνωρίζουν τις ιδιαίτερες πτυχές του παιδιού τους, εμπλεκόμενοι καθόλη τη διάρκεια της μαθησιακής ζωή του παιδιού τους, στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Επομένως έχουν το δικαίωμα να ενδιαφέρονται περισσότερο από όλους για την ανάπτυξη του παιδιού τους βιώνοντας τα αποτελέσματα των αποφάσεων καθημερινά (Heward, 2011). Ωστόσο, οι γονείς κατανοούν την σημαντικότητα της συμμετοχής τους σε αυτή την προσπάθεια όταν αντιλαμβάνονται την θετική επιρροή που μπορούν να ασκήσουν στα παιδιά τους (Σακελλαρίου, 2014). Για όλους αυτούς τους λόγους, "οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να επιζητούν την συμμετοχή των γονέων στη γενικότερη

¹³ "Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."

προσπάθεια του σχολείου και όχι μόνο σε θέματα ενημέρωσης για την πρόοδο και την επίδοση των παιδιών τους" (Μπάμπαλης, 2012, σελ 54).

Παράλληλα, οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες και χρειάζονται υποστήριξη. Στα προγράμματα στήριξης γονέων που αναφέρονται στους 3¹⁴, 5¹⁵ και 8¹⁶, οι γονείς μαθαίνουν τρόπους να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους, να αναπτύξουν θετική δράση για τους κανόνες, να διατηρούν ισχυρές οικογενειακές σχέσεις και να είναι ενήμεροι για τις ανάγκες του παιδιού τους και τις τυχόν ανησυχίες τους ως προς την μετάβαση τους σε νέο σχολικό πλαίσιο (Σακελλαρίου, 2014). Ακόμη αναφέρονται στην ενημέρωση τους από τους εκπαιδευτικούς, από τον διευθυντή για την οργάνωση του νέου σχολείου, την πρόσκληση τους από τους νέους εκπαιδευτικούς σε μέρα ανοιχτής επίσκεψης. Την συνεργασία μεταξύ γονέων και παιδιών που φοιτούν ήδη στο σχολείο, για την διανομή ενημερωτικού φυλλαδίου με την προσκόμιση όλων των απαραίτητων πληροφοριών του σχολείου και την συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις των εκπαιδευτικών (Σακελλαρίου, 2014).

Ακολουθεί η ενότητα που αφορά το ρόλο των εκπαιδευτικών στη μεταβατική αυτή διαδικασία. Ο ρόλος τους δεν τονίζεται αρκετά από όλους τους εκπαιδευτικούς οδηγούς μας, παρά μόνο στον τρόπο εμπλοκής τους με το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, όπως αναφέρθηκε προτύτερα. Κάτι που μπορεί να δικαιολογηθεί εξαιτίας του κριτηρίου μας, οι εκπαιδευτικοί οδηγοί να απευθύνονται στους γονείς. Απόρροια η αναφορά του εκπαιδευτικού μόνο όσον αφορά την συνεργασία του με την οικογένεια. Περισσότερη προσοχή προσδίδουν μόνο οι οδηγοί 3, 7, 8. Προσοχή που συνεκτιμάται στα πλαίσια της συνεργασίας τους με τους γονείς των μαθητών τους. Αντίθετα διαφοροποίηση αποτελεί ο εκπαιδευτικός οδηγός 7¹⁷, όπου κάνει λόγο για τον ρόλο του εκπαιδευτικού και τις ενέργειες που μπορεί να πραγματοποιήσει για να βοηθήσει τα παιδιά και τις οικογένειες τους, στην διαδικασία της μετάβασης. Στους υπόλοιπους οδηγούς ο εκπαιδευτικός παρουσιάζεται ως αρμόδιος στον οποίο πρέπει να απευθυνθεί ο γονέας και για την σχολική μετάβαση του παιδιού του.

¹⁴ "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability".

¹⁵ "Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs"

¹⁶ "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

¹⁷ "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."

Γενικότερα, τα όρια της μορφωτικής επίδρασης της οικογένειας δεν είναι απεριορίστα, εκεί έρχεται να εξασφαλίσει τη συνέχεια της εκπαιδευτικής αγωγής ο εκπαιδευτικός (Μετοχιανάκης, 2000). Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, ο ρόλος των εκπαιδευτικών έχει διευρυνθεί στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή προγραμμάτων ώστε να επιδιώξουν κοινωνικές, γνωστικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες, αλλά και δεξιότητες αναψυχής και αυτοεξυπηρέτησης στους μαθητές (Heward, 2011). Οι εκπαιδευτικοί της τάξης είναι υπεύθυνοι αλλά και οι βασικοί επαγγελματίες παιδαγωγοί για όλους τους μαθητές (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013). Πόσο μάλλον για τον μαθητή με ειδικές ανάγκες, ο οποίος δεν είναι σε θέση από μόνος του να καταλάβει μια ικανοποιητική κοινωνική θέση στην τάξη με την συνύπαρξη μαθητών που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα. Τον ρόλο αυτό πρέπει να τον αναλάβει ο εκπαιδευτικός με την βήμα προς βήμα ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των μαθητών (Κυπριωτάκης, 2001).

Ο εξοπλισμός των εκπαιδευτικών με επαγγελματικές δεξιότητες και ειδικές γνώσεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών αναγκών ξεκινάει από πολύ νωρίς, στα φοιτητικά τους χρόνια (Γουδηράς, 2013). Μάλιστα, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο εκπαιδευτικός οδηγός 6, στον οποίο τονίζονται οι απαραίτητες γνώσεις που πρέπει να έχει ο εκπαιδευτικός για να εκπαιδεύσει και να μπορεί να συμπεριλάβει στην τάξη του παιδιά με ειδικές ανάγκες. Βασική και απαραίτητη προϋπόθεση για την ουσιαστική εμπλοκή τους είναι η θετική στάση απέναντι στην φιλοσοφία της ενιαίας εκπαίδευσης (Γουδηράς, 2013).

Ακόμη, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση των συνεργατικών αλληλεπιδράσεων με τους γονείς, ώστε να είναι δεκτικοί στις πρακτικές και να εξαλείψουν τις στάσεις που παρεμποδίζουν την εμπλοκή τους (Heward, 2011). Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να κατανοήσουν πως το παιδί επηρεάζεται και από το φιλικό και από το οικογενειακό περιβάλλον του, έτσι οι ίδιοι πρέπει να αναζητήσουν υποστήριξη και εκτός του πλαισίου της τάξης (Heward, 2011). Τέλος, εξίσου σημαντική αναδεικνύεται η προσέγγιση των εκπαιδευτικών με τους τρόπους επικοινωνίας που θα επιλέξουν ώστε να εμπλέξουν τους γονείς στο σχολικό περιβάλλον (Heward, 2011). Για μια επιτυχημένη μετάβαση ο εκπαιδευτικός καλείται να ενθαρρύνει τους γονείς να συμμετέχουν σε ομάδες υποστήριξης με σκοπό να συζητήσουν για το θέμα της μετάβασης, να παρουσιάσουν συνοπτικά τις εναλλακτικές του αναλυτικού

προγράμματος αλλά και να εξασφαλίσουν ένα ενδυναμωτικό πλαίσιο συνεργασίας (Heward, 2011), όπως παρουσιάζουν και οι εκπαιδευτικοί οδηγοί μας.

Στη συνέχεια, θα εστιάσουμε στο ρόλο της υποστηρικτικής παρέμβασης από ένα γενικότερο πλαίσιο και όχι εστιασμένο μόνο στην εκπαίδευση. Μάλιστα, είναι βασική ομοιότητα όλων των εκπαιδευτικών οδηγών που αναλύσαμε καθώς, προμηνύουν τον ρόλο της υποστηρικτικής παρέμβασης και των στοιχείων που την πλαισιώνουν. Έτσι κάνουν λόγο για τον ρόλο των υπηρεσιών και των προγραμμάτων που αφορούν το παιδί, την οικογένεια του και τους ειδικούς που το έχουν αναλάβει.

Υποστηρικτική παρέμβαση που πρέπει να ξεκινάει από τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού πριν τα σχολικά του χρόνια (Ευρωπαϊκός φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013). Πολλοί είναι οι επαγγελματίες που αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα ιδιαίτερα της πρώιμης υποστηρικτικής παρέμβασης στη βρεφική και στη νηπιακή ηλικία καθώς έχει αποδειχθεί κρίσιμη για την μετέπειτα μαθησιακή διαδικασία. Η πρώιμη υποστηρικτική παρέμβαση μειώνει τα προβλήματα συμπεριφοράς και τις κοινωνικές επιπτώσεις καθώς επιδρώντα θετικά στις κοινωνικές και γνωστικές τους δεξιότητες (Lerner, Lowenthal, Egan, 2001). "Η πρώιμη υποστηρικτική παρέμβαση θεωρείται σαν μια σειρά όλων των απαραίτητων παρεμβάσεων και μέτρων – κοινωνικών, ιατρικών, ψυχολογικών και εκπαιδευτικών – που στοχεύουν στα παιδιά και στις οικογένειες, για να αντιμετωπίσουν τις ειδικές ανάγκες των παιδιών που παρουσιάζουν ή έχουν ρίσκο κάποιου βαθμού καθυστέρησης στην ανάπτυξη" (Ευρωπαϊκός φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013, σελ. 60).

Με αυτόν τον τρόπο, καταλαβαίνει κανείς πως η ειδική αγωγή προσχολικής ή μικρότερης ηλικίας και η πρώιμη παρέμβαση δεν διαχωρίζονται. Βασικός στόχος είναι η ενδυνάμωση του ίδιου του παιδιού, της οικογένειας του αλλά και όλων των υπηρεσιών που εμπλέκονται στην διαδικασία αυτή από πολύ νωρίς. Δημιουργώντας έτσι, μια κοινωνία ενωμένη και ομαδοποιημένη, η οποία έχει γνώση των δικαιωμάτων των παιδιών αυτών αλλά και των οικογενειών τους (Soriano, Kyriazopoulou, 2010). Έτσι, στα πλαίσια της ειδικής αγωγής ως διδασκαλία τα άτομα που διδάσκουν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και φροντίζουν για την γενικότερη ανάπτυξη του είναι ο εκπαιδευτικός γενικής εκπαίδευσης και ο εκπαιδευτικός της ειδικής εκπαίδευσης (Heward, 2011). Με επιτακτική ανάγκη την συνεργασία τους

και με άλλους επαγγελματίες όπως λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές, συμβούλους, ψυχολόγους αλλά και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό (όπως παράλληλη στήριξη). Όλοι οι οδηγοί που αναλύσαμε αναφέρονται στην σπουδαιότητα και στην αναγκαιότητα μιας τέτοιας ομάδας, όπως θα δούμε αμέσως μετά.

Πιο συγκεκριμένα, κοινή ομοιότητα σε όλους τους οδηγούς μας είναι η ανάγκη ενημέρωσης των γονέων για τα πρόσωπα που θα πρέπει να εμπλέκονται καθόλη τη διαδικασία της μετάβασης των παιδιών. Άτομα που μπορούν να συμμετέχουν στην αξιολόγηση του παιδιού (ο ένα)¹⁸, που αποτελούν το υποστηρικτικό δίκτυο (ο δύο)¹⁹, που μπορούν να απευθυνθούν στα πλαίσια του σχολείου (ο τρία)²⁰, αλλά και που μπορούν να παίξουν ενεργό ρόλο στην διαδικασία της μετάβασης (ο τέσσερα)²¹. Ακόμη για τον οδηγό πέντε λειτουργούν ως σύμβουλοι των γονέων και των παιδιών, ενώ για τον οδηγό έξι κατέχουν σημαντικό ρόλο στο παιδί, όπου ρωτάει τον γονέα αν παρέχεται τέτοια ομάδα στο πλαίσιο του σχολείου. Τέλος, για τον οδηγό επτά απαραίτητη είναι η συμμετοχή όλων των ατόμων στην μετάβαση των παιδιών και για τον οκτώ είναι τα άτομα που πρέπει να παρουσιάζονται στην διάσκεψη μεταξύ σχολείου και γονέων. Έτσι ομοιάζουν ως προς την διεπιστημονική ομάδα που μπορεί να εμπλακεί στα διάφορα στάδια της ανάπτυξης του παιδιού. Ως προς την βιβλιογραφία, ειδικότερα, η δημιουργία μιας διεπιστημονικής ομάδας αποτελείται από επαγγελματίες, τον σχολικό ψυχολόγο, τον κοινωνικό λειτουργό, τον σύμβουλο, τον εκπαιδευτικό ειδικής εκπαίδευσης, τη σχολική νοσοκόμα αλλά και άλλους επαγγελματίες οι οποίοι σχετίζονται με την ψυχική υγεία και την ανάπτυξη του παιδιού (Μπάμπαλης, 2012).

Στην παρούσα εργασία αξιοσημείωτη είναι η αναφορά στην εμπλοκή των σχολικών ψυχολόγων, οι οποίοι συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς αλλά και με τις οικογένειες των παιδιών. Προτείνουν παρεμβάσεις που να ταιριάζουν στην οικολογία της τάξης (Ματσόπουλος, 2005). Ακόμη είναι εκείνοι που μπορούν να επιδιώξουν συνεργασία μεταξύ υγείας, ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης και υπηρεσιών για παιδιά και οικογένειες στα πλαίσια εντός και εκτός κοινωνίας (Ματσόπουλος, 2005). Ο

¹⁸ "Choosing the right school

A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs."

¹⁹ "Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."

²⁰ "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability".

²¹ "Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs".

σχολικός ψυχολόγος είναι ένα από τα άτομα που παρέχει έγκαιρη ανίχνευση διάγνωσης, μπορεί να δημιουργήσει σχέδια παρέμβασης, παρεμβατικές, συμβουλευτικές και επιμορφωτικές υπηρεσίες (Ματσόπουλος, 2005). Στόχος του είναι η συστηματική συνεργασία με την οικογένεια και των υπηρεσιών αυτών για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής του παιδιού ειδικών εκπαιδευτικών και της οικογένειας (Ματσόπουλος, 2005).

Στη συνέχεια, θα επικεντρωθούμε σε ένα άλλο ζήτημα, το οποίο αναφέρεται στις εξωτερικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες που μπορούν να παρέμβουν, διαθέτοντας πολλούς τρόπους υποστήριξης σε μαθητές, σε εκπαιδευτικούς και σε γονείς (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013). Οι υπηρεσίες αυτές είναι ειδικά σχολεία, εθνικά, τοπικά ή περιφερειακά κέντρα εκπαιδευτικού υλικού, ή άλλες ομάδες σχολείων ή τοπικές εκπαιδευτικές ομάδες υποστήριξης (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013). Ακόμη υπάρχουν και οι υπηρεσίες εκτός της ένταξης, κυρίως υπηρεσίες που αφορούν την υγεία (με ιατρικό προσωπικό και διαφόρων ειδικοτήτων θεραπευτών), άλλες κοινωνικές υπηρεσίες αλλά και οργανώσεις εθελοντικού χαρακτήρα (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2013). Τα θέματα και οι αναφορές δεν αποτελούν παράλειψη των οδηγών μας, καθώς η πλειοψηφία των οδηγών (εκτός από τους οδηγούς 4 και 7) αναφέρονται είτε στην ανάλυση των περιεχομένων, είτε με την μορφή παραρτημάτων σε επιπρόσθετους πόρους και σε υπηρεσίες της εκάστοτε περιοχής που μπορούν να απευθυνθούν οι γονείς και να λάβουν περισσότερες πληροφορίες ή εξυπηρέτηση των αναγκών των παιδιών και των δικών τους.

Ακολούθως, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που επεξεργάζονται οι εκπαιδευτικοί οδηγοί για την ομαλή μετάβαση του παιδιού με ειδικές ανάγκες, είναι εκείνο της επιλογής του ιδανικού σχολείου. Είναι ένα αρκετά σημαντικό θέμα για τους γονείς των παιδιών αυτών, οι οποίοι πρέπει να κάνουν την καλύτερη και την πιο σωστή επιλογή. Παρά ταύτα, μόνο οι μισοί από τους οδηγούς μας θίγουν αυτό το θέμα στην ανάλυση τους. Οι οδηγοί αυτοί είναι οι 1²², 3²³, 5²⁴ και 8²⁵, ενώ οι υπόλοιποι δεν το

²² "Choosing the right school

A Parent's Guide for Children with Special Educational Needs."

²³ "Getting ready for school A guide for parents of a child with disability

αναφέρουν καθόλου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως κανείς από τους οδηγούς μας δεν δίνει μια απάντηση για την ιδανική επιλογή που μπορούν να κάνουν οι γονείς, αντιθέτως τους ενημερώνουν, τους προβληματίζουν και τους καθοδηγούν ώστε να καταφέρουν να πάρουν εκείνοι την σωστή απόφαση. Οι δυο βασικές επιλογές είναι του γενικού ή του ειδικού σχολείου, επιλογές που δεν υπήρχαν παλαιότερα, καθώς τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είχαν τον μονόδρομο της επιλογής της εκπαίδευσης τους σε ειδικά σχολεία ή ιδρύματα.

Γενικεύοντας, σύμφωνα με την βιβλιογραφία από τη δεκαετία του 1990 η UNESCO ξεκίνησε μια πρωτοβουλία με δράση στην ανοικτή εκπαίδευση για όλους, ως "εκπαίδευση για όλους" (Αγγελίδης, 2010) ή κατά άλλους "ενιαία εκπαίδευση" (Γουδήρας, 2013). Με την ιδέα αυτή στόχος ήταν η πρόσβαση όλων των μαθητών στην εκπαίδευση ανεξαρτήτων των ειδικών αναγκών τους (Αγγελίδης, 2010). Η εκπαίδευση τώρα πια, δεν εστιάζεται μόνο στα εμπόδια αλλά αντιθέτως "εστιάζεται στη λεπτομερή ανάπτυξη της κουλτούρας, των πολιτικών και των πρακτικών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έτσι ώστε αυτά να γίνουν ικανά να ανταποκρίνονται στην ετερότητα των μαθητών και να τους αντιμετωπίζουν με ισότιμο τρόπο" (Αγγελίδης, 2010, σελ. 182). Αποτέλεσμα αυτού να δημιουργείται η δυνατότητα φοίτησης, όλων των παιδιών στο σχολείο της γειτονιάς τους (Αγγελίδης, 2010). Παράλληλα, σύμφωνα με το U.S. Department of Education (2000) έχουν καταμετρηθεί οι αυξανόμενες πλέον επιλογές των παιδιών με ειδικές ανάγκες, που αφορούν την εκπαίδευση και την αγωγή τους (Heward, 2011). Έτσι, ανάλογα με το είδος της αναπηρίας του παιδιού και τον βαθμό των δυσκολιών του, έχουν την δυνατότητα να δέχονται ειδική εκπαίδευση σε α) κανονική γενική τάξη σχολείου, β) σε τμήμα ένταξης, γ) σε ξεχωριστή τάξη στα πλαίσια του γενικού σχολείου, δ) σε ειδικό σχολείο, ε) σε σχολείο - οικοτροφείο (δημόσιο ή ιδιωτικό), στ) σε πρόγραμμα στο σπίτι/ νοσοκομείο (Heward, 2011), όπως αναλύονται και στον όγδοο οδηγό μας.

Παρά ταύτα, όποια και αν είναι η επιλογή φοίτησής τους, το περιβάλλον πρέπει να σχεδιάζεται με τρόπο που να διευκολύνει το παιδί, ώστε να βελτιώνονται οι ικανότητες, οι δεξιότητες και οι στάσεις της ζωής αλλά και να κατανοείται το περιεχόμενο του προγράμματος (Χρηστάκης, 2013).

²⁴ "Starting School Guidelines for Parents/Guardians of Children with Special Educational Needs"

²⁵ "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

Συν τοις άλλοις, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο οδηγός 6, ο οποίος επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει η αίθουσα και ο σχολικός χώρος, ώστε το παιδί που έχει διαγνωστεί με αυτισμό (συγκεκριμένα), να μην αντιμετωπίζει δυσκολίες. Γενικότερα, η μετακίνηση τους σε σχολεία γενικής εκπαίδευσης χρειάζεται προσαρμογές σε όλους τους τομείς (εκπαίδευση του προσωπικού, σωστή αναλογία μαθητών με εκπαιδευτικό και κατάλληλο εξοπλισμό). Με άλλα λόγια, θα λέγαμε πως χρειάζεται ένα σύστημα προσαρμογών και ειδικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών, που δεν είναι απαραίτητες στην εκπαίδευση των άλλων παιδιών (Χρηστάκης, 2013).

Συνοψίζοντας, η παραπομπή ενός παιδιού σε ένα ειδικό ή γενικό σχολείο είναι ιδανικό να βασίζεται στις δυνατότητες των υπηρεσιών του σχολείου και έπειτα με συζήτηση και με ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των γονέων και της σχολικής καθοδήγησης να αποφασίζεται η καλύτερη δυνατή επιλογή. Σε κάθε περίπτωση η επιλογή είναι των γονέων και δεν μπορούν να εξαναγκαστούν να γράψουν το παιδί τους σε κάποιο συγκεκριμένο σχολείο (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2003).

Στη συνέχεια, η πλειοψηφία των οδηγών μας κάνει λόγο για την διαδικασία της εγγραφής των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Διαδικασία που όπως φαίνεται αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου οι γονείς. Ωστόσο τρεις από τους οδηγούς μας δεν επεξεργάζονται την συγκεκριμένη διαδικασία. Σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς οδηγούς 1,3,5,8, όπου μέσα στα περιεχόμενα τους θίγουν το θέμα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, κάνουν λόγο για τις απαραίτητες διαδικασίες που πρέπει να προηγηθούν, τα έντυπα που πρέπει να συμπληρώσουν αλλά και τα έγγραφα που πρέπει να έχουν συγκεντρώσει για την είσοδο τους στο σχολείο. Επίσης, ενημερώνουν με τον τρόπο αυτό τι συμβαίνει μέσα στο σχολικό πλαίσιο και αν μπορεί να προσαρμοστεί και να ανταποκριθεί στις ανάγκες του παιδιού τους.

Έπειτα, ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά των παιδιών με ειδικές ανάγκες, όπως αναφέρει ο Χρηστάκης (2013), που επηρεάζουν την μάθηση τους είναι η σχολική ετοιμότητα. Πρόκειται για έναν όρο που δεν αναλύθηκε και δεν παρουσιάστηκε από τους περισσότερους οδηγούς μας, παρά μόνο από τον οδηγό 8.

Αναλυτικότερα και σύμφωνα πάντα με την βιβλιογραφία, η διαδικασία της μετάβασης σχετίζεται άμεσα με την έννοια της ετοιμότητας (Γουργιώτου, 2014). Η

σχολική ετοιμότητα αφορά τις εμπειρίες του παιδιού στη τάξη του νηπιαγωγείου, οι οποίες σχετίζονται με το αναλυτικό πρόγραμμα στο συναισθηματικό, στο ψυχοκινητικό, στο κοινωνικό, στον αισθητικό και στο νοητικό τομέα (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2011). Με τον όρο σχολική ετοιμότητα ορίζεται η ευχέρεια του ατόμου να ανταποκριθεί στις νέες σχολικές απαιτήσεις που αφορούν τόσο γνωστικές δεξιότητες, όσο και δεξιότητες αυτορρύθμισης, αυτοπεποίθησης, γενικές γνώσεις αλλά και θετικές στάσεις προς την μάθηση (Ματσαγγούρας, 2014). Δεξιότητες που καθορίζονται από τον εκπαιδευτικό και τα εκπαιδευτικά προγράμματα παρέμβασης που ακολουθούν (Ματσαγγούρας, 2014). Αν και φαίνεται εύκολο να αναγνωρίσει κανείς αν ένα παιδί είναι έτοιμο να μεταβεί στην τάξη του δημοτικού, παρόλα αυτά είναι ένα δύσκολο έργο το οποίο είναι συχνά θέμα αρκετών συζητήσεων (Γουργιώτου, 2014).

Καταλήγοντας, σημαντικό ρόλο στην σχολική ετοιμότητα διαδραματίζουν οι τοπικές κοινότητες και τα σχολεία, με την ανταπόκριση τους, την κατάλληλη υποστήριξη για την διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας, τις ίσες ευκαιρίες, τα κίνητρα που παρέχονται στους μαθητές με ειδικές ανάγκες και την σύνδεση μεταξύ των σχολικών βαθμίδων (νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου) (Γουργιώτου, 2014).

Άλλος ένας όρος εξίσου σημαντικός που αξίζει να σχολιαστεί είναι εκείνος της συνέχειας. Πρόκειται για έναν ορισμό που προς έλλειψη όλων επεξεργάζεται μονάχα ο εκπαιδευτικός οδηγός 7²⁶. Ο όρος αυτός σχετίζεται με την συνέχεια στην εκπαίδευση και στις υπηρεσίες από την μια βαθμίδα στην άλλη. Η συνέχεια έχει εξίσου σημαντικό ρόλο στην σχολική μετάβαση καθώς πρέπει να υπάρχει σύνδεση και συνέχεια από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Οι γονείς, το σχολείο και η κοινότητα πρέπει να εξασφαλίσουν μια συνέχεια καθώς με αυτό τον τρόπο η διαδικασία της μετάβασης γίνεται με ομαλό τρόπο και αποφεύγεται η άγνοια και ο φόβος για το τι θα ακολουθήσει.

²⁶ "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."

Άλλο ένα πολύ σημαντικό ζήτημα το οποίο αναφέρονται και επεξεργάζονται μονάχα μερικοί οδηγοί μας, οι 2, 4 και 8 στην ανάλυση των περιεχομένων τους παραθέτουν την σημαντικότητα των Εξατομικευμένων Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ή ΙΕΡ κατά την βιβλιογραφία. Την διαφορά αποτελούν οι λοιποί εκπαιδευτικοί οδηγοί καθώς δεν φαίνεται να αναφέρουν το συγκεκριμένο πρόγραμμα ή να προσδιορίζουν έστω την σημαντικότητα που έχει κατά την μετάβαση του παιδιού τους στο δημοτικό σχολείο.

Αναλυτικότερα, η πρώιμη διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας κάθε προγράμματος παρέμβασης. Κοινή άποψη όλων των ενασχολούμενων με τις μαθησιακές δυσκολίες είναι ότι η ευθύνη για τη σωστή διάγνωση και την αντιμετώπιση τους ανήκει εξίσου σε όλους, όσους ασχολούνται με τη αγωγή των παιδιών. Αποτέλεσμα αυτού είναι η συνύπαρξη της διεπιστημονικής συνεργασίας και της υποστηρικτικής ομάδας ειδικών (Γούπος, Μπρούντζος, 2005 στο Δεληγιάννης & Κολτσίδα, σελ. 111, 2011). Η διαδικασία αξιολόγησης γίνεται με βάση το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας (Δεληγιάννης & Κολτσίδα, 2011). Ωστόσο δεν πρέπει να μένει κανείς στη διάγνωση, αλλά να προχωράει σε εκπαιδευτική παρέμβαση (Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα) με την συνεργασία του σχολείου και την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε όσους εμπλέκονται (εκπαιδευτικό προσωπικό και γονείς των μαθητών) (Δεληγιάννης & Κολτσίδα, 2011). Μετά την διάγνωση, το πρόγραμμα αυτό προσαρμόζεται στις ανάγκες του κάθε παιδιού με την συνεργασία του γονέα για την επέκταση του στο σπίτι και τον παιδαγωγό στο σχολικό πλαίσιο (Δεληγιάννης & Κολτσίδα, 2011). Τα εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι ειδικά σχεδιασμένα από τις εκάστοτε χώρες, ώστε να προσδιορίσουν τα μέσα, τις ανάγκες τους στόχους, το βαθμό και το είδος που χρειάζεται για την προσαρμογή που πρέπει να αποφευχθεί στο αναλυτικό πρόγραμμα για την πρόοδο των μαθητών και την αξιολόγηση τους (Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής, 2003). Τέλος, όσον αφορά το παιδί περιέχονται πληροφορίες όπως πόσο χρονικό διάστημα έχει λάβει υποστήριξη, τις μεθόδους και τα κριτήρια αξιολόγησης που του έχουν χρησιμοποιηθεί. Τους στόχους της εκπαίδευσης που επιθυμούν (μακροπρόθεσμους, βραχυπρόθεσμους) οι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση του συγκεκριμένου παιδιού, το είδος της υποστηρικτικής και εκπαιδευτικής υποστήριξης που έχει λάβει, τα πρόσωπα που συμμετέχουν ήδη. Ακόμη, αναφέρονται τα άτομα που θα συμμετάσχουν στο σχεδιασμό και στην

υλοποίηση του προγράμματος αλλά και στην γενική παρούσα κατάσταση του παιδιού (δυσκολίες, δυνατότητες, ικανότητες και θετικές πλευρές) (Πολυχρονοπούλου, 2012).

Για να πραγματοποιηθεί στο παιδί το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να έχουν προηγηθεί άλλες διαδικασίες, όπως αναφέρθηκε και πρωτίτερα . "Η διάγνωση και η αξιολόγηση είναι ο έλεγχος και η εκτίμηση όλων των δεξιοτήτων του παιδιού με συγκεκριμένη διαδικασία και τη χρήση κατάλληλων κριτηρίων, προκειμένου να διαπιστωθούν τυχόν δυσκολίες και να προσφερθούν οι αναγκαίες υπηρεσίες αποκατάστασης τους " (Χρηστάκης, σελ.226, 2013). Ωστόσο, μονάχα δυο από τους οδηγούς μας (1 και 5) φαίνεται να επικεντρώνονται σε αυτό και να το σχολιάζουν δίνοντας του την πρέπουσα προσοχή. Παράλληλα οι 4, 7 και 8, αναφέρονται στην αξιολόγηση ως έντυπο έγγραφο που πρέπει να έχει προηγηθεί, ώστε να εκτιμηθεί η κατάσταση του παιδιού από το σχολείο. Ενώ οι εκπαιδευτικοί οδηγοί 2, 3 και 6 δεν κάνουν λόγο για την αξιολόγηση ως διαδικασία ή ως πρόσφατη διάγνωση της κατάστασης του παιδιού.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, βασικός σκοπός της αξιολόγησης είναι η ανατροφοδότηση της ισχύουσας εκπαιδευτικής διαδικασίας για την αποτελεσματική βελτίωση της. Η σημασία της αξιολόγησης είναι αδιαμφισβήτητη, καθώς αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τον καθορισμό προσέγγισης της διδασκαλίας (Χρηστάκης, 2011) και του εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος. Μάλιστα, μεταξύ άλλων αποτελεί μέρος της παρακολούθησης ως προς την ενσωμάτωση του μαθητή, την προσαρμογή του στο περιβάλλον και τις δεξιότητες που έχει κατακτήσει μέχρι τώρα (Φραγκούλης, 2011). Με την αξιολόγηση, συμπληρώνεται και οριοθετείται η εκτίμηση των αναγκών των μαθητών, εξασφαλίζεται η εμπλοκή των γονέων, πραγματοποιείται η συνεχής παρακολούθηση από τους υπεύθυνους για την διαδικασία των μεταβάσεων του παιδιού και τέλος, συγκεντρώνονται πληροφορίες για το σχολείο, οι οποίες μπορούν να προβλέψουν τυχόν μαθησιακά προβλήματα (στο μέλλον) (Χρηστάκης, 2011). Ακόμη, είναι εκείνη που εξασφαλίζει την αξιοποίηση των πηγών που είναι διαθέσιμοι τόσο στο σχολείο, αλλά και έξω από αυτό για την εκπαιδευτική εξέλιξη του μαθητή (Χρηστάκης, 2011).

Έτσι οφείλει να συλλέγει ποσοτικά και σαφή δεδομένα ως προς τις δεξιότητες της διδασκαλίας (Παντελιάδου, 2011).

Ωστόσο, κρίνεται σαφές πως για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος συμπεριφοράς σημαντική προϋπόθεση είναι η εκτίμηση και η αξιολόγηση της κατάστασης του ίδιου του παιδιού (Χρηστάκης, 2011). Πιο συγκεκριμένα, η αξιολόγηση για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, αφορά θέματα της υγείας, τις κινητικές δεξιότητες, την επικοινωνία, την προσοχή, τις μνημονικές και αντιληπτικές λειτουργίες, την γλωσσική ανάπτυξη και τα αισθητήρια όργανα τους (Χρηστάκης, 2011). Ένας φάκελος αξιολόγησης, τον οποίο επιζητά ένα νέο σχολικό περιβάλλον περιλαμβάνει μια ερμηνεία των έργων που έχουν κάνει τα παιδιά, όπως και περισσότερες λεπτομέρειες στη συνολική διαδικασία παρατήρησης, συλλογής και ανάλυσης (Γουργιώτου, 2104).

Επόμενη ενότητα με βάση την συγκριτική μας ανάλυση είναι ο ορισμός της μετάβασης και ο σχεδιασμός της. Παρότι όλοι οι οδηγοί μας έχουν σαν θέμα την ομαλή μετάβαση των παιδιών με ειδικές ανάγκες και έχουν κατανοήσει την πολυπλοκότητα της δεν αφιερώνουν χώρο στην ανάλυση των περιεχομένων τους γιατί. Μονάχα ο έβδομος οδηγός αναφέρει τον ορισμό της μετάβασης και επιχειρεί να δώσει περισσότερες πληροφορίες στους γονείς. Παράλληλα οι οδηγοί δύο, τέσσερα και πέντε είναι εκείνοι που παραθέτουν τα βήματα και την διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν οι γονείς για την ομαλή μετάβαση του παιδιού τους στο νέο περιβάλλοντα χώρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο εκπαιδευτικός οδηγός τέσσερα, όπου παραθέτει και ένα ενδεικτικό παράδειγμα σχεδιασμού μετάβασης ενός κοριτσιού, μέσα από το οποίο οι γονείς έχουν την δυνατότητα να έχουν μια πρώτη ενδεικτική και μόνο εικόνα για ένα σχέδιο μετάβασης.

Ταυτόχρονα, εξίσου σημαντική διαφοροποίηση ως προς τη συγκριτική ανάλυση, αποτελεί η έννοια της προετοιμασίας του μικρού παιδιού με ειδικές ανάγκες και της οικογένειάς του. Η προετοιμασία περιλαμβάνει την αλλαγή ρόλων που πρόκειται να

του συμβεί μαζί την αλλαγή του σχολικού περιβάλλοντος και των απαιτήσεων. Κάτι που εντάσσεται στην διαδικασία της ομαλής μετάβασης και συνυπολογίζεται μόνο στο τέταρτο εκπαιδευτικό εγχειρίδιο για την μετάβαση. Αντιθέτως, σημαντική θεωρούν την προετοιμασία του γονέα, για τις αλλαγές που πρόκειται να συμβούν, όπου μόνο οι οδηγοί 5 και 7 αναφέρονται στο ζήτημα αυτό. Διαφοροποίηση αποτελούν οι υπόλοιποι οδηγοί μας, οι οποίοι δεν αναφέρονται καθόλου στο ζήτημα της προετοιμασίας.

Ακολουθεί, η ενότητα που θίγει το ζήτημα της ιδιαιτερότητας των μαθητών που έχουν διαγνωστεί στο φάσμα του αυτισμού. Είναι ένα θέμα στο οποίο επικεντρώνεται μόνο ένας από τους οδηγούς μας. Σύμφωνα με αυτόν και την βιβλιογραφία "η ένταξη των μαθητών με αυτισμό στο γενικό σχολείο απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό" (Αντωνίου & Κούκουτα,σελ.271, 2013). Χρειάζεται έγκαιρη και συστηματική παρέμβαση με εφαρμοσμένη ανάλυση της συμπεριφοράς τους και την ύπαρξη πέντε συνιστωσών που στηρίζουν τον μαθητή με αυτισμό. Αυτές είναι οι απαραίτητες τροποποιήσεις στο πρόγραμμα σπουδών, στο περιβάλλον, η υποστήριξη στη γενική τάξη και η εφαρμογή κατάλληλων διδακτικών μεθόδων. (Αντωνίου & Κούκουτα, 2013). Οι παράμετροι αυτοί σπουδαιολογούνται από τον έκτο στην σειρά ανάλυσης εκπαιδευτικός οδηγός μας, καθώς επικεντρώνεται και εστιάζει στην ανάλυση του μόνο σε μαθητές που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού. Παρότι, ο αυτισμός εμφανίζεται αρκετά συχνά σε παιδιά σχολική ηλικίας, δεν δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στους υπόλοιπους οδηγούς μας.

Κλείνοντας την ερμηνευτική συγκριτική ανάλυση μας, χαρακτηριστική ομοιότητα των περισσότερων οδηγών μας, είναι η προσθήκη κάποιου εγγράφου (2, 8), ή γράμματος (2, 7), ή σημειωματάριου για την συμπλήρωση στοιχείων που αφορούν το σχολείο ή το παιδί τους (3²⁷, 7, 8) ή ακόμη και ερωτήσεις (2²⁸, 4²⁹, 6³⁰, 7³¹, 8³²) που

²⁷ Getting ready for school A guide for parents of a child with disability".

²⁸ "Transition to Kindergarten: An Information Guide for Parents of Children with Special Needs."

²⁹ "Moving on up: Transition to Kindergarten for Young Children with Special Needs".

³⁰ "Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."

³¹ "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."

πρέπει να απαντηθούν ή να κάνουν στους συμμετέχοντες κατά την διαδικασία της ομαλής μετάβασης. Δίδοντας σημαντικές πληροφορίες στους γονείς και διευκολύνοντας τους να ταξινομήσουν κάποιες πληροφορίες που θα είναι αρκετά σημαντικές για την εξέλιξη της μετάβασής του παιδιού τους. Διαφοροποίηση, ίσως, αποτελεί ο οδηγός 4, ο οποίος παραθέτει κάποιες σελίδες για την τοποθέτηση φωτογραφιών του παιδιού τους σε διάφορες ηλικίες , όπου παίζει ή περνάει χρόνο με την οικογένεια του.

³² "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

-ΠΟΙΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ;

Η διαδικασία της μετάβασης θεωρείται μια αρκετά περίπλοκη διαδικασία. Είναι μια από τις πιο κρίσιμες περιόδους ενός παιδιού, καθώς ακολουθείται από αλλαγές που αφορούν το ίδιο το παιδί, την προσωπικότητά του, την ακαδημαϊκή του εξέλιξη και την κοινωνική ανάπτυξη (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014). Όπως είδαμε και προηγουμένως ο όρος της μετάβασης σχετίζεται άμεσα με τους όρους της σχολικής ετοιμότητας και της ωριμότητας των παιδιών για να μεταβούν από το ένα σχολικό περιβάλλον στο άλλο. Σε κάθε αλλαγή που βιώνει το άτομο ενεργοποιείται μηχανισμός προσαρμογής, ο οποίος προσπαθεί να ισορροπήσει την ένταση μεταξύ του περιβάλλοντος και του εαυτού του (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014).

Για όλους αυτούς τους λόγους επιβάλλεται η ανάγκη για υιοθέτηση κάποιων μοντέλων μετάβασης. Τα πιο διαδεδομένα και ευρέως γνωστά είναι εκείνα που χρησιμοποιούνται πιο πολύ είναι το μοντέλο των ικανοτήτων/ δεξιοτήτων και το οικολογικό- αναπτυξιακό μοντέλο. Κάθε μοντέλο διαφοροποιείται ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο, τους παράγοντες που την επηρεάζουν και την γενικότερη αντίληψη τους για την διαδικασία της μετάβασης (Γουργιώτου, 2014). Θέλοντας να κάνουμε σύγκριση μεταξύ των οδηγιών μας, φαίνεται πως στην πλειοψηφία τους ακολουθούν το δεύτερο μοντέλο. Διαφοροποίηση αποτελεί μονάχα, ο τελευταίος εκπαιδευτικός οδηγός, ο οποίος ακολουθεί το μοντέλο ικανοτήτων/ δεξιοτήτων.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το μοντέλο ικανοτήτων/ δεξιοτήτων η μετάβαση θεωρείται ως ένα στιγμιαίο γεγονός, το οποίο περιορίζεται σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Στην παρούσα μετάβαση νοείται η χρονική στιγμή προς το τέλος της φοίτησης του παιδιού στο νηπιαγωγείο (Καρυδά, Κουτή, 2014). Στο συγκεκριμένο μοντέλο σημασία έχουν αποκλειστικά οι ικανότητες που έχει αποκτήσει μέχρι εκείνη τη στιγμή το παιδί (αν διαβάζει, γράφει, μετράει) και οι οποίες διευκολύνουν την διαδικασία αυτή για τις απαιτήσεις της επόμενης σχολικής βαθμίδας. Ωστόσο, δεν φαίνεται να δίδουν έμφαση στα υπόλοιπα οικολογικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν σημαντικά την απόδοση και την επίδοση του παιδιού (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014).

Από την άλλη πλευρά, το μοντέλο το οποίο επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά αυτά είναι το αναπτυξιακό/ οικολογικό μοντέλο. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω μοντέλο επηρεάζεται και εξαρτάται από διαφορετικούς παράγοντες όπου ζει και

αναπτύσσεται. Παράγοντες όπως είναι η οικογένεια, το σχολείο, το νηπιαγωγείο και η κοινότητα. Όλα αυτά αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοεξαρτώνται. Αντιθέτως υποστηρίζουν πως οι ικανότητες του παιδιού είναι μεταβαλλόμενες ειδικά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους. Κάποιες ικανότητες ή κάποιες πράξεις που μπορούν να κάνουν σήμερα, την επόμενη μέρα ίσως να μην μπορούν. Ακόμη κάτι το οποίο γνωρίζουν στο σχολείο ενδέχεται να αδυνατούν να το εφαρμόσουν στο σπίτι. Για την εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παιδιών, προτείνεται η ενεργός και συνεχής συνεργασία όλων των φορέων (εκπαιδευτικών, γονέων, διευθυντών, κοινότητας και νηπιαγωγών), όπως και η σταθερότητα στις μεταξύ τους σχέσεις (Πανταζής, Σακελλαρίου, Μπάκας, 2014). Τρία είναι τα βασικά κριτήρια για να επιτευχθεί η διαδικασία της μετάβασης. Α) ο επαναπροσδιορισμός των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν την σχολική τάξη, Β) η έμφαση στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, και Γ) η ενεργός συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων, όπως οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς, τα στελέχη της εκπαίδευσης και οι φορείς της τοπικής κοινωνίας (Καρυδά, Κουτή, 2014).

-ΠΟΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΕΚΦΡΑΖΕΙ;

Μελετώντας το σύνολο των εκπαιδευτικών οδηγών σε συγκριτική ανάλυση φάνηκε να εκφράζουν τέσσερις θεωρίες για την σχολική ετοιμότητα και την διαδικασία της μετάβασης. Τρεις από τους οδηγούς μας ακολούθησαν την Σχεσιοδυναμική θεωρία (2, 4, 5) , δύο από αυτούς την Κοινωνικοδομιστική (1,6), άλλοι δύο την θεωρία της ανάπτυξης ετοιμότητας (3,8) και ένας την Οικοσυστημική θεωρία (7). Οι μεταξύ τους διαφορές αφορούν τον τρόπο που προσεγγίζουν την μετάβαση και τι έχουν στο επίκεντρο τους.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά την θεωρία της ανάπτυξης της ετοιμότητας φαίνεται να έχει επίκεντρο της το σχολικό περιβάλλον και το κατά πόσο είναι έτοιμο να υποδεχτεί το παιδί και τις ανάγκες του, ώστε να ενισχύσει το κάθε παιδί ξεχωριστά ως προς το αναπτυξιακό του στάδιο. Παρά ταύτα, δεν παραλείπει την αλληλεξάρτηση και την απαραίτητη συνεργασία μεταξύ του σχολείου, της κοινότητας και φυσικά της οικογένειας (Σακελλαρίου, 2014).

Μία θεωρία που φαίνεται ανάλογη με την ανάπτυξη της ετοιμότητας είναι η Κοινωνικοδομιστική θεωρία, η οποία επικεντρώνεται στο περιβάλλον του παιδιού. Θεωρεί πως η ετοιμότητα του παιδιού για την μετάβαση του εξαρτάται αποκλειστικά από το πολιτιστικό και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί. Πιο συγκεκριμένα, την θεωρία αυτή την διαφώτισε ο Graue το 1992, ο οποίος υποστήριξε πως η ετοιμότητα είναι δομημένες με ιδέες και με νοήματα από ανθρώπους που συμμετέχουν στην κοινωνία, στο οικογένεια, στο σχολείο, μέσα από τις εμπειρίες του στο νηπιαγωγείο. Έτσι αυτές οι αντιλήψεις έχουν νόημα μόνο σε ένα περιβάλλοντα χώρο και όχι σε κάποιο άλλο. Με άλλα λόγια, ετοιμότητα για τα παιδιά είναι πως μπορούν να μάθουν διαφορετικά πράγματα με διαφορετικές συνθήκες, όμως μόνο μέσα σε ένα συγκεκριμένο τύπο σχολείου και όχι κάπου αλλού. Δίδοντας με τον τρόπο αυτό μεγαλύτερο νόημα στην διαδικασία της μάθησης και όχι τόσο στα αποτελέσματα της.

Μεγάλη διαφοροποίηση παρουσιάζει η Σχεσιοδυναμική θεωρία, η οποία επικεντρώνεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ των χαρακτηριστικών του παιδιού και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσεται. Εδώ συμμετέχει το παιδί, επηρεάζεται από τις εμπειρίες του, το γενετικό του υπόβαθρο, την ωριμότητα του

αλλά και από τις εμπειρίες ως προς το κοινωνικό και πολιτισμικό του περιβάλλον (Γουργιώτου, 2014).

Μια θεωρία που τα περικλείει όλα είναι η Οικοσυστημική Θεωρία Προσέγγισης. Με άλλα λόγια, περικλείει όλους τους παράγοντες και τονίζει τις σχέσεις που αναπτύσσονται κατά την διαδικασία της μετάβασης μεταξύ των παιδιών, στους εκπαιδευτικούς θεσμούς αλλά και στο κοινωνικό του περιβάλλον (Γουργιώτου, 2014). Στην προσέγγιση αυτή βασικός εισηγητής της ήταν ο Bronfenbrenner το 1996. Υποστήριξε πως ο άνθρωπος αναπτύσσεται μέσα σε τέσσερα αλληλοσυνδεδεμένα περιβάλλοντα. Το μικροσύστημα, το μεσοσύστημα, το εξωσύστημα και το μακροσύστημα (Ματσόπουλος, 2005). Πιο συγκεκριμένα;

Στο μικροσύστημα εμπεριέχονται τα άτομα που βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον του παιδιού. Βασικό μικροσύστημα του παιδιού θεωρείται η οικογένεια, στην συνέχεια της ζωής του εμπεριέχεται ο παιδικός σταθμός ή κάποιο συγγενικό σπίτι. Βασικό του χαρακτηριστικό είναι τα θετικά και τα ευχάριστα συναισθήματα που αισθάνεται το παιδί όταν βρίσκεται εκεί (Ματσόπουλος, 2005).

Ωστόσο, για να την ανάπτυξη του παιδιού σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το μεσοσύστημα. Το μεσοσύστημα είναι για τον Bronfenbrenner μια ομάδα από μικροσυστήματα που σχετίζονται μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι παρέες ενός παιδιού, η ομάδα της οικογένειας, οι συνομήλικοι. Έτσι αν κάτι συμβεί σε μια αυτές θα επηρεάσει άμεσα και τις άλλες (Ματσόπουλος, 2005).

Στο εξωσύστημα, το παιδί δεν εμπλέκεται άμεσα σε αυτό το σύστημα, όμως επηρεάζεται από αυτό. Και τούτο γιατί, εξωσύστημα θεωρείται ένα σύστημα στο οποίο εμπλέκονται άτομα από το μικροσύστημα, όπως είναι οι γονείς. Παράδειγμα αυτού είναι ο χώρος όπου εργάζονται οι γονείς, ή η τοπική κοινωνία (Ματσόπουλος, 2005).

Τέλος το μακροσύστημα, μπορεί να ισοδυναμεί με ένα κοινωνικό σύστημα. Αναλυτικότερα, εμπεριέχει τις αξίες, τις αντιλήψεις, τις κοινωνικές δομές, που ενδείκνυται να επηρεάζουν τα υπόλοιπα υποσυστήματα μας (Ματσόπουλος, 2005).

Καταλυτικός παράγοντας όλων των υποσυστημάτων, κατά τον Bronfenbrenner, είναι το χρονοσύστημα. Όλες οι επιδράσεις του ατόμου μπορούν να επηρεαστούν από το εξελικτικό στάδιο του παιδιού και με την πάροδο του χρόνου (Ματσόπουλος, 2005).

Κλείνοντας, η Οικοσυστημική θεωρία καταγράφει, αναλύει και προσεγγίζει όλους τους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τα παιδιά από στην οικογένεια, στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο.

-ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΙΚΟ Η ΕΘΝΙΚΟ;

Βασική χαρακτηριστική ομοιότητα όλων των εκπαιδευτικών οδηγιών που μελετήσαμε στην παρούσα έρευνα, είναι η απουσία διευκρίνησης αν συνδέονται με κάποιο Αναλυτικό πρόγραμμα τοπικό ή εθνικό. Σε κανέναν από τους οδηγούς μας δεν διευκρινίζεται κάτι τέτοιο και δεν παρέχονται σχετικές πληροφορίες και λεπτομέρειες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Η συγκριτική ανάλυση των εκπαιδευτικών οδηγιών που μελετήθηκαν στην παρούσα έρευνα περιεχομένου μας επιτρέπει να διατυπώσουμε κάποια συμπεράσματα, κάποιες διατυπώσεις για το ζήτημα της μετάβασης των παιδιών με ειδικές ανάγκες από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο στις χώρες που αναφερθήκαμε (Αγγλία, Αμερική, Αυστραλία και Σιγκαπούρη) και τη συμβολή αυτών στην προώθηση της σχέσης της οικογένειας, του σχολείου πριν και κατά τη διάρκεια αυτής της μετάβασης.

Πιο συγκεκριμένα, φάνηκε πως τα εμπόδια ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες δεν εξαρτώνται μόνο από βιολογικούς παράγοντες αλλά κυρίως από τις αντιδράσεις του κοινωνικού συνόλου (Κυπριωτάκης, 2001). Όλοι οι εκπαιδευτικοί οδηγοί που αναλύσαμε έχουν συγκεκριμένους εξειδικευμένους φορείς για τα παιδιά εκείνα, οι οποίοι επικεντρώνονται στο ζήτημα της μετάβασης τους. Έτσι κάθε κοινωνία φαίνεται να έχει μεριμνήσει για το συγκεκριμένο ζήτημα, έχοντας αντιληφθεί την μείζονος σημασία που έχει, καθώς πραγματοποιούν κατάλληλα προγράμματα στα οποία υπάρχει και συνέχεια στην μετέπειτα αναπτυξιακή πορεία του παιδιού. Ακόμη, τα προγράμματα και οι υπηρεσίες αυτές, θεωρούνται επένδυση για τις σύγχρονες κοινωνίες προωθώντας ουσιαστικά στην πρόοδο των μελών της. Συμβάλλουν στην "μείωση των δαπανών για την ειδική αγωγή, τα συστήματα υγείας, πρόνοιας και ποινικής δικαιοσύνης, και αφετέρου στην επέκταση του φορολογούμενου και παραγωγικού τμήματος της κοινωνίας" (Μακρυγιάννη, 2010, σελ. 121).

Διαπιστώθηκε πως καμία κοινωνία δεν αφήνει αμέτοχο το σχολείο και την απαραίτητη προετοιμασία που πρέπει να λάβει για την προσαρμογή και την ενσωμάτωση των νέων μελών της. Πρόκειται για μία ενσωμάτωση που δεν διαμφισβητείται από κανένα οδηγό, αφού επιθυμούν και στοχεύουν εκεί, με προγράμματα και με μια διαδικασία αμοιβαίας σχέσης και κατανόησης (Κυπριωτάκης, 2001), Κανένας από τους οδηγούς μας δεν παραπέμπει το παιδί σε ειδικό σχολείο, αντίθετα ζητούν από τους γονείς να ενημερωθούν πλήρως για τα μέσα κάθε σχολείου και να επιλέξουν το κατάλληλο για τα παιδιά τους. Γενικότερα το σχολείο, με τους διευθυντές, το δάσκαλο και όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό σε συνεργασία με το νηπιαγωγείο μπορεί να επιφέρει αλλαγές στο χώρο, ικανές να μην διαταράξουν την ομαλή ένταξη του παιδιού (Μπάκας & Δημητριάδης, 2014). Το

σχολείο είναι εκείνο που πρέπει να παρέχει τα μέσα και να διευκολύνει την πρόσβαση του παιδιού στην μάθηση. Να είναι έτοιμο για την εισαγωγή του αλλά και για την ευχάριστη παραμονή του εκεί, δημιουργώντας το κατάλληλο περιβάλλον. Ένα υψηλής ποιότητας πρόγραμμα έγκαιρης παρέμβασης, το οποίο έχει την δυνατότητα να φέρει θετικά αποτελέσματα στην προσαρμοστικότητα του στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο (Νησιώτου, Βλάχου, Φύσσα, 201

Σημαντικότερη όμως όλων, είναι η οικογένεια, η οποία είναι εκείνη που επηρεάζει και επηρεάζεται από την συμπεριφορά των άλλων μελών. Οι χώρες αυτές έχουν λάβει υπόψη τους και τις ανάγκες της οικογένειας παρέχοντας υπηρεσίες, προγράμματα και τρόπους ψυχολογικής αλλά και οικονομικής υποστήριξής της. (Κυπριωτάκη, Φραγγογιάννη & Μανωλίτσης, 2011).

Καταλήγοντας, η εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης των παιδιών με ειδικές ανάγκες εξαρτάται και επηρεάζεται από την οικογένεια, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, των δυο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (νηπιαγωγείου-δημοτικού) την κοινωνία και τα προγράμματα ή τις υπηρεσίες που έχουν δημιουργηθεί για την αγωγή των παιδιών αυτών και των οικογενειών τους. Γιαυτό το λόγο τα σύγχρονα οικοσυστημικά μοντέλα δεν επικεντρώνονται μόνο στο παιδί αλλά και στον περίγυρο του (Κυπριωτάκη & Φραγγογιάννη, 2011) και πιστεύουν πως " η προσαρμογή των παιδιών με ειδικές ανάγκες σε ένα νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον προϋποθέτει την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα στα διάφορα συστήματα και σε όσους εμπλέκονται στις διαδικασίες που τη διέπουν" (Κυπριωτάκης, 2001, σελ. 89).

Κάτι που φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα για το ζήτημα της σχολικής μετάβασης γενικά, αλλά και των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η μετάβαση αφορά κυρίως το χώρο της προσχολικής αγωγής χωρίς να υπάρχει επικοινωνία με το δημοτικό σχολείο. Αποτέλεσμα αυτού, είναι η ανυπαρξία ανταπόκρισης τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε εκπαιδευτικό επίπεδο και η αδυναμία του παιδιού να μεταβεί νοητικά αλλά και ψυχολογικά από την προσχολική στη σχολική του ζωή (Πανταζής, Σακελλαρίου, 2011).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η παρούσα έρευνα έδειξε πως η ανάπτυξη του ατόμου πάντοτε πραγματοποιείται μέσα σε ένα περιβάλλον με το οποίο αλληλοεπηρεάζονται. Το κοινωνικό περιβάλλον αποτελείται από ομάδες και άτομα κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές δομές. Ένα υποσύνολο από το κοινωνικό περιβάλλον θεωρείται το οικογενειακό, μέσα στο οποίο το άτομο περνάει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του (Κρασανάκης, 2003). Ενδιάμεση θέση μεταξύ της οικογένειας και του σχολείου θεωρούνται τα νηπιαγωγεία, οι παιδικοί και οι βρεφονηπιακοί σταθμοί. Πρόκειται για ιδρύματα που διευκολύνουν την ομαλή μετάβαση του παιδιού από την οικογένεια στο σχολείο (Μετοχιανάκης, 2000) κατέχοντας σπουδαίο ρόλο στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού (σωματική, ψυχική και πνευματική). Παράλληλα ένας πολιτισμός για να αναπτυχθεί, να προωθηθεί και να μεταβιβάσει τις αξίες και τα ιδανικά του χρειάζεται την συμβολή του σχολείου. "Με τη συστηματική αγωγή και μάθηση, τα κατάλληλα πρότυπα και τη μορφή ζωής του σχολείου, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιδράσει συστηματικά στους μαθητές του, για να βιώσουν τις μεγάλες αξίες και να αποκτήσουν υψηλά ιδανικά και ωραία πρότυπα ζωής " (Μετοχιανάκης, 2000, σελ.381). Όσον αφορά την κοινωνία και τις επιδράσεις της μπορούν να θεωρηθούν θετικές ή αρνητικές ανάλογα με τα αποτελέσματα που φέρουν στην πρόοδο του παιδιού (Μετοχιανάκης, 2000), παρέχοντας κατάλληλα μέσα, προγράμματα και υπηρεσίες για όλα τα μέλη της κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδης, Π. (2010). Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ως μια μορφή πρώιμης παρέμβασης. Στους Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση διεπιστημονική θεώρηση* (σελ.177- 185). Αθήνα: Πεδίο.
- Αϊβαλιώτη, Ε. (2011). Οικογενειακή συστημική ψυχοθεραπεία. Μια συνοπτική παρουσίαση. Στο Παπάνης, Ε., Γιαβρίμης, Π., Βίκη, Α. (επιμ. έκδ.) *Έρευνα και εκπαιδευτική πράξη στην ειδική αγωγή* (215-232). Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Αντωνίου, Α. & Κούκουτα, Α. (2013). Ένταξη παιδιών με αυτισμό στο γενικό σχολείο. Στο Α. Νάνου, Μ. Πατσίδου- Ηλιάδου, Α. Γκαράνης, Α. Χαριτοπολίτου (επιμ. έκδ.) *Από την ειδική αγωγή στην συμπεριληπτική εκπαίδευση* (σελ. 267- 282). Εκδόσεις: Γράφημα.
- Αλευριάδου, Α., Βруνιώτη, Κ., Καρύδης, Α., Σιβροπούλου- Θεοδοσιάδου, Ει. & Χρυσαιφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός ολοήμερου νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Πατάκη.
- Βруνιώτη, Κ., Καρύδης, Α., Σιβροπούλου- Θεοδοσιάδου, Ε.& Χρυσαιφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός γονέα*. Αθήνα: Πατάκη.
- Βруνιώτη, Κ. & Ματσαγγούρας, Η. (2005). *Μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο: Μια οικοσυστημική ερευνητική προσέγγιση των κοινωνικών σχέσεων των αρχάριων μαθητών και μαθητριών στη σχολική τάξη*. Παιδαγωγική Επιθεώρηση 40, 78-102.
- Γκλιάνου- Χριστοδούλου, Σ. (2014). Η προσέγγιση της μετάβασης μέσα από το δυναμικό- οικολογικό μοντέλο: Ζητήματα μετάβασης των παιδιών από την οικογένεια στο νηπιαγωγείο. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 121-128). Εκδόσεις: Δίσιγμα.

- Γουδηράς, Δ. (2013). Η ενιαία εκπαίδευση. Στο Α. Νάνου, Μ. Πατσιδου-Ηλιάδου, Α. Γκαράνης, Α. Χαριτοπολίτου (επιμ. έκδ.) *Από την ειδική αγωγή στην συμπεριληπτική εκπαίδευση* (σελ. 21- 40). Εκδόσεις: Γράφημα.
- Γουργιώτου, Ε. (2014). Αξιολόγηση σχολικής ετοιμότητας ή ετοιμότητα για σχολική αξιολόγηση; Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 65-80). Εκδόσεις: Δίσιγμα.
- Δεληγιάννης, Ν. & Κολτσιδάς, Π. (2007). Η παιδαγωγική αξία του εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος στην αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών. Στο Εταιρία Ειδικής Παιδαγωγικής Ελλάδος (επιμ. έκδ.) *Η ειδική αγωγή στην κοινωνία της γνώσης* (σελ. 108- 118). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Ευρωπαϊκός Φορέας Ειδικής Αγωγής (2013). *Ειδική αγωγή στην Ευρώπη*. Εκδότες: Cor Meijer, Victoria Soriano, Amanda Watkins.
- Ζωγράφου- Τσαντάκη, Μ & Βοζίκη – Ζάχαρη, Α. (2014). Εκπαιδευτικό υλικό (CD-ROM) για τη μετάβαση των παιδιών προσχολικής ηλικίας στο δημοτικό σχολείο: Κριτική θεώρηση από νηπιαγωγούς, διαπιστώσεις, προτάσεις. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 55- 63). Εκδόσεις: Δίσιγμα.
- Heward, W., L. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μια εισαγωγή στην ειδική εκπαίδευση*. (Χ. Λυμπεροπούλου, μετάφραση), Αθήνα: Τόπος.
- Ιωαννίδη, Β. (2006). *Εισαγωγή καινοτομιών στην ειδική αγωγή*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κακαβούλη, Α.Κ., (1984). *Η μετάβαση των μαθητών από την πρωτοβάθμια στη μέση εκπαίδευση: Ψυχολογικές και παιδαγωγικές επιπτώσεις*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Καρυδά, Ε & Κουτή, Μ. (2014). Σχεδιασμός και υλοποίηση καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη διευκόλυνση της ομαλής μετάβασης από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση &*

συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις (σελ. 451- 462). Εκδόσεις: Δίσιγμα.

Κόφφα, Κ. & Μετοχιανάκης, Η. Γ. (1997). *Η επίδραση της οικογενείας στην προσαρμογή του παιδιού στο νηπιαγωγείο*. Ρέθυμνο: Αυτοέκδοση.

Κρασανάκης, Γ.Ε. (2003). *Ψυχολογία παιδιού και εφήβου. Θέματα ψυχολογίας της ανθρώπινης ανάπτυξης*. Ηράκλειο: Αυτοέκδοση.

Κυδωνιάτου, Ε., Ανδριώτου, Σ. & Δροσινού, Μ. (2014). *Προγράμματα πρώιμης παρέμβασης σε νηπιαγωγεία ειδικής αγωγής: Ένα παράδειγμα από τα Νηπιαγωγεία Μυτιλήνης*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τεύχος 16 (182- 198).

Κυπριωτάκη, Μ.Α. & Φραγγογιάννη, Μ.Ε. (2010). Η οικογένεια στο πλαίσιο της πρώιμης υποστηρικτικής παρέμβασης. Στους Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση διεπιστημονική θεώρηση* (σελ.125-145). Αθήνα: Πεδίο.

Κυπριωτάκη, Μ.Α., Φραγγογιάννη, Μ.Ε. & Μανωλίτσης, Γ. (2010). Γονείς και παιδιά με και χωρίς εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση: αντιλήψεις, σχέσεις αλληλεπίδρασης και δραστηριότητες. Στους Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση διεπιστημονική θεώρηση* (σελ.147-174). Αθήνα: Πεδίο.

Κυπριωτάκης, Α. (2001) *Μια Παιδαγωγική : Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Lerner, J., Lowenthal, B., Egan, R. (2001). Παιδιά με ειδικές ανάγκες στην προσχολική ηλικία. Στο Μ. Τζουριάδη, (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση- Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Λαμπροπούλου, Β. & Παντελιάδου, Σ. (2010, Απρίλιος, 7). *Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα- Κριτική Θεώρηση*. Από: <http://www.dyslexia.goneis.gr/view.asp?ItemID=109&ns=1&mcid=9&cid=23&scid=16>.

Λαμπροπούλου, Β. (2008). *Η ιατρικοποίηση και απομάκρυνση της ειδικής αγωγής από την γενική εκπαίδευση με σχέδιο νόμου. Περιοδικό Αυτονομία*. Διαθέσιμο στο: http://seepea-stella.blogspot.gr/2014/04/blog-post_7282.html

Μακρυγιάννη, Μ. (2010). Η οικογένεια στο πλαίσιο της πρώιμης υποστηρικτικής παρέμβασης. Στους Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση διεπιστημονική θεώρηση* (σελ.113-122). Αθήνα: Πεδίο.

Ματσαγγούρας, Η. (2014). Σχολική ετοιμότητα και σχολική μετάβαση στο Π.Ι.: Συνέχεια ή/ και ασυνέχεια; Κοινωνικοσυναισθηματική ή/ και γλωσσικογνωστική ετοιμότητα;. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ.25 - 38). Εκδόσεις: Δίσιγμα.

Ματσόπουλος, Α. (2005). *Σχολική ψυχολογία: Μια νέα επιστήμη*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Μετοχιανάκης, Η. (2000). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική. Γενική θεώρηση*. Ηράκλειο: Αυτοέκδοση.

Μπαγάκης, Γ., Διδάχου, Ε., Βαλμάς, Φ., Λουμάκου, Μ. & Πομώνης, Μ. (2006). *Η ομαλή μετάβαση των παιδιών από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό και η προσαρμογή τους στην α' τάξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπάκας, Θ. & Δημητριάδη, Ε. (2014). Ο ρόλος του δασκάλου της α' τάξης στη διαδικασία μετάβασης. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 405- 412). Εκδόσεις: Δίσιγμα.

Μπάμπαλης, Θ. (2012). *Η ζωή στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Διάδραση.

Νησιώτου, Ι. Βλάχου, Α. & Φύσσα, Α. (2010). Έγκαιρη παρέμβαση για παιδιά με ειδικές ανάγκες ή με προσεγγίσεις. Στους Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (Επιμ. έκδ.) *Πρώιμη παρέμβαση διεπιστημονική θεώρηση* (σελ.19-44). Αθήνα: Πεδίο.

- Πανταζής, Σ. & Σακελλαρίου, Μ. (2011). *Προσχολική παιδαγωγική-προβληματισμοί- προτάσεις*. Αθήνα: Διάδραση.
- Πανταζής, Σ. Σακελλαρίου, Μ. Μπάκας, Θ. (2014). Σκέψεις και συναισθήματα των παιδιών κατά τη μετάβαση τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 131- 146). Εκδόσεις: Δίσιγμα.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Ιδιωτική.
- Soriano, V. & Kyriazopoulou, M. (2010). *Πρώιμη παρέμβαση – Πρόοδος και εξελίξεις 2005- 2010*, Odense, Denmark: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή.
- Σακελλαρίου, Μ. (2014). Σχολική ετοιμότητα και μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο, ως παράγοντας ενδυνάμωσης της συνεργασίας οικογένειας και νηπιαγωγείου. Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 89-103). Εκδόσεις: Δίσιγμα.
- Τάφα, Ε. (Επιμ.) (1997). *Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τζιάφα, Σ. (2009). *Οι απόψεις των νηπίων για το δημοτικό σχολείο σε διαφορετικά περιβάλλοντα*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Παιδαγωγική Σχολή Τμήμα Επιστημών προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη.

Τρίγκα, Ε. (2014). Επικοινωνία εκπαιδευτικής μονάδας – γονέων. Διεύρυνση των στάσεων, απόψεων και ρόλων των νηπιαγωγών και γονέων . Στο Ε. Γουργιώτου (επιμ. έκδ) *Μετάβαση & συνέχεια στην εκπαίδευση. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις* (σελ. 207- 214). Εκδόσεις: Δίσιγμα.

Φραγκούλης, Ι. (2011). Στο Παπάνης, Ε., Γιαβρίμης, Π., Βίκη, Α. (επιμ. έκδ.) *Έρευνα και εκπαιδευτική πράξη στην ειδική Αγωγή* (385-412). Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

Χρηστάκης, Κ.Γ.(2013). *Προγράμματα και στρατηγικές διδασκαλίας. Για άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και σοβαρές δυσκολίες μάθησης*. Αθήνα: Διάδραση.

Χρηστάκης, Κ.Γ. (2011). *Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες. Εισαγωγή στην ειδική αγωγή*.(Τόμος Α'). Αθήνα: Διάδραση.

Χρηστάκης, Κ. (2011). *Ιδιαίτερες δυσκολίες και ανάγκες στο δημοτικό σχολείο* Αθήνα: Διάδραση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΠΟΥ ΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ (από το διαδικτυακό τόπο)

1) "*Choosing the right school- A parent's guide for children with special educational needs.*"

Δημοσιεύτηκε από το Ministry of Education.

- <https://www.moe.gov.sg/docs/default-source/document/education/special-education/files/parents-guide-children-special-educational-needs.pdf>.
- <https://www.moe.gov.sg/>

2) "*Transition to Kindergarten: An information guide for parents of children with Special Needs.*"

Δημοσιεύτηκε από το School District No. 37: Delta, Reach Child and Youth Development Society, and Parents of children with special needs in Delta.

- <http://reachdevelopment.org/>
- <http://www.deltasd.bc.ca/>
- <http://www2.gov.bc.ca/gov/content/education-training/administration/legislation-policy/public-schools/special-education>

3) "*Getting ready for school- A guide for parents of a child with disability.*"

Δημοσιεύτηκε από το Department of education and communities.

- <http://www.schools.nsw.edu.au>
- [https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Education_\(New_South_Wales\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Education_(New_South_Wales))
- <http://www.dec.nsw.gov.au>

4) *"Moving on up- Transition to kindergarten for young children with special needs."*

Δημοσιεύτηκε από: The Transition Subcommittee of the Vermont Early Childhood Work Group.

- <http://education.vermont.gov/special-education>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Vermont_Agency_of_Education

5) *«Starting School- Guidelines for parents/ Guardians of children with Special Educational Needs».*

Δημοσιεύτηκε από the Nation Council for Special Education (NCSE).

- <http://ncse.ie/>
- <http://ncse.ie/about-us>
- <http://ncse.ie/for-parents>

6) **"Transition from pre-school to primary school for children with Autistic Spectrum Disorders (ASD). A guide for parents and careers."**

Δημοσιεύτηκε από Hampshire County Council.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Hampshire_County_Council
- <http://www.hants.gov.uk/>

7) "Terrific Transitions: Ensuring Continuing of Services for Children and their Families."

Δημοσιεύτηκε από Serve Center at the University of North Carolina at Greensboro and School of Education, University of North Carolina at Greensboro.

- <http://www.serve.org/>
- <http://soe.uncg.edu/research/office-of-research/>

8) "Countdown to Kindergarten for the child with special needs: An informational guide for parents and primary caregivers. Get prepared 4 schools."

Δημοσιεύτηκε από Shasta County Special Education Local Planning Area (SELPA) and the Community Advisory Committee (CAC).

- <http://first5shasta.org/>
- <https://www.sandiegounified.org/community-advisory-committee-special-education-cac>
- <http://www.cde.ca.gov/sp/se/as/caselpas.asp>
- <http://www.shastacoe.org/page.cfm?p=1>